

ชื่อวิทยานิพนธ์ คุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์

ผู้วิจัย นางลัดดา รักตะรัตนา **ปริญญา** คหกรรมศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนาครอบครัวและสังคม) **อาจารย์ที่ปรึกษา** (1) รองศาสตราจารย์ ดร.ชินรัตน์ สมสืบ (2) รองศาสตราจารย์ ดร.สุพร เลี่ยนสลาย **ปีการศึกษา** 2549

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาระดับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชน ในจังหวัดเพชรบูรณ์ และ (2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยก่อนสมรสและปัจจัยการสมรสกับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์

กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา คือ ครูโรงเรียนเอกชน ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ทั้งชายและหญิงที่สมรสแล้ว และยังอยู่ร่วมกันกับคู่สมรส จำนวน 229 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบความสัมพันธ์ด้วยสถิติไคสแควร์ และสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์แบบ เพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า (1) ครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ มีระดับคุณภาพชีวิตสมรส โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 3.10$) โดยมีคุณภาพชีวิตสมรสด้านการสื่อสารระหว่างคู่สมรสมากเป็นอันดับหนึ่ง ($\bar{x} = 3.17$) รองลงมาได้แก่ คุณภาพชีวิตสมรสด้านความพึงพอใจในชีวิตสมรส ($\bar{x} = 3.14$) และด้านการปรับตัวในชีวิตสมรส ($\bar{x} = 2.96$) ตามลำดับ (2) ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรสที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวเดิม การทำงานนอกบ้านของภรรยา ความมั่นคงในงาน และความมั่นคงของรายได้ โดยมีความสัมพันธ์ทางบวก

คำสำคัญ คุณภาพชีวิตสมรส ครู โรงเรียนเอกชน

Thesis title: Marital Quality of Private School Teacher in Petchaboon Province

Researcher: Mrs. Ladda Raktaradtana; **Degree:** Master of Home Economics (Family and Social Development); **Thesis advisors:** Dr. Chinnarat Somsueb, Associate Professor; (2) Dr. Suraporn Siansalai, Associate Professor; **Academic year:** 2006

ABSTRACT

The purposes of this research were: (1) to study the levels of marital quality of private school teachers in Petchaboon province, and (2) to study the relationships among premarital factors, marital factors and marital quality of private school teachers in Petchaboon Province.

The samples of this study consisted of 229 male and female private school teachers in Petchaboon Province who had currently been married and lived with their spouses. Data were collected by questionnaires constructed by the researcher. Computer programs were used for data analysis and the statistics used for data analysis were frequency, percentage, standard deviation, the Chi-square test and Pearson's product moment correlation.

The research findings were as follows: (1) Overall, the marital quality of private school teachers in Petchaboon Province was at the high level ($\bar{X} = 3.10$). The aspects of marital quality according to the highest mean scores were in the following orders 1) communication between married partners ($\bar{X} = 3.17$), 2) satisfaction with their marriage life ($\bar{X} = 3.14$), and 3) marital adjustment ($\bar{X} = 2.96$). (2) Factors positively related to marital quality of private school teachers in Petchaboon province at the 0.01 level of statistical significance were social support from their original family, employment outside home of the wife, job security, and income stability.

Keywords: Marital quality, Teachers, Private schools

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร. ชินรัตน์ สมสืบ และ รองศาสตราจารย์ ดร. สุรพร เลี่ยนสลาย ซึ่งท่านได้กรุณาตรวจพิจารณา งานวิจัยให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็น และปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่เสมอมา นับตั้งแต่เริ่มต้นจนสำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ดร. วัลภา สบายยิ่ง และ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 นาย โสภณ ผ่องสุขสกุล ที่ท่านได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจพิจารณา และปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณ ผู้อำนวยการ โรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ที่อนุญาตและให้ความช่วยเหลือผู้วิจัย ในการเก็บข้อมูล สำหรับการวิจัย และวิทยานิพนธ์นี้จะสำเร็จลง ไม่ได้ถ้าไม่ได้รับความร่วมมือจากฝ่ายธุรการและ ครูกลุ่มตัวอย่างที่กรุณาให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณาจารย์ เจ้าหน้าที่ และเพื่อนนักศึกษารุ่น 1 ของสาขาวิชา คหกรรมศาสตร์ทุกท่าน ที่มีส่วนช่วยเหลือ ให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา ตลอดจนผู้มีพระคุณ อีกหลายท่านที่ให้ความช่วยเหลือในการทำวิจัยครั้งนี้ ซึ่งไม่สามารถกล่าวได้ทั้งหมด ผู้วิจัยจึงขอ ขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้ผู้สนใจการศึกษาทั้งหมด

ลัดดา รักตะรัตนา

พฤศจิกายน 2549

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	4
สมมติฐานการวิจัย	5
ขอบเขตการวิจัย.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	10
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	11
แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัวและการสมรส	11
แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตสมรส	23
ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตสมรส	37
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	59
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	59
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	60
การเก็บรวบรวมข้อมูล	64
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	65
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	66
ข้อมูลทั่วไป	66
ข้อมูลสภาพการสมรส	70
คุณภาพชีวิตสมรสของครู โรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์	77
ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย	81

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 5	สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	96
	สรุปการวิจัย.....	96
	อภิปรายผล.....	97
	ข้อเสนอแนะ	105
บรรณานุกรม		109
ภาคผนวก		116
	ก.ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ (แบบสอบถาม)	117
	ข.หนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย	119
	ค.แบบสอบถาม	122
ประวัติผู้วิจัย		131

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1 จำนวน ร้อยละและค่าเฉลี่ยของครู โรงเรียนเอกชนจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล.....	67
ตารางที่ 4.2 จำนวน ร้อยละและค่าเฉลี่ยของกลุ่มสมรสของครู โรงเรียนเอกชนจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มสมรส.....	68
ตารางที่ 4.3 จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคล้ายคลึงกันของภูมิหลังทางสังคมของครู โรงเรียนเอกชนและกลุ่มสมรส	70
ตารางที่ 4.4 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามลักษณะก่อนสมรสของครูโรงเรียนเอกชน	72
ตารางที่ 4.5 จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวเดิม	73
ตารางที่ 4.6 จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวครู โรงเรียนเอกชน.....	74
ตารางที่ 4.7 จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการทำงานนอกร้านของภรรยา.....	76
ตารางที่ 4.8 จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับคุณภาพชีวิตสมรสด้านการปรับตัวในชีวิตสมรส.....	77
ตารางที่ 4.9 จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับคุณภาพชีวิตสมรสด้านความพึงพอใจในชีวิตสมรส	78
ตารางที่ 4.10 จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับคุณภาพชีวิตสมรสด้านการสื่อสารระหว่างคู่สมรส.....	79
ตารางที่ 4.11 การเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตสมรสของครู โรงเรียนเอกชน จำแนกรายด้าน	79
ตารางที่ 4.12 การเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตสมรสของครู โรงเรียนเอกชน จำแนกรายคู่.....	80
ตารางที่ 4.13 จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับคุณภาพชีวิตสมรสโดยรวม	81
ตารางที่ 4.14 ความสัมพันธ์ระหว่างความคล้ายคลึงด้านอายุระหว่างคู่สมรสกับระดับคุณภาพชีวิตสมรสของครู โรงเรียนเอกชน ในจังหวัดเพชรบูรณ์	82
ตารางที่ 4.15 ความสัมพันธ์ระหว่างความคล้ายคลึงกันด้านการศึกษาระหว่างคู่สมรสกับระดับคุณภาพชีวิตสมรสของครู โรงเรียนเอกชน ในจังหวัดเพชรบูรณ์.....	83
ตารางที่ 4.16 ความสัมพันธ์ระหว่างความคล้ายคลึงด้านอาชีพระหว่างคู่สมรสกับระดับคุณภาพชีวิตสมรสของครู โรงเรียนเอกชน ในจังหวัดเพชรบูรณ์	84

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	4
ภาพที่ 2.1 กรอบความคิดเชิงทฤษฎีคุณภาพชีวิตสมรสและความมั่นคงในชีวิตสมรส ของลูวอิสและสเปนเนียร์.....	38

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ครอบครัวเป็นจุดเริ่มต้นของการเสริมสร้างประชากรที่มีคุณภาพ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นต่อความเจริญรุ่งเรืองของสังคมและความมั่นคงของประเทศชาติ “ครอบครัวที่มีความสุข เป็นพลังสำคัญที่จะสร้างชีวิต สร้างอนาคตให้ลูกหลาน” เป็นคำกล่าวของ พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรีของประเทศไทย ในรายการนายกฯ ทักษิณคุยกับประชาชน 12 เมษายน 2546 (ขงยุทธ ดิยะ ไพรัช และคณะ 2546: 434) ซึ่งแสดงถึงความสำคัญของสถาบันครอบครัวในฐานะที่เป็นกลไกในการสร้างคุณภาพของคนในชาติ

ปัจจุบันคนในสังคมไทย มีการเปลี่ยนแปลงในบทบาทหน้าที่ของสามีภรรยาภายในครอบครัว โดยผู้หญิงได้เข้ามามีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวเพิ่มมากขึ้น ผู้หญิงจำนวนมากต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ทำให้มีเวลาในการดูแลครอบครัวน้อยลง จนกลายเป็นต้นเหตุอันหนึ่งที่มีผลให้เกิดปัญหาความสัมพันธ์ไม่ราบรื่นภายในครอบครัว หรือกล่าวได้ว่ามีส่วนทำให้คุณภาพชีวิตสมรส และคุณภาพชีวิตครอบครัวเสื่อมถอยลง จนบางคู่บางครอบครัว อาจนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างคู่สมรส และเลือกทางออกด้วยการหย่าร้างกันมากขึ้น เมื่อชีวิตสมรสไม่เป็นดังที่คาดหวังแสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของค่านิยมในการสมรส และสถาบันครอบครัว การหย่าร้างจึงเป็นปัญหาสำคัญของสังคม (นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์ 2531: 76) จะเห็นได้จากอัตราการหย่าร้างที่สูงขึ้น จากการศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกาพบว่าในช่วง 100 ปีที่ผ่านมา อัตราประชากรที่แต่งงานมีจำนวนคงที่ (จำนวนผู้ที่แต่งงาน เท่ากับ 10 คนต่อประชากร 1,000 คน) แต่อัตราการหย่าร้างสูงขึ้นเรื่อย ๆ โดยร้อยละ 50 ของการแต่งงานจะสิ้นสุดลงด้วยการหย่าร้าง ซึ่งนับเป็นอัตราที่สูงสุดในโลก (Information Please Almanac, 1990; U.S. Bureau of the Census, 1990 อ้างถึงใน อุมพร ตรีงคสมบัติ 2545: 7) ในประเทศไทยสถานการณ์ก็คล้ายคลึงกัน การหย่าร้างมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น จากการศึกษาในนักเรียนชั้นมัธยมปลายทั่วประเทศ พบว่า ร้อยละ 6.5 มาจากครอบครัวที่พ่อแม่หย่าร้างหรือแยกทางกัน (อุมพร ตรีงคสมบัติ และคณะ 2540: 8) จากสถิติการจดทะเบียนสมรส และจดทะเบียนหย่าในประเทศไทยทั่วราชอาณาจักรในช่วง 10 ปี

(ระหว่างปี 2535 – 2544) พบว่า ปี พ.ศ. 2535 จดทะเบียนสมรส 482,452 ราย จดทะเบียนหย่า 47,025 ราย คิดเป็นหย่าร้อยละ 9.75 ปี พ.ศ. 2540 จดทะเบียนสมรส 396,928 ราย จดทะเบียนหย่า 62,399 ราย คิดเป็นหย่าร้อยละ 15.71 และปี พ.ศ. 2544 จดทะเบียนสมรส 324,661 ราย จดทะเบียนหย่า 76,037 ราย คิดเป็นหย่าร้อยละ 23.42 (สำนักทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง 2544) อัตราการหย่าร้างที่เพิ่มขึ้นดังกล่าว เป็นดัชนีชี้ให้เห็นถึงความไม่มั่นคงในชีวิตสมรสของครอบครัวไทย และอาจส่งผลกระทบต่อครอบครัวที่บิดามารดาที่เกิดมาในครอบครัวทั้งด้านจิตใจ พฤติกรรม ตลอดจนงานการซึมซับแบบอย่างที่ไม่เหมาะสมจากบิดามารดา ซึ่งปัญหาเยาวชนที่เกิดขึ้นทุกวันนี้ถูกระบุว่ามีสาเหตุขึ้นพื้นฐานมาจากการอบรมเลี้ยงดูในครอบครัวที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองมีคุณภาพชีวิตต่ำ

จากผลการศึกษาทางสถิติด้านสำมะโนประชากรของวรรษา ลำเจียกเทศ (2530: 33) พบว่า ครอบครัวของพวกวิชาชีพและช่างเทคนิค เจ้าของกิจการ ผู้จัดการจะมีอัตราส่วนของครอบครัวที่มีคุณภาพชีวิตสมรสที่ดี อยู่ในระดับสูง แต่ครอบครัวของผู้ใช้แรงงาน ผู้มีอาชีพบริการ กลับมีอัตราส่วนของครอบครัวที่มีคุณภาพชีวิตสมรสที่ดี อยู่ในระดับต่ำ แต่จากการศึกษาของ นิตยา พิริยะธรรมวงศ์ (2533:68) ซึ่งศึกษาเปรียบเทียบลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคม ระหว่างผู้หย่าร้างและผู้ไม่หย่าร้างในกรุงเทพมหานคร กลับพบว่า กลุ่มบุคคลที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมสูง มีการหย่าร้างมากที่สุด โดยเห็นได้จากการหย่าร้างในกลุ่มบุคคลที่ประกอบวิชาชีพชั้นสูง เช่น แพทย์ พยาบาล ครู ทนายความ วิศวกร นักบัญชี และกลุ่มพนักงานบริษัทหรือรัฐวิสาหกิจ มีอัตราการหย่าร้างสูงกว่าอาชีพอื่น ๆ เช่นเดียวกันกับกลุ่มผู้มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป สำหรับอาชีพครูถือว่าเป็นอาชีพที่มีสถานภาพทางสังคมสูงอาชีพหนึ่ง นอกจากนี้ยังเป็นอาชีพที่มีลักษณะงานที่หนัก และได้รับความคาดหวังสูงจากบุคคลในสังคม จากโรงเรียน และผู้ปกครอง โดยเฉพาะครูโรงเรียนเอกชนจะถูกผู้บริหาร และผู้ปกครองคาดหวังไว้สูงมาก เนื่องจากโรงเรียนเอกชนเป็นโรงเรียนที่มุ่งผลิตนักเรียนที่มีคุณภาพ เพื่อสร้างชื่อเสียงและความไว้วางใจในคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนให้เทียบเท่าหรือดีกว่า โรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนเอกชนด้วยกัน เพราะสิ่งนี้จะส่งผลให้ผู้ปกครองเกิดการยอมรับ ครัทธา เชื่อมมั่นในคุณภาพการศึกษา และยินดีส่งบุตรหลานเข้ามาเรียน ดังนั้นครูโรงเรียนเอกชนจึงมีภาระหน้าที่ในการปฏิบัติงานรับผิดชอบหลายด้าน ได้แก่ งานสอน งานธุรการชั้นเรียน งานด้านกิจกรรม งานแนะแนวและบริการ ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องทำล่วงเวลาและวันหยุดราชการ ภาระหน้าที่ของครูโรงเรียนเอกชนดังกล่าวข้างต้น เป็นเหตุให้อาจกระทบกับภาระหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติต่อครอบครัว ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อ คุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชนได้

จากความสำคัญของสถาบันครอบครัวและปัญหาอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมรวมทั้งคุณลักษณะโดยทั่วไปของครอบครัวครูโรงเรียนเอกชนที่กล่าวมาแล้วทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาว่า ครูโรงเรียนเอกชนมีคุณภาพชีวิตสมรสอย่างไร มีตัวแปรอะไรบ้างที่จะมีผลให้ชีวิตคู่ของครูโรงเรียนเอกชนดำเนินต่อไปได้อย่างราบรื่น มีคุณภาพชีวิตสมรสที่ดี เมื่อเกิดปัญหาในการครองเรือนก็สามารถปรับตัวเข้าหากันได้ นอกจากนี้จากการสำรวจพบว่า จังหวัดเพชรบูรณ์เป็นจังหวัดที่มีโรงเรียนเอกชนอยู่มาก สภาพภูมิประเทศของจังหวัดห่างไกลจากจังหวัดใหญ่ ๆ ที่มีโรงเรียนรัฐบาล ประกอบกับการคมนาคมที่ไม่สะดวกรถประจำทางมีน้อย บิดามารดาจึงนิยมส่งบุตรหลานเรียนในโรงเรียนเอกชนกันมาก ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยก่อนการสมรสและปัจจัยการสมรสที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยใช้แนวคิดทฤษฎีของ ลูอิส และสเปนเนียร์ (Lewis and Spanier 1979: 268-289 อ้างถึงใน งามตา วนิทานนท์ และคณะ 2544: 14-17) มาปรับใช้เป็นการศึกษาผลที่ได้จากการศึกษาจะใช้เป็นแนวทางและข้อมูลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชนให้ดีขึ้น ส่งเสริมการดำเนินชีวิตคู่ด้วยความเข้าใจกัน สนับสนุนให้สมาชิกในครอบครัวให้ความสำคัญกับครอบครัว ปฏิบัติตามสถานภาพและบทบาทของพ่อ แม่ ลูก เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างมีประสิทธิภาพ และหาแนวทางในการสร้างครอบครัวที่อบอุ่น ซึ่งจะเป็นพลังผลักดันให้สมาชิกของครอบครัวเป็นสมาชิกที่มีคุณภาพ และเมื่อครูมีคุณภาพชีวิตสมรสที่ดีแล้วก็จะมีความตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะส่งผลให้นักเรียนในความรับผิดชอบของครูได้รับการถ่ายทอดวิชาความรู้ และแบบอย่างที่ดี เอื้อต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติต่อไป

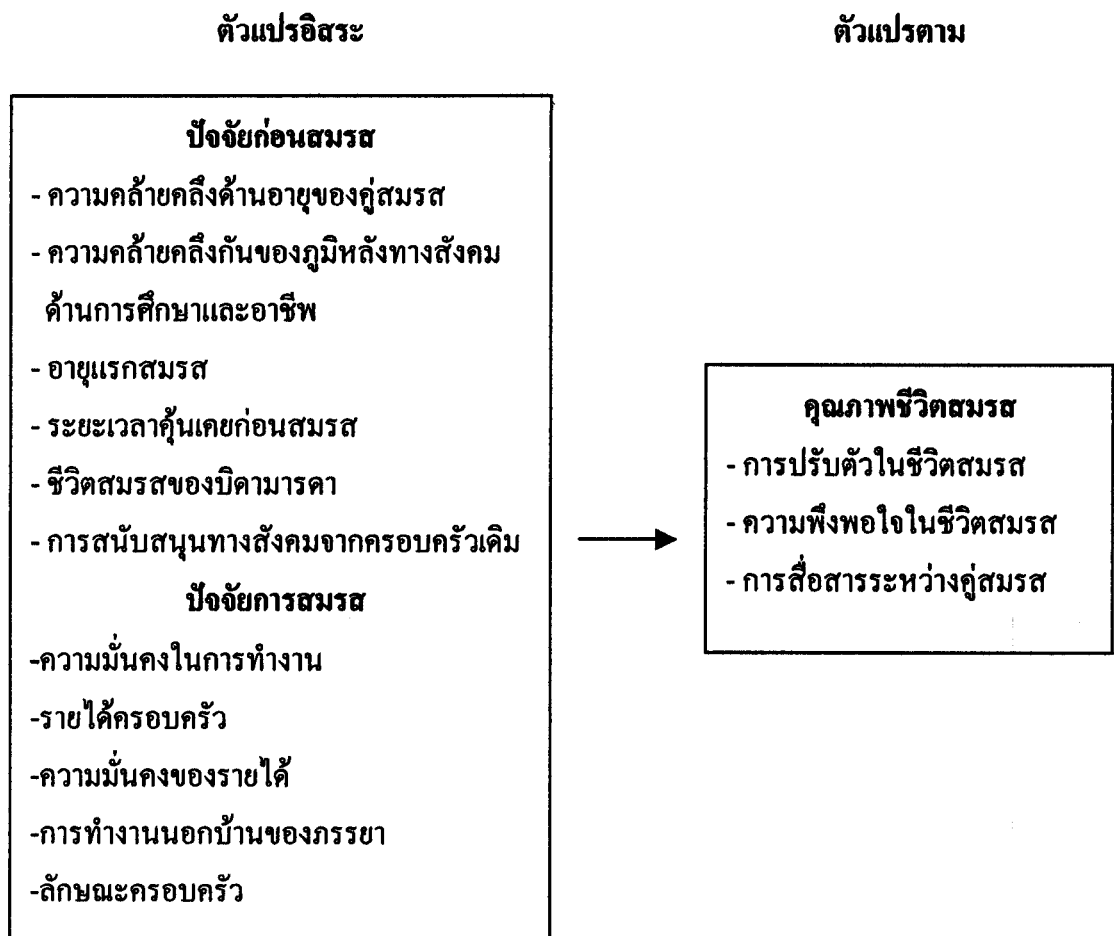
2. วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้ คือ

- 2.1 เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตสมรสของครู โรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์
- 2.2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยก่อนสมรสและปัจจัยการสมรสกับคุณภาพชีวิตสมรสของครู โรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างกรอบแนวคิด โดยคัดแปลงจากทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตสมรส และความมั่นคงในชีวิตสมรสของ ลูอิสและสเปนเนียร์ (Lewis & Spanier, 1979) ซึ่งจากทฤษฎีคุณภาพและความมั่นคงในชีวิตสมรส ได้สรุปไว้ว่าคุณภาพชีวิตสมรส มีองค์ประกอบในมิติต่าง ๆ คือ การปรับตัวในชีวิตสมรส ความสุขในชีวิตสมรส ความพึงพอใจในชีวิตสมรส ความขัดแย้งในชีวิตสมรส การสื่อสารระหว่างคู่สมรส และการผสมผสานในชีวิตสมรส ซึ่งตัวแปรบางตัวมีความหมายเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาตัวแปรบางตัวที่น่าจะมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชน โดยมีกรอบแนวคิดการวิจัยที่กำหนดข้อมูลที่จะศึกษาดังแสดงไว้ในภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. สมมติฐานการวิจัย

- 4.1 ความคล้ายคลึงด้านอายุของกลุ่มสมรสมมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชน
- 4.2 ความคล้ายคลึงด้านการศึกษาของกลุ่มสมรสมมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชน
- 4.3 ความคล้ายคลึงด้านอาชีพของกลุ่มสมรสมมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชน
- 4.4 อายุแรกสมรสของครูเอกชนมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชน
- 4.5 อายุแรกสมรสของกลุ่มสมรสครูเอกชนมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชน
- 4.6 ระยะเวลาคู่กันเคยก่อนสมรสมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชน
- 4.7 ลักษณะครอบครัว มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชน
- 4.8 ชีวิตสมรสของบิดามารดามีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชน
- 4.9 การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวเดิมมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชน
- 4.10 ความมั่นคงในการทำงานมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชน
- 4.11 รายได้ครอบครัวมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชน
- 4.12 ความมั่นคงรายได้มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชน
- 4.13 การทำงานนอกบ้านของภรรยา มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชน

5. ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีขอบเขตการวิจัยดังต่อไปนี้

5.1 ขอบเขตด้านประชากร ประชากรในที่นี้ คือ ครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ทั้งชายและหญิงที่สมรสอย่างเป็นทางการมีการจดทะเบียนสมรส และคู่ครองที่อยู่ด้วยกัน โดยไม่ได้สมรสอย่างเป็นทางการ หรือ ไม่ได้จดทะเบียนสมรส ปัจจุบันยังคงอยู่ด้วยกัน (จากการสำรวจเบื้องต้น)

5.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาเนื้อหาเรื่อง ระดับคุณภาพชีวิตสมรสของครู โรงเรียนเอกชนและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรสของครู โรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์

5.3 ขอบเขตด้านเวลา ศึกษาและเก็บข้อมูลในปีการศึกษา 2547

5.4 ขอบเขตด้านตัวแปร ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่

5.4.1 *ปัจจัยก่อนสมรส* คือ ความคล้ายคลึงด้านอายุของคู่สมรส ความคล้ายคลึงกันของภูมิลำเนาทางสังคมด้านการศึกษาและอาชีพ อายุแรกสมรส ระยะเวลาคู่กันก่อนสมรส ชีวิตสมรสของบิดามารดา และการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวเดิม

5.4.2 *ปัจจัยการสมรส* คือ ความมั่นคงในการทำงาน รายได้ครอบครัว ความมั่นคงของรายได้ การทำงานนอกบ้านของภรรยา และ ลักษณะครอบครัว

5.4.3 *คุณภาพชีวิตสมรส* มีดัชนี 3 ตัวคือ การปรับตัวในชีวิตสมรส ความพึงพอใจในชีวิตสมรส และการสื่อสารระหว่างคู่สมรส

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้มีความเข้าใจถูกต้องตรงกัน ผู้วิจัยจึงได้นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้องไว้ดังนี้

6.1 ครูโรงเรียนเอกชน หมายถึง ครูสายปฏิบัติการ สอนระดับอนุบาล ประถม มัธยมในโรงเรียนเอกชนจังหวัดเพชรบูรณ์ ที่มีอายุการทำงานตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป

6.2 คู่สมรส หมายถึง ชายหรือหญิงที่ใช้ชีวิตร่วมกัน ทั้งที่มีการจดทะเบียนสมรส และไม่ได้จดทะเบียนสมรส กรณีผู้ไม่จดทะเบียนสมรสต้องเป็นผู้สมรสที่มีการตกลงใจที่จะใช้ชีวิตร่วมกัน ฉันทสามี ภรรยา และปัจจุบันชีวิตสมรสยังดำเนินต่อไป

6.3 ความคล้ายคลึงด้านอายุของคู่สมรส หมายถึง คู่สมรสมีอายุเท่ากันหรือใกล้เคียงไม่ต่างกันนัก โดยตามอายุของผู้ตอบและคู่สมรสและนำมาเปรียบเทียบผลต่างทางอายุ โดยใช้เกณฑ์การเปรียบเทียบของอุบลรัตน์ พิชญ์ชยชนนท์ (2531: 37)

ถ้าผลต่างเท่ากับ 0-2 ปี หมายถึง คู่สมรสมีอายุคล้ายคลึงกันมาก

ถ้าผลต่างเท่ากับ 3-5 ปี หมายถึง คู่สมรสมีอายุคล้ายคลึงกันปานกลาง

ถ้าผลต่างเท่ากับ 6 ปีขึ้นไป หมายถึง คู่สมรสมีอายุคล้ายคลึงกันน้อย

6.3 ความคล้ายคลึงกันของภูมิหลังทางสังคมด้านการศึกษา หมายถึง คู่สมรสมีการศึกษาเท่ากันหรือใกล้เคียงกัน ไม่ต่างกันนัก โดยวัดจากการจบการศึกษาของผู้ตอบและคู่สมรส แล้วนำมาเปรียบเทียบผลต่างทางการศึกษา โดยใช้เกณฑ์การเปรียบเทียบของ จันทร์เพ็ญ คุปต์กาญจนากุล (2526: 65) ได้แก่ กำหนดค่าคะแนนจากระดับการศึกษาสูงสุดที่จบของผู้ตอบและคู่สมรส ดังนี้

ต่ำกว่าปริญญาตรี 1 คะแนน

ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า 2 คะแนน

สูงกว่าปริญญาตรี 3 คะแนน

จากนั้นนำมาเปรียบเทียบผลต่างระหว่างการศึกษาของผู้ตอบและคู่สมรส โดยวัดระดับผลต่างดังนี้

ถ้าผลต่างเท่ากับ 0 หมายถึง คู่สมรสมีระดับการศึกษาเดียวกันหรือเหมือนกัน

ถ้าผลต่างเท่ากับ 1 หมายถึง คู่สมรสมีระดับการศึกษาคือคล้ายคลึงกัน

ถ้าผลต่างเท่ากับ 2 หมายถึง คู่สมรสมีระดับการศึกษาแตกต่างกัน

6.4 ความคล้ายคลึงกันของภูมิหลังทางสังคมด้านอาชีพ หมายถึง คู่สมรสมีสถานภาพทางอาชีพเท่าเทียมกัน โดยวัดจากอาชีพของผู้ตอบและคู่สมรส นำมาเปรียบเทียบผลต่างทางด้านอาชีพ โดยใช้เกณฑ์การเปรียบเทียบของ จันทร์เพ็ญ คุปต์กาญจนากุล (2526: 66) โดยแบ่งประเภทของอาชีพเป็น 3 ประเภท และกำหนดค่าคะแนนจากประเภทของอาชีพ ได้ดังนี้ คือ

อาชีพครู 3 คะแนน

อาชีพที่ใกล้เคียงกัน เช่น รับราชการอื่น รัฐวิสาหกิจ พนักงานลูกจ้าง บริษัทเอกชน รวมถึงอาชีพที่มีรายได้เป็นรายเดือนที่แน่นอน 2 คะแนน

อาชีพอื่น ๆ 1 คะแนน

จากนั้นนำมาเปรียบเทียบผลต่างระหว่างอาชีพของผู้ตอบและคู่สมรส โดยวัดระดับผลต่างดังนี้

ถ้าผลต่างเท่ากับ 0 หมายถึง คู่สมรสมีอาชีพเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันมาก

ถ้าผลต่างเท่ากับ 1 หมายถึง คู่สมรสมีอาชีพคล้ายคลึงกันปานกลาง

ถ้าผลต่างเท่ากับ 2 หมายถึง คู่สมรสมีอาชีพแตกต่างกัน

6.5 อายุแรกสมรส หมายถึง อายุของสามี และภรรยาในปีที่จดทะเบียนสมรสหรือตกลงใจที่จะอยู่ร่วมกันฉันท์สามีภรรยา

6.6 ระยะเวลาคู่กันเคยก่อนสมรส หมายถึง จำนวนปีที่ผู้ตอบรู้จักและคู่กันเคยกับคู่สมรสคนปัจจุบัน จนตัดสินใจสมรสกันในที่สุด โดย ถ้าเป็นคู่สมรสที่จดทะเบียนสมรส รู้จักกันมาก่อนจดทะเบียนสมรส และถ้าเป็นคู่สมรสโดยพฤตินัย รู้จักกันก็ปีก่อนตัดสินใจอยู่ร่วมกันเป็นสามี/ภรรยา

6.7 รายได้ครอบครัว หมายถึง เงินรายได้ทุกประเภทของผู้ตอบแบบสอบถามรวมทั้งรายได้ของคู่สมรสในแต่ละเดือน

6.8 ความมั่นคงของรายได้ หมายถึง เสถียรภาพทางการเงินของครอบครัวในรอบ 3 ปีที่ผ่านมา ซึ่งวัดได้จากระดับการรับรู้ถึงความมั่นคงทางการเงินของครอบครัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

6.9 ลักษณะครอบครัว หมายถึง สภาพการอยู่อาศัยร่วมกันของสมาชิกในครอบครัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อาศัยอยู่กันตามลำพังสามี ภรรยา และบุตร เป็นลักษณะครอบครัวเดี่ยวหรืออาศัยอยู่ร่วมกับครอบครัวฝ่ายสามีหรือฝ่ายภรรยา เป็นลักษณะครอบครัวขยาย

6.10 ชีวิตสมรสของบิดามารดา หมายถึง ประวัติการหย่าร้างหรือแยกกันอยู่ของบิดามารดาของครูโรงเรียนเอกชนและคู่สมรส

6.11 การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวเดิม หมายถึง ความรู้สึกหรือการรับรู้ที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีต่อการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวเดิม ซึ่งครอบครัวเดิมของครูและคู่สมรส ได้แก่ ปู่ ย่า ตา ยาย พ่อ แม่ และญาติพี่น้องอื่น ๆ ในส่วนที่เกี่ยวกับคำแนะนำในการแก้ไขปัญหาการเงิน วัตถุประสงค์ของ แรงงาน และบริการจากครอบครัวเดิม

6.12 ความมั่นคงในการทำงาน หมายถึง ความรู้สึกของครูโรงเรียนเอกชนถึงการคงอยู่ในอาชีพนั้นได้ตามความต้องการของตน ซึ่งวัดได้จากความรู้สึก 3 ด้าน คือ ความพึงพอใจในด้านค่าตอบแทน ความก้าวหน้าในงาน และระบบบริหาร

6.13 การทำงานนอกบ้านของภรรยา หมายถึง การที่ภรรยาเฝ้าอาชีพที่ต้องทำงานนอกบ้าน มีรายได้ส่วนตัวจากการทำงานนอกบ้าน ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีบทบาทต่อคุณภาพชีวิตสมรส ซึ่งวัดได้จากระดับความพึงพอใจของครอบครัวต่อการทำงานของภรรยา โดยมีองค์ประกอบ 2 ส่วนคือ ระดับความพึงพอใจของภรรยาต่องานที่ทำ และ ระดับความเห็นพ้องของสามีต่อการทำงานของภรรยา โดยมีรายละเอียดดังนี้

6.13.1 ระดับความพึงพอใจของภรรยาต่องานที่ทำ หมายถึง ระดับความรู้สึกหรือทัศนคติของภรรยาที่มีต่อองค์ประกอบของงานที่ทำ ได้แก่ สภาพการทำงาน ปริมาณงาน ผู้บังคับบัญชา สวัสดิการ เพื่อนร่วมงาน ความรักความภาคภูมิใจและความผูกพันในงานอาชีพ

6.13.2 ระดับความเห็นพ้องของสามีต่อการทำงานของภรรยา หมายถึง ระดับความรู้สึกเห็นด้วย หรือพึงพอใจ ต่อหน้าที่การงานหรืออาชีพของภรรยา ตลอดจนการสนับสนุนการทำงานนอกบ้านของภรรยา

6.14 คุณภาพชีวิตสมรส หมายถึง ความสัมพันธ์และบทบาทหน้าที่ที่ปฏิบัติต่อกันระหว่างคู่สมรสทั้งด้านการปรับตัวในชีวิตสมรส ความพึงพอใจในชีวิตสมรส และการสื่อสารระหว่างคู่สมรส อันจะนำไปสู่ความสงบสุขและความมั่นคงของครอบครัว มีรายละเอียดดังนี้

6.14.1 การปรับตัวในชีวิตสมรส หมายถึง การที่คู่สมรสได้มีการปรับตัวพฤติกรรมเข้าหากัน หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้ลงรอยกันระหว่างคู่สมรส เพื่อให้เกิดความพอใจและความมั่นคงในชีวิตสมรส โดยแสดงออกถึงความเห็นที่สอดคล้องกันระหว่างคู่สมรส การทำกิจกรรมร่วมกัน การแสดงออกถึงความรัก ความไว้วางใจต่อกันอย่างเปิดเผย การประนีประนอมกัน เสียสละ ไม่เห็นแก่ตัวเพื่อความเป็นปึกแผ่นของครอบครัว และตลอดถึงการร่วมมือกันแก้ไขปัญหาครอบครัวและลดความขัดแย้งในครอบครัว

6.14.2 ความพึงพอใจในชีวิตสมรส หมายถึง ความรู้สึกชอบ รู้สึกพอใจ หรือการรับรู้เกี่ยวกับความสุขความเพลิดเพลินที่ผู้ตอบมีต่อสภาพชีวิตสมรสของตนในสถานการณ์หลักใหญ่ ๆ 3 ด้าน คือ

ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ความพึงพอใจในการจัดการเกี่ยวกับการเงินในครอบครัว

ด้านสังคม ได้แก่ ความพึงพอใจเมื่อได้ใช้ชีวิตเป็นครอบครัว เรียนรู้การปฏิบัติต่อกัน การให้เกียรติกัน มีการแสดงความคิดเห็นและยอมรับความคิดเห็นของกันและกัน

ด้านจิตวิทยา ได้แก่ ความพึงพอใจเกี่ยวกับความรู้สึกในส่วนลึกของจิตใจเมื่อเปลี่ยนแปลงสถานภาพจากโสดมาเป็นสมรส เช่น รู้สึกว่าชีวิตมีเป้าหมาย ไม่โดดเดี่ยว เป็นต้น

6.14.3 การสื่อสารระหว่างคู่สมรส หมายถึง การส่งข่าวสารถึงกันและกันระหว่างสามีและภรรยาด้วยภาษา คำพูด สัญลักษณ์อักษร กริยา ท่าทาง และสายตา เพื่อให้เกิดการรับรู้และเข้าใจ

สิ่งต่าง ๆ ที่ต้องการให้ทราบ โดยวัดจากความถี่ในการสื่อสาร การแสดงความรู้สึกว่าเข้าใจในสิ่งที่สื่อสารต่อกัน การเปิดโอกาสในการเป็นผู้พูด ผู้ฟังที่ดี และ การแสดงการรับรู้ความรู้สึกของอีกฝ่ายหนึ่ง

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ในการวิจัยครั้งนี้ จะก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งในเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติ ดังนี้

เชิงวิชาการ การศึกษานี้เป็นการขยายฐานความรู้เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชน โดยให้ความรู้เรื่องคุณภาพชีวิตสมรสในสังคมไทย ทำให้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสถานะการณ์ของชีวิตสมรสครูเอกชน ได้อย่างสอดคล้องกับสถานะการณ์ที่เป็นจริงทางสังคม รวมทั้งทราบถึงเหตุปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชนอีกด้วย จากนั้นนำผลการวิจัยที่ได้มาส่งเสริมระดับคุณภาพชีวิตของครูโรงเรียนเอกชน โดยเน้นส่งเสริมการสื่อสารระหว่างคู่สมรส และส่งเสริมการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวเดิม นอกจากนี้ภาครัฐและเอกชน ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงมหาดไทย และองค์กรเอกชนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง สามารถนำผลการวิจัยที่ได้ไปเพิ่มระดับคุณภาพชีวิตสมรสของครู ทั้งครูรัฐบาลและ เอกชน โดยจัดทำโครงการส่งเสริมคุณภาพชีวิตสมรส หรือจัดทำคู่มือในการครองชีวิตคู่ที่สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

เชิงปฏิบัติ คุณภาพชีวิตสมรสที่ดี มีผลต่อตัวผู้สมรสและส่งผลต่อบุตรทำให้ครอบครัวมีความสุข การมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี จะส่งผลให้การทำงานดีไปด้วย ดังนั้นการส่งเสริมคุณภาพชีวิตจึงเป็นสิ่งที่พึงกระทำเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ครอบครัวและสังคม รวมทั้งเพื่อกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาความไม่มั่นคงในชีวิตสมรส โดยอาจกำหนดเป็นนโยบายและโครงการต่าง ๆ เผยแพร่ไปสู่ประชาชนทั่วไป

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาคุณภาพชีวิตสมรสของครู โรงเรียนเอกชน ในจังหวัดเพชรบูรณ์ สำหรับการทบทวนวรรณกรรมนั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยครอบคลุมหัวข้อต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัวและการสมรส
2. แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตสมรส
3. ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตสมรส

1. แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัวและการสมรส

แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัวและการสมรส ประกอบด้วย

- 1.1 ความหมายของครอบครัว
- 1.2 หน้าที่ของครอบครัว
- 1.3 แนวคิดเกี่ยวกับการสมรส
- 1.4 ความสัมพันธ์ระหว่างการสมรสและครอบครัว
- 1.5 ประเภทของการสมรสและครอบครัว

1.1 ความหมายของครอบครัว

มีผู้ให้ความหมายของครอบครัวไว้หลายประการ ได้แก่

คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ (2537: 44) กล่าวว่า ครอบครัว หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีความผูกพันกันทางอารมณ์และจิตใจ มีการดำเนินชีวิตร่วมกันรวมทั้งพึ่งพิงกันทางสังคมเศรษฐกิจ มีความสัมพันธ์กันทางกฎหมายและทางสายโลหิต

สุพัตรา สุภาพ (2540: 68) ได้กล่าวว่า ครอบครัวเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดของสังคม เป็นหน่วยย่อยของสังคมที่มีความสัมพันธ์และร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด เป็นสถาบันที่คงทนที่สุด และยังไม่เคยปรากฏว่าสังคมมนุษย์สังคมใด ไม่มีสถาบันครอบครัว เพราะมนุษย์ทุกคนต้องอยู่ในสถาบันนี้ เนื่องจากเป็นสังคมกลุ่มแรกที่มนุษย์ทุกคนเจอตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งเติบโตและมีครอบครัวแยกออกมา ครอบครัวจะให้ตำแหน่ง ชื่อ และสกุลซึ่งเป็นเครื่องบอกสถานภาพ บทบาทตลอดจนกำหนดสิทธิหน้าที่ที่สมาชิกมีต่อกันและต่อสังคม ครอบครัวเป็นสถาบันแห่งแรกและแห่งสำคัญของสังคม ในการกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ให้เป็นไปตามระเบียบแบบแผน ซึ่งมีการกำหนดมาตรฐานความประพฤติของครอบครัว

ชาย โพธิ์สีดา (2537: 5) กล่าวว่าครอบครัวหมายถึง กลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์กันทางสายเลือดหรือโดยการแต่งงาน

พัชรณิ สุครัก (2543: 8) กล่าวว่า ครอบครัว หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มารวมกัน โดยการสมรส โดยสายโลหิต หรือโดยการรับเลี้ยงดู มีการก่อตั้งขึ้นเป็นครอบครัว มีปฏิภริยาได้ตอบซึ่งกันและกัน ในฐานะที่เป็นสามี ภรรยา เป็นพ่อแม่ เป็นลูก เป็นพี่น้อง โดยการรักษาวินัยธรรมเดิม และอาจจะมีการสร้างสรรค์วัฒนธรรมใหม่ก็ได้

ภัตสร ลิมานนท์ และคณะ (2538: 10) กล่าวว่า ครอบครัว หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่พักอาศัยอยู่รวมกัน (อาจอาศัยอยู่ประจำ หรืออาศัยอยู่ชั่วคราว) ภายในบ้านและกลุ่มบุคคลดังกล่าว มีความสัมพันธ์กันทางสายโลหิต เช่น พ่อ แม่ ลูก พี่ น้อง ลุง ป้า น้า อา หลานปู่ ย่า ตา ยาย หรือโดยการสมรส เช่น สามี ภรรยา ลูกเขย ลูกสะใภ้ เป็นต้น

ราชบัณฑิตยสถาน (2524: 142) ให้ความหมายของครอบครัวไว้ว่า ครอบครัว หมายถึง สถาบันทางสังคมขั้นมูลฐานที่ประกอบด้วยชายหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งอยู่ร่วมกัน หญิงหนึ่งหรือมากกว่า โดยมีความสัมพันธ์ทางเพศที่สังคมอนุมัติพร้อมด้วยสิทธิและหน้าที่ที่สังคมยอมรับ โดยทั่วไปแล้ว ครอบครัวแบ่งออกเป็น 4 ประเภท โดยลำดับจากจำนวนที่ปฏิบัติกันมากไปสู่วิปฏิบัติกันน้อย ดังนี้คือการมีคู่สมรสคนเดียว การมีภรรยาหลายคนคราวเดียวกัน การมีสามีหลายคนคราวเดียวกัน และการแต่งงานกลุ่ม

สมาคมคหเศรษฐศาสตร์แห่งประเทศไทย (2524: 86-87) กล่าวว่า ครอบครัวในแง่กฎหมาย คือ ชายหญิงที่จดทะเบียนสมรสกัน มีบุตร คนเหล่านี้เป็นครอบครัวกันตามกฎหมาย บิดามารดาและบุตรมีหน้าที่ต้องปฏิบัติต่อกันตามกฎหมาย บุตรมีสิทธิได้รับมรดกจากบิดามารดา ถ้าไม่มีบุตรสืบสายโลหิตขึ้นไปหรือลงมาโดยตรงหรือที่จดทะเบียนเป็นบุตรบุญธรรมก็นับว่าเป็นครอบครัวเดียวกันตามกฎหมาย

เมื่อพิจารณาแนวคิดและความหมายของครอบครัวต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว สามารถสรุปได้ว่า ครอบครัว หมายถึง คนที่มาอาศัยอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งคนเหล่านี้อาจมีความสัมพันธ์กันทางสายโลหิต เช่น พ่อ หรือแม่ กับลูก หรือทางการสมรส เช่นสามี ภรรยา ก็ได้ และคนเหล่านี้ก็มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันตามวัฒนธรรมของสังคมนั้น

1.2 หน้าที่ของครอบครัว

นักวิชาการด้านครอบครัว ได้กล่าวถึงหน้าที่ของครอบครัวไว้หลากหลาย ดังนี้

จิตตินันท์ เศรษฐ์ (2544: 40) กล่าวว่า หน้าที่ของครอบครัวคือกิจกรรมหรืองานที่สมาชิกในครอบครัวควรกระทำตามบทบาทหรือสถานภาพในครอบครัว เพื่อให้ครอบครัวสามารถดำเนินชีวิตครอบครัวไปได้อย่างราบรื่น ทั้งนี้ครอบครัวจะมีหน้าที่ต่อสมาชิกในครอบครัวในการตอบสนองความต้องการของสมาชิกในครอบครัว และยังมีหน้าที่ของครอบครัวต่อสังคมในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมในการทำประโยชน์เพื่อสังคมด้วย

คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ (2537: 45) กล่าวถึงหน้าที่ที่สำคัญของครอบครัวได้แก่ การสร้างข้อผูกพันด้านจิตใจ เป็นความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสซึ่งถือเป็นรากฐานของชีวิตครอบครัว คู่สมรสที่มีความผูกพันกันมาก มักพร้อมที่จะหันหน้ามาพึ่งพาปรึกษาหารือกัน หรือช่วยกันประคับประคองชีวิตสมรสให้อบอุ่นดำเนินไปด้วยดีตลอดเวลาที่อยู่ร่วม

บุญลือ วันทายนต์ (2520: 44) กล่าวถึงหน้าที่ทางจิตวิทยาของครอบครัวที่สำคัญที่สุดคือการให้ความรักความอบอุ่นและความมั่นคงหรือเสถียรภาพทางใจแก่สมาชิกทุกคน หน้าที่นี้ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและกันระหว่างสมาชิก เพราะครอบครัวมีอิทธิพลที่ก่อให้เกิดความรัก ความอบอุ่นและความมั่นคงทางใจต่อกันและกัน

สุพัตรา สุภาพ (2540: 68-69) กล่าวถึงหน้าที่ของครอบครัวไว้ดังนี้

1. สร้างสรรค์สมาชิกใหม่ (reproduction) เพื่อให้สังคมสามารถดำรงอยู่ได้ การมีสมาชิกใหม่ต้องมีให้สมดุลกับทรัพยากรภายในประเทศ

2. บำบัดความต้องการทางเพศ (sexual gratification) ซึ่งออกมาในรูปของการสมรสเป็นการลดปัญหาทางเพศบางอย่าง เช่น ข่มขืน การสมรสจึงเป็นสิ่งจำเป็นในสังคมที่มีการจัดระเบียบ เพราะการสมรสคือวิธีการหนึ่งที่สังคมเข้ามาควบคุมความสัมพันธ์ให้อยู่ในขอบเขต

3. เลี้ยงดูผู้เยาว์ให้เจริญเติบโตขึ้นในสังคม (maintenance of immature children) ครอบครัวจึงมีหน้าที่เลี้ยงดูบุตรตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งเติบโตใหญ่ การเลี้ยงดูจากที่อื่นแม้ทำได้ก็ไม่ดีเท่ากับครอบครัว ครอบครัวจึงเป็นสถาบันที่สำคัญมากต่อระบบการพัฒนาทางร่างกายและจิตใจของเด็ก เป็นสถานที่ที่เลี้ยงดูเด็กให้เป็นคนที่มีเจริญเติบโตสมบูรณ์ไม่ให้เกิดปัญหาสังคม

4. ให้การอบรมสั่งสอนแก่เด็กให้รู้จักระเบียบของสังคม (socialization) ครอบครัวเป็นแหล่งการอบรมเบื้องต้นที่มีอิทธิพลต่อเด็กมากที่สุด เป็นสถาบันเตรียมตัวเด็กให้ออกไปเผชิญกับสิ่งแวดล้อม ช่วยอบรมเด็กให้รู้จักกฎเกณฑ์คุณค่าแบบของความประพฤติ สอนให้เด็กปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมในสังคม

5. กำหนดสถานภาพ (social placement) เราได้ชื่อสกุลมาจากครอบครัวซึ่งส่วนมากก็เปลี่ยนได้ในเวลาต่อมา สถานภาพเป็นสิ่งที่คิดตัวมาตั้งแต่เกิด เช่น เป็นลูกคนรวย เป็นลูกพ่อค้า เป็นลูกชานา สถานภาพอาจเปลี่ยนแปลงได้ ขึ้นอยู่กับสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่

6. ให้ความรักความอบอุ่น (affection) ครอบครัวเป็นแหล่งที่สมาชิกได้รับความรักความอบอุ่นอย่างบริสุทธิ์ใจ เป็นแหล่งที่ให้หลักประกันว่าจะมีคนที่รักเราจริงและรักเราเสมอ ครอบครัวจะเป็นแหล่งให้กำลังใจและปลุกปลอบใจ เพื่อให้สมาชิกสามารถผ่านอุปสรรคไปได้ สรุปแล้วครอบครัวจึงเป็นแหล่งให้ความรัก ความคุ้มครองและความมั่นคงทางด้านจิตใจแก่สมาชิก ทำให้สมาชิกมีพลังใจในการฝ่าฟันอุปสรรคต่าง ๆ ให้ลุล่วงไปได้ด้วยดี

จิตรา วสุวานิช (2546: 7-11) กล่าวว่า หน้าที่พื้นฐานโดยทั่วไปของครอบครัว มีดังนี้ คือ

1. หน้าที่ทางชีววิทยา ที่ถือว่าเป็นพื้นฐานที่สุด มี 2 ประการ คือ หน้าที่ในการสร้างสมาชิกใหม่ให้กับสังคม และหน้าที่ในการบริการด้านปัจจัยเพื่อการดำรงชีพ อันได้แก่ อาหาร ที่อยู่ อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค โดยผู้รับผิดชอบในครอบครัว จะต้องแสวงหาสิ่งเหล่านี้มาให้สมาชิกในครอบครัว

2. หน้าที่ทางจิตวิทยา ถือว่าสำคัญมาก เรียงตามลำดับ ดังนี้

2.1 บำบัดความต้องการทางเพศ (sexual gratification)

2.2 ให้ความรักความอบอุ่น และความมั่นคงทางใจแก่สมาชิกทุกคน (affection and security)

2.3 เป็นตัวแบบในการกำหนดบทบาทสำหรับเด็ก ๆ ในครอบครัว (identification)

3. หน้าที่ทางสังคมวิทยา โดยการฝึกฝน อบรม ให้สมาชิกในครอบครัวสามารถปรับตัว ให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ตระหนักถึงความรับผิดชอบที่จะต้องมีต่อตนเอง และสังคม

จากคำจำกัดความของคำว่า หน้าที่ของครอบครัว ดังที่กล่าวมา สรุปได้ว่า หน้าที่ของครอบครัว หมายถึง กิจกรรมที่สมาชิกในครอบครัวกระทำตามบทบาทหรือสถานภาพในครอบครัว โดยมีหน้าที่ที่ติดต่อสมาชิกในครอบครัว และหน้าที่ต่อสังคม อันได้แก่ การสร้างสรรค์สมาชิกใหม่ การบำบัดความต้องการทางเพศ การเลี้ยงดูบุตรตั้งแต่แรกคลอดจนเติบโต การอบรมสั่งสอนให้เด็กมีวินัย รู้ระเบียบของสังคม การกำหนดสถานภาพ การให้ความรักความอบอุ่นแก่สมาชิกในครอบครัว เพื่อให้ครอบครัวสามารถดำเนินชีวิตครอบครัวไปได้อย่างราบรื่นมั่นคง อันจะนำไปสู่การที่สมาชิกในสังคมมีความมั่นคงทางจิตใจและมีความสุข

1.3 แนวคิดเกี่ยวกับการสมรส

1.3.1 ความหมายการสมรส

ได้มีผู้ให้ความหมายของการสมรสไว้ ดังนี้

ประกายรัตน์ ภัทรธิดา (2544: 201) กล่าวว่า การสมรส คือ การที่ชายหนึ่งคนกับหญิงหนึ่งคน แสดงตนให้สังคมได้ประจักษ์ว่าเขทั้งสองจะร่วมความเป็นอยู่ โดยปฏิบัติตามวิธีการของระเบียบของสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่ โดยผลแห่งการนี้ทำให้ทั้งสองฝ่ายเกิดสิทธิหน้าที่ต่อกัน และกันตามสถานภาพที่เกิดขึ้นใหม่นั้นด้วย

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้ความหมายของคำว่า “สมรส” หมายถึง การแต่งงาน และ “การแต่งงาน” หมายถึง การทำพิธีให้ชายหญิงอยู่กินเป็นผัวเมียกันตามประเพณี

สุพัตรา สุภาพ (2540: 67-68) กล่าวว่า การสมรส คือ การที่ชายหญิงมีความสัมพันธ์ทางเพศในรูปที่สังคมยอมรับแต่ละสังคมจะมีกฎเกณฑ์ระเบียบแบบแผนสำหรับคู่สมรสเพื่อความถูกต้อง

เช่น บางสังคมการสมรสจะสมบูรณ์แบบจะต้องผ่านพิธีกรรมทางศาสนา ส่วนมากจะกำหนดการจดทะเบียนสมรสเป็นหลักสำคัญที่สุดในการปฏิบัติ ชายหญิงที่จะสมรสกันนั้นจะผ่านการเลือกบุคคลที่ตนพอใจ หรือไม่ก็แล้วแต่สภาพการณ์ของสังคม

อรุณี ไพศาลพาณิชย์กุล (2541:53) กล่าวว่า การสมรส หมายถึง การที่ชายและหญิงตกลงใช้ชีวิตร่วมกันฉันท์สามี ภรรยา แม้ว่าชายและหญิงนั้นจะ ได้ทำการสมรสถูกต้องตามกฎหมาย หรือตามประเพณี หรือไม่ก็ตาม

อุทัย หิรัญโต (2519: 245) กล่าวว่า การสมรส หมายถึง การที่ชายหนึ่ง และหญิงหนึ่งแสดงตนให้ประจักษ์ว่าเขาทั้งสอง จะอยู่ร่วมกันฉันท์สามี ภรรยา และยอมปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี และกฎหมายในท้องถิ่น ผลการสมรสทำให้ทั้งสองฝ่ายมีสิทธิหน้าที่ต่อกัน ความสัมพันธ์ที่มั่นคง เกิดจากข้อผูกพันทางกามารมณ์ ขนบธรรมเนียมประเพณี และกฎหมาย

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า การสมรส หมายถึง พิธีการประกาศเป็นสามีภรรยาฉันของชายหญิง หรือการที่ชายหญิงแสดงตนให้สังคมได้รับรู้ว่าเขาทั้งสองตกลงจะอยู่ร่วมกันฉันท์สามี ภรรยา โดยปฏิบัติตามวิธีการของระเบียบของสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่ ซึ่งมีผลให้ทั้งสองฝ่ายเกิดสิทธิหน้าที่ต่อกันและกันตามสถานภาพที่เกิดขึ้นใหม่ รวมถึงการมีความสัมพันธ์ทางเพศในรูปแบบที่สังคมยอมรับ

1.3.2 แนวคิดการสมรส

ได้มีผู้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการสมรส ไว้ดังนี้

ประกายรัตน์ ภัทรธิดา (2544: 214) กล่าวว่า การสมรสเป็นขั้นตอนในรอบวงจรชีวิตของหนุ่มสาว ที่เป็นสัญลักษณ์แสดงตนให้สังคมรับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงระบบความสัมพันธ์ของหนุ่มสาวเข้าสู่สถานภาพใหม่ตามวิธีการที่ยอมรับกัน ในสังคม การสมรสจะก่อให้เกิดผลในด้านสถานภาพ บทบาท ความรับผิดชอบ ตลอดจนการมีสิทธิหน้าที่ต่อกัน โดยวิธีการที่นำมาใช้เพื่อผูกมัดความสัมพันธ์ฉันท์สามีภรณานั้นอาจเป็นไปตามภาวะทางเศรษฐกิจ ตลอดจนสถานภาพของครอบครัวเดิมที่หนุ่มสาวเป็นสมาชิกอยู่ คู่สมรสที่กำลังจะแต่งงานมักคาดหวังไว้เสมอว่า ชีวิตสมรสของตนจะประสบความสำเร็จ ไม่ประสบปัญหาจนทำให้ต้องหย่าร้าง ซึ่งความราบรื่นในชีวิตสมรสจะเป็นไปได้มากน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับ การปรับตัวของคู่สมรสเอง

นฤพนธ์ จาระนัย (2543: 1) กล่าวว่า การสมรสเป็นปรากฏการณ์สังคมที่มีผลต่อองค์ประกอบประชากร ได้แก่ การเกิด การตาย และการย้ายถิ่น โดยเฉพาะเรื่องการเกิด การสมรสเป็นปัจจัยที่สำคัญในการกำหนดภาวะเจริญพันธุ์ และอัตราการเพิ่มประชากร เนื่องจากการสมรสเป็นจุดเริ่มต้นการอยู่ร่วมกันของชายและหญิงที่ถูกต้องตามประเพณีและกฎหมาย นอกจากนี้การสมรสก่อให้เกิดสถาบันพื้นฐานของสังคมคือครอบครัวด้วย

สรุปได้ว่า การสมรสเป็นขั้นตอนหนึ่งในวงจรชีวิตครอบครัว เป็นจุดเริ่มต้นของสถาบันครอบครัว มีผลต่อองค์ประกอบของประชากร ตั้งแต่เกิด ตาย และย้ายที่อยู่ โดยเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดภาวะเจริญพันธุ์ และอัตราการเพิ่มประชากร เป็นสัญลักษณ์แสดงให้สังคมรับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ของหนุ่มสาวไปในรูปแบบที่สังคมยอมรับ ซึ่งก่อให้เกิดผลต่อสถานภาพ บทบาท ความรับผิดชอบ ตลอดจนสิทธิหน้าที่ที่มีต่อกัน ซึ่งความสัมพันธ์นั้น ๆ อาจเป็นไปตามภาวะทางเศรษฐกิจ หรือสถานภาพของครอบครัวเดิมที่หนุ่มสาวเป็นสมาชิกอยู่ โดยคาดหวังให้สัมพันธ์ภาพนั้นคงอยู่ ไม่ประสบปัญหาจนต้องหย่าร้าง ทั้งนี้จะเป็นไปได้มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับการปรับตัวระหว่างคู่สมรส ตลอดจนองค์ประกอบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.4 ความสัมพันธ์ระหว่างการสมรสและครอบครัว

ทางสังคมวิทยา กล่าวถึงการสมรสว่า เป็นการที่ชายหนึ่งคน หญิงหนึ่งคนแสดงตนให้ประจักษ์ว่าเขาทั้งสองจะอยู่ร่วมกันฉันท์สามีภรรยา และยอมปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีและกฎหมายในท้องถิ่น ผลของการสมรสทำให้ทั้งสองฝ่ายมีสิทธิหน้าที่ต่อกัน มีความสัมพันธ์ที่มั่นคง มีข้อผูกพันทางกามารมณ์ โดยปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีและกฎหมาย การสมรสจึงเป็นจุดกำเนิดของสถาบันครอบครัว ซึ่งเป็นสถาบันที่เล็กที่สุดในสังคม (อุทัย หิรัญโต 2519: 245) และมีความสำคัญที่สุดหน่วยหนึ่งในสังคม ถ้าครอบครัวส่วนใหญ่มีความมั่นคง ย่อมหมายถึง ความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติด้วย วินเซนต์ (Vincent, 1961:383-384 อ้างถึงใน สุมิตรา รัฐประสาท 2537: 2) กล่าวถึงจุดประสงค์หลักในการสมรสว่าเป็นการสร้างครอบครัว โดยการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันของหญิงและชาย การมีบุตรและเลี้ยงดูบุตร การสนองความต้องการทางเพศภายใต้บรรทัดฐานของสังคม และเพื่อความพึงพอใจที่คู่สมรสได้รับจากการมีชีวิตสมรสที่ผาสุก

การสมรสจึงเป็นขั้นตอนหนึ่งในรอบวงจรชีวิตครอบครัว ที่เป็นสัญลักษณ์แสดงตนให้สังคมประจักษ์ถึงการเปลี่ยนแปลงระบบความสัมพันธ์ของหนุ่มสาวเข้าสู่สถานภาพใหม่ตามวิธีการที่ยอมรับกันในสังคม อาจเป็นไปตามภาวะทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนสถานภาพของครอบครัว

ต้นกำเนิดที่หนุ่มสาวเป็นสมาชิกอยู่ (ประกายรัตน์ ภัทรธิดา 2544: 214) ดังนั้นเมื่อก้าวถึงครอบครัว จึงมักรวมถึงการสมรสอันเป็นขั้นเริ่มต้นของวงจรชีวิตครอบครัวนั่นเอง ซึ่งในช่วงชีวิตหนึ่งของบุคคลจะพบว่า บุคคลแต่ละคนเป็นสมาชิกในครอบครัวอย่างน้อย 2 ครอบครัวที่ต่างกัน กล่าวคือ เมื่อถือกำเนิดมานั้นบุคคลก็เป็นสมาชิกคนหนึ่งในครอบครัวเดียวครอบครัวหนึ่ง อาจประกอบด้วยบิดามารดา รวมถึงพี่น้องที่อยู่ในครอบครัวเดียวกัน เรียกครอบครัวลักษณะนี้ว่า ครอบครัวโดยกำเนิด (family of orientation) จนกระทั่งเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ บุคคลแต่งงานมีครอบครัวใหม่ประกอบด้วยตนเอง คู่สมรส และบุตร ครอบครัวเดียวที่เกิดขึ้นใหม่ เรียกว่า ครอบครัวโดยการสมรส หรือครอบครัวโดยการให้กำเนิด (family of procreation) (ชัชชนะ รุ่งปัจฉิม 2544: 73)

จึงสรุปได้ว่า ครอบครัวและการสมรสมีความสัมพันธ์กันในลักษณะเป็นวงจรชีวิต กล่าวคือ การสมรสเป็นจุดเริ่มต้นกำเนิดชีวิตครอบครัว เป็นวงจรแรกของชีวิตครอบครัว ซึ่งเมื่อคุณภาพชีวิตสมรสดี ชีวิตครอบครัวก็จะดีมีคุณภาพไปด้วย

1.5 ประเภทของการสมรสและครอบครัว

ประเภทของการสมรสและครอบครัวแบ่งได้หลายรูปแบบ ดังนี้

1.5.1 ประเภทของการสมรส แบ่งได้ดังต่อไปนี้

อุมาพร ตรังคสมบัติ (2545: 3-5) ได้แบ่ง การสมรสตามแบบแผนการเลือกคู่ครองได้เป็น 2 แบบ คือ

1. การสมรสตามประเพณี (traditional marriage) เป็นการสมรสที่เน้นบทบาทและหน้าที่เป็นสำคัญ หน้าที่จะมาก่อนความรัก หญิงชายหลายคู่แต่งงานโดยไม่ได้รักกันมาก่อน ทั้งนี้เพราะเชื่อว่า ความรักจะเกิดขึ้นเองในภายหลัง ในการสมรสแบบนี้หน้าที่ของแต่ละฝ่ายจะถูกสังคมกำหนดไว้ชัดเจน นั่นคือ สามีทำหน้าที่หาเลี้ยงครอบครัว ส่วนภรรยาจะทำหน้าที่ดูแลบ้านและเลี้ยงบุตร บ่อยครั้งที่การสมรสเกิดขึ้นโดยความต้องการของบิดามารดาและเครือญาติของทั้งสองฝ่าย ตัวอย่างที่ชัดเจนคือ การคลุมถุงชนโดยชายและหญิงไม่มีโอกาสเลือกคู่ด้วยตนเอง

2. การสมรสตามใจสมัคร (companionate marriage) ในการสมรสแบบนี้คู่สมรสจะถือความรักและการมีโอกาสเลือกเป็นสิ่งสำคัญ แต่ละฝ่ายตัดสินใจแต่งงานเพราะรักกันและอยากใช้ชีวิตร่วมกัน การสมรสที่ถือความรักเป็นสิ่งสำคัญที่แสดงถึงความมั่นคงของชีวิตในปัจจุบัน ความเท่าเทียม

กันระหว่างชายหญิง ความสัมพันธ์ของกลุ่มสมรสจึงเป็นสิ่งสำคัญกว่าการทำตามบทบาทหน้าที่ หน้าที่แต่ละคนไม่มีการกำหนดไว้ชัดเจน ขึ้นอยู่กับการตกลงกันของกลุ่มสมรส

ชุมชน รุ่งปัจฉิม (2544: 78-80) ได้ศึกษางานวิจัยของนักการศึกษาต่าง ๆ (Kephart & Jedlicka, 1991: 22-23; Leslie & Korman, 1989: 27-29) และแบ่งแบบแผนการสมรสของครอบครัว (marriage patterns) ตามจำนวนคู่สมรสออกเป็น 2 ลักษณะคือ

1. การสมรสแบบมีคู่สมรสคนเดียว (monogamy) หมายถึงแบบแผนการสมรสที่สังคมอนุญาตและยึดถือปฏิบัติให้ชายหรือหญิงมีคู่สมรสได้เพียงคนเดียว ซึ่งพบได้ในสังคมสมัยใหม่ทั่วไป สมาชิกประกอบด้วยสามีหนึ่งคนและภรรยาหนึ่งคน การสมรสแบบนี้ยังแบ่งออกเป็น strict monogamy และ serial monogamy ด้วย ซึ่ง

strict monogamy หมายถึง แบบแผนการสมรสที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนเคร่งครัดว่า จะต้องเป็นการสมรสระหว่างชายหนึ่งกับหญิงหนึ่งเท่านั้น

serial monogamy หมายถึง แบบแผนที่เป็นการผสมผสานระหว่างการสมรสแบบมีคู่สมรสเพียงคนเดียว กับแบบแผนความสัมพันธ์ในเชิงพหุสามีภรรยา กล่าวคือ โดยทั่วไปสมาชิกในครอบครัวแบบนี้ยังคงประกอบด้วยสามีภรรยาและอาจมีบุตรด้วย แต่ที่ผสมผสานกับการสมรสแบบพหุสามีภรณานั้นก็อาจเนื่องมาจากคู่สมรสที่มาแต่งงานกันนั้น ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจหย่าร้างจากคู่สมรสเดิมแล้วมาแต่งงานใหม่ แต่ยังคงมีความสัมพันธ์บางอย่างอยู่ เช่น กรณีของหญิงที่หย่าร้างจากสามีและมีบุตรด้วยกัน กฎหมายอาจบังคับให้อดีตสามีต้องรับภาระในการจ่ายค่าเลี้ยงดูบุตร เป็นต้น

2. การสมรสแบบพหุสามีภรรยา (polygamy) หมายถึง แบบแผนการสมรสที่สังคมอนุญาตและยึดถือปฏิบัติให้ชายหรือหญิงมีคู่สมรสได้มากกว่าหนึ่งคน แบ่งออกได้ 2 ลักษณะคือ การสมรสแบบพหุภรรยา (polygyny) และการสมรสแบบพหุสามี (polyandry)

2.1 การสมรสแบบพหุภรรยา หมายถึง แบบแผนการสมรสระหว่างชายหนึ่งคนกับหญิงตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป เห็นชัดเจนในสังคมอิสลามที่อนุญาตให้ผู้ชายมีภรรยาได้พร้อมกัน 4 คน ซึ่งการสมรสแบบนี้มักมีเหตุผลมาจากแบบแผนทางวัฒนธรรม เหตุผลในเชิงเศรษฐกิจ สถานภาพทางสังคม หรือเหตุผลอื่น ๆ

2.2 การสมรสแบบพหุสามี หมายถึง แบบแผนการสมรสระหว่างหญิงหนึ่งคนกับชายตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยสมาชิกประกอบด้วยภรรยาหนึ่งคนและสามีมากกว่าหนึ่งคนขึ้นไป เช่น พวกโทดาส (Todas) ในอินเดีย พวกเชอร์ปา (Sherpa) ในเนปาล พวกชาววานาในธิเบต พวกคาคิยันสิงหล (Kandyen Sinhalese) ในศรีลังกา และพวกมาคีซาน (Marquesans) ในหมู่เกาะโพลินีเซีย โดยทั่วไปแบบแผนดังกล่าวมักเกิดจากความจำเป็นบางอย่าง เช่น ในสังคมที่ผู้หญิงน้อยแต่มีผู้ชายมาก และ

บางครั้งพบว่าการสมรสแบบพหุสามี ฝ่ายชายหรือฝ่ายสามี มักมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันมาก่อน โดยอาจเป็นพี่น้องกันหรือผู้ร่วมทำงานด้วยกันก็ได้ ดังนั้นจึงอาจแบ่งครอบครัวตามแบบแผนการสมรสนี้ออกได้อีก 2 แบบย่อย ๆ คือ แบบที่สามีเป็นพี่น้องกันหรือมีความสัมพันธ์ต่อกันมาก่อน เรียกว่า fraternal polyandry และแบบที่สามีไม่มีความสัมพันธ์กันมาก่อนเรียกว่า nonfraternal polyandry

สุพัตรา สุภาพ (2540: 70-71) ได้แบ่งประเภทของการสมรสไว้หลายแบบ ดังต่อไปนี้

1. แบ่งตามความเป็นใหญ่ในครอบครัว

1.1 patriachal เป็นครอบครัวที่ถือว่าพ่อเป็นใหญ่ เช่น ครอบครัวแถบเอเชีย ซึ่งเป็นครอบครัวที่แพร่หลายมาก ลูกที่เกิดมาใช้นามสกุลของพ่อ

1.2 matriachal ครอบครัวที่ถือว่าแม่เป็นใหญ่ เช่น ครอบครัวเอสกีโมบางเผ่า เป็นครอบครัวที่สังคมที่เจริญแล้วไม่ค่อยนิยมใช้กัน

1.3 equalitarian ถือพ่อและแม่เป็นใหญ่เท่ากัน

2. แบ่งตามจำนวนคู่สมรส

2.1 แบบผัวเดียวเมียเดียว (monogamy) เป็นครอบครัวแบบชายหนึ่งหญิงหนึ่ง เป็นแบบที่นิยมกันมากที่สุด อาจจะเป็นเพราะสภาพทางเศรษฐกิจไม่อำนวย หรือปริมาณชายหญิงใกล้เคียงกัน สังคมส่วนมากจะกำหนดเป็นลายลักษณ์อักษร (เป็นรูปกฎหมาย) เช่น ไทย แถบยุโรป อเมริกา ฯลฯ (คือให้มีการจดทะเบียนสมรสได้เพียงคนเดียว ยกเว้นจะได้หย่าร้างกันเสียก่อน แต่มีเหมือนกันในบางแห่งห้ามการหย่าร้าง)

2.2 แบบมากผัวมากเมีย (polygamy) หรือ (plural marriage) เป็นแบบคู่สมรสชายหญิงมากกว่า 1 คนขึ้นไป ซึ่งแบ่งเป็น

2.2.1 แบบมากเมีย (polygyny) มีชาย 1 คน ต่อหญิงหลายคน ซึ่งในบางประเทศ แม้จะมีกฎหมายห้าม แต่ในทางปฏิบัติมีมากมาย เช่น สังคมแอฟริกา ไทย (ถ้ามีฐานะดีหรือมีเหตุผลอื่น ศาสนาอิสลาม อนุญาตให้มีภรรยาได้ 4 คน) จีน เป็นต้น

2.2.2 แบบมากผัว (polyandry) มีหญิง 1 คนต่อชายมากกว่า 1 คน (ซึ่งในประเทศที่เจริญแล้วถือว่าผิดศีลธรรม) อาจจะได้พบได้ในหลายแห่ง หรือในสังคมที่หญิงน้อยแต่มีจำนวนชายมาก เช่น ใน Marquesas islands ที่หญิง 1 คนมีชายหลายคน ยังมีชายเป็นจำนวนมากขึ้นเท่าไร ก็แสดงว่าหญิงนั้นมั่งมีมากขึ้นเท่านั้น เพราะชายคือเครื่องแสดงฐานะของหญิง ซึ่งเป็นเพราะวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้น ๆ กำหนด

2.3 แบบสำส่อน (promiscuity) คือ หญิงชายมีความสัมพันธ์ทางเพศกับใครก็ได้โดยไม่ต้องมีแบบแผน มีเฉพาะในสังคมบางแห่ง เช่น พวกฮิปปี๊บางกลุ่ม

2.4 แบบหมู่ (group marriage) ยังไม่เคยมีการสมรสแบบนี้ในชนชาติใด ๆ แต่ที่พอจะใกล้เคียงก็คือชนบางเผ่าของนิวกีนิ คือ ชายทุกคนที่เกิดมาเมื่ออายุถึงเกณฑ์ที่กำหนดชายดังกล่าว จะมีภรรยาได้ 1 คน และภรรยาของตนจะถูกแบ่งปันให้กับคนอื่น ๆ ในระดับอายุเดียวกัน ซึ่งประเพณีแบบนี้จะปรากฏในแอฟริกาบางเผ่า คือ พวกมาไซ

2.5 แบบจับคู่ไปเรื่อย ๆ (pairing) สามียะอยู่กับภรรยาจนกระทั่งมีบุตรด้วยกัน และสามีภรรยาจะเลิกร้างกันไปหาคู่อื่น ๆ ต่อไป เช่น ในหมู่ชนพื้นเมืองของออสเตรเลียบางเผ่า

3. แบ่งตามความสัมพันธ์ทางสายโลหิต

3.1 patrilineal ญาติฝ่ายพ่อสำคัญ

3.2 matrilineal ญาติฝ่ายแม่สำคัญ

3.3 bilineal ญาติของทั้งฝ่ายพ่อและแม่สำคัญ

4. แบ่งตามที่อยู่อาศัย

4.1 patrilocal คู่สมรสอยู่กับพ่อแม่ฝ่ายชาย (อยู่กับพ่อผัวแม่ผัว)

4.2 matrilocal คู่สมรสอยู่กับพ่อแม่ฝ่ายหญิง (อยู่กับพ่อตาแม่ยาย)

4.3 neolocal คู่สมรสไม่อยู่กับพ่อแม่ฝ่ายใด โดยแยกอยู่อย่างอิสระนิยมมากในสังคมอุตสาหกรรม หรือสังคมที่กำลังพัฒนา

5. แบ่งตามที่มาของคู่สมรส

5.1 endogamy สมรสกับคนในวงศ์วานเดียวกัน คือ อาจจะเป็นชั้นเดียวกันผิวเดียวกันอาชีพเดียวกัน ชาติเดียวกัน เป็นต้น เช่น พวกราชวงศ์สมรสกับพวกเดียวกันเพื่อรักษาเลือดให้บริสุทธิ์ หรือพวกที่มีวรรณะมากมักจะสมรสกับพวกวรรณะเดียวกันดังที่ปฏิบัติกันอยู่ในอินเดีย

5.2 exogamy สมรสกับคนนอกวงศ์วานนอกอาชีพ เราจะพบเห็นกันมากในสังคมสมัยใหม่ การสมรสระหว่างคนต่างฐานะ ต่างอาชีพ ต่างชาติเป็นของธรรมดา เพราะสังคมแบบนี้รับคุณค่าใหม่ ๆ เช่น ความเสมอภาค ความเท่าเทียมกัน เป็นต้น ดังนั้นการสมรสต่างวงศ์วานกันออกไปมีขึ้นได้โดยอิสระ ไม่ใช่ของต้องห้าม หรือผิดประเพณีแต่อย่างใด

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ประเภทของการสมรสจำแนกได้เป็น 5 ประเภท ได้แก่ (1) ตามแบบแผนการสมรส ได้แก่ การสมรสแบบคู่สมรสคนเดียว และการสมรสแบบพหุสามีภรรยา (2) ตามแบบแผนอำนาจ ได้แก่ พ่อเป็นใหญ่ แม่เป็นใหญ่ และพ่อและแม่เป็นใหญ่เท่ากัน (3) ตามแบบแผนการ

สืบสายโลหิต ได้แก่ ญาติฝ่ายพ่อสำคัญ ญาติฝ่ายแม่สำคัญ และญาติของทั้งฝ่ายพ่อและแม่สำคัญ
 (4) ตามแบบแผนการอยู่อาศัย ได้แก่ อยู่กับพ่อแม่ฝ่ายชาย อยู่กับพ่อแม่ฝ่ายหญิง และแยกอยู่อย่างอิสระ
 และ(5) ตามแบบแผนการเลือกคู่ครอง ได้แก่ การสมรสตามประเพณี และการสมรสตามใจสมัคร

1.5.2 ประเภทของครอบครัว แบ่งได้ดังนี้

ลิสต์ลีย์และคอร์แมน (Leslie&Korman, 1989: 11 อ้างถึงใน ชุษณะ รุ่งปัจฉิม 2544: 73-75)
 แบ่งครอบครัวตามโครงสร้างของครอบครัว ได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1. ครอบครัวเดี่ยว คือ ครอบครัวที่ประกอบด้วยชายและหญิง อาศัยอยู่ร่วมกัน โดยสังคมอนุญาตให้มีความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างกันได้ และอาจมีบุตรที่เกิดจากความสัมพันธ์นั้น หรือจากการรับมาเลี้ยงก็ได้ ดังนั้นครอบครัวแบบนี้มักประกอบด้วย พ่อ แม่ และลูกเท่านั้น

2. ครอบครัวขยาย คือ ครอบครัวที่ประกอบด้วยสมาชิกอย่างน้อย 3 รุ่นอายุ อาศัยอยู่ร่วมกัน ได้แก่ ปู่ย่า ตายาย บิดามารดา และลูก ๆ บางครอบครัวอาจมีสมาชิกคนอื่นร่วมด้วย เช่น ลุง ป้า น้า อา เป็นต้น เป็นครอบครัวที่ประกอบด้วยครอบครัวเดียวกับเครือญาติอาศัยอยู่ร่วมกัน

เมอร์ด็อก (Murdock อ้างถึงใน สุพัตรา สุภาพ 2540: 66-67) ได้แบ่งประเภทของครอบครัวตาม โครงสร้างได้เป็น 3 แบบ ดังนี้

1. ครอบครัวเดี่ยว (nuclear family) ได้แก่ ครอบครัวที่ประกอบด้วย สามี ภรรยา และลูก เป็นครอบครัวที่มีความสำคัญอย่างใกล้ชิดที่สุด ซึ่งจะพบเห็นทั่วไปและมีแนวโน้มจะมีครอบครัวแบบนี้มากขึ้นเนื่องจากเหตุผลทางเศรษฐกิจ เพราะการมีครอบครัวใหญ่เป็นการสิ้นเปลือง โดยเฉพาะสภาพปัญหาสังคมปัจจุบันที่ค่าครองชีพสูงขึ้น นอกจากนี้ครอบครัวแบบนี้ยังมีความเป็นอิสระ แต่ก็ห่างเหินจากญาติพี่น้อง อาจจะทำให้เกิดความหว้าเหว่และขาดความอบอุ่นได้

2. ครอบครัวขยาย (extended family) เป็นครอบครัวที่ประกอบด้วยครอบครัวเดี่ยวและญาติพี่น้อง อาจจะอยู่ได้หลังคาเดียวกันแม้จะสมรสแล้วก็ตาม เป็นครอบครัวที่มีความรักความอบอุ่นแต่ขาดความเป็นอิสระ เพราะสมาชิกอาวุโสสูงสุดจะทำหน้าที่เป็นหัวหน้าครอบครัว ทำหน้าที่ควบคุมดูแลความทุกข์สุขของสมาชิกในครัวเรือน เป็นระบบที่ญาติพี่น้องมีความรักใคร่ผูกพันกันมาก ครอบครัวแบบนี้จะพบมากในสังคมเกษตรกรรม

3. ครอบครัวพหุภรรยา (polygamous family) ประกอบด้วยสามีหนึ่งภรรยาหลายคน ครอบครัวแบบนี้จึงเป็นครอบครัวเดี่ยว 2 ครอบครัวหรือมากกว่า เป็นครอบครัวที่มีสามีและพ่อร่วมกัน

ชุมชน รุ่งปัจฉิม (2544: 75) ได้แบ่งครอบครัวตามระบบความสัมพันธ์ในครอบครัว ได้เป็น 2 แบบ คือ

1. ครอบครัวโดยการสมรส (conjugal family) คือ ครอบครัวเดี่ยวที่เน้นความสัมพันธ์อันเนื่องมาจากการสมรส มักดำรงอยู่ในช่วงเวลาไม่ยาวนานนัก เนื่องจากครอบครัวแบบนี้ประกอบด้วยคน 2 รุ่นอายุ และถือเป็นครอบครัวโดยการให้กำเนิดและครอบครัวโดยกำเนิดในเวลาเดียวกัน ดังนั้น เมื่อบิดาถึงแก่ชีวิต ความเป็นครอบครัวโดยการให้กำเนิดและความเป็นครอบครัวโดยการสมรสจึงหมดไปด้วย

2. ครอบครัวร่วมสายโลหิต (consanguine family) คือ ครอบครัวขยายที่เน้นความสัมพันธ์ทางสายโลหิต เช่น ระหว่างบิดามารดากับบุตร ระหว่างพี่ชายกับน้องสาว หรือพี่สาวกับน้องชาย การดำรงอยู่ของครอบครัวแบบนี้ไม่ได้ขึ้นอยู่กับสมาชิกคนใดคนหนึ่ง หรือคู่สมรสคู่ใดคู่หนึ่ง หากบุคคลหรือคู่สมรสใดเสียชีวิตญาติคนอื่นในครอบครัวก็สามารถช่วยทำหน้าที่แทนได้

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ประเภทของครอบครัวจำแนกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ (1) ตามโครงสร้างครอบครัว แบ่งออกเป็น ครอบครัวเดี่ยว และครอบครัวขยาย (2) ตามระบบความสัมพันธ์ในครอบครัว แบ่งออกเป็น ครอบครัวโดยการสมรส และครอบครัวร่วมสายโลหิต

2. แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตสมรส

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตสมรสตามหัวข้อต่อไปนี้

- 2.1 ความหมายของคุณภาพชีวิตสมรส
- 2.2 องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตสมรส
- 2.3 การวัดคุณภาพชีวิตสมรส

2.1 ความหมายของคุณภาพชีวิตสมรส

คุณภาพชีวิตสมรสเป็นเรื่องที่นักวิจัยด้านสังคมให้ความสนใจ แต่ทุกคนมีความคิดเห็นและสนใจศึกษาแต่ละด้านแตกต่างกันไป ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิดของนักวิชาการ ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตสมรสไว้หลายท่าน ดังนี้

ลูอิส และสเปนเนียร์ (Lewis & Spanier, 1979: 269 อ้างถึงใน อรุณี ไพศาลพาณิชย์กุล 2541: 21) กล่าวว่า คุณภาพชีวิตสมรสถูกใช้ในความหมายหลายอย่าง เช่น ความพึงพอใจในชีวิตสมรส

ความสุขในชีวิตสมรส การปรับตัวในชีวิตสมรส และประสิทธิผลของการสื่อสาร นั่นคือ คุณภาพชีวิตสมรสจะมีความหมายครอบคลุมองค์ประกอบหลายอย่างที่แสดงถึงคุณค่า และการประเมินความสัมพันธ์ของการสมรส โดยประเมินในลักษณะที่เป็นความต่อเนื่องของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส

สายสุรี จุติกุล (2539: 15-24) ได้ให้ความหมายคุณภาพชีวิตสมรสว่า คือการที่คู่สมรสมีความรักความอบอุ่น โดยพฤติกรรมที่แสดงความรักนั้นต้องมีลักษณะ เอาใจใส่ดูแลและเอื้ออาทรต่อกัน สามีภรรยาต้องเข้ากันได้ดี เคารพซึ่งกันและกัน มีความรับผิดชอบ ไว้วางใจซึ่งกันและกัน ให้กำลังใจซึ่งกันและกัน ให้อภัย รู้จักสื่อสารในครอบครัว ใช้เวลาด้วยกันอย่างมีคุณค่า มีการปรับตัวตามภาวะที่เปลี่ยนแปลงของบุคคลในครอบครัว รู้จักหน้าที่ในครอบครัวและช่วยเหลือกัน และมีความใกล้ชิดทางสัมผัส เช่น การกอด เป็นต้น

เกษม ดันติผลาชีวะ (2537: 6) ได้ให้ความหมายคุณภาพชีวิตสมรสว่า คือ ความสำเร็จของสามีภรรยาที่อยู่ร่วมกันและสุขภาพจิตดี เป็นผลต่อเนื่องถึงความสำเร็จ ในการประกอบอาชีพของครอบครัวและความสำเร็จของลูก

วันเพ็ญ บุญประกอบ (2543: 154) ได้ให้ความหมายคุณภาพชีวิตสมรสว่า เป็นสภาวะความมั่นคงในชีวิตสมรสและความสงบสุขตามปกติวิสัยของครอบครัวในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสหรือความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสและการปรับตัวระหว่างคู่สมรสที่ดีเหมาะสม

งามตา วนิทานนท์ และคณะ (2544: 14) กล่าวว่า คุณภาพชีวิตสมรส หมายถึง ลักษณะทั้งด้านคุณภาพและปริมาณของการปฏิสัมพันธ์ และการทำหน้าที่ของคู่สมรส หลายด้าน ได้แก่ การปรับตัวเข้าหากันได้ดี การสื่อสารระหว่างกันอย่างเพียงพอ การมีความสุขและความพึงพอใจในชีวิตสมรสมาก เป็นต้น

ดังนั้นสรุปได้ว่า คุณภาพชีวิตสมรสหมายถึง ความสัมพันธ์และบทบาทหน้าที่ ที่ปฏิบัติต่อกันระหว่างคู่สมรส ทั้งด้านการปรับตัวในชีวิตสมรส ความพึงพอใจในชีวิตสมรส และการสื่อสารระหว่างคู่สมรส อันจะนำไปสู่ความสงบสุขและความมั่นคงของครอบครัว

2.2 องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตสมรส

การประเมินคุณภาพชีวิตสมรส (marital quality) เป็นการประเมินความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสในหลายมิติ ขอบเขตการประเมินประกอบด้วยค่าต่อเนื่องจากสูงถึงต่ำ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายของการตามบทบาทหน้าที่ของคู่สมรส คุณภาพชีวิตมีองค์ประกอบที่ซับซ้อนหลายด้าน ทั้งด้านตัวบุคคล คือ คู่สมรส ซึ่งแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างกันตามสภาพครอบครัว ความเชื่อ ค่านิยม เมื่อมาอยู่ร่วมกันก็มีองค์ประกอบอื่น ๆ มาเกี่ยวข้อง ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจสังคม และการงาน ด้วยเหตุนี้ทำให้คุณภาพชีวิตสมรสสามารถมองได้หลายแง่มุม ซึ่งมีนักวิชาการด้านครอบครัวหลายท่านได้เสนอ องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตสมรสไว้หลากหลาย ดังนี้

เบอร์ (Burr, 1976 อ้างถึงใน มัลลิกา สมสกุล 2543: 22) ระบุว่าองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตสมรส ได้แก่ การปรับตัวในชีวิตสมรส (adjustment) ความพึงพอใจในชีวิตสมรส (satisfaction) ความสุขในชีวิตสมรส (happiness) และความสำเร็จในชีวิตสมรส (success)

ลูอิส และ สเปนเนียร์ (Lewis & Spanier, 1979: 269 อ้างถึงใน งามตา วนิทานนท์ และคณะ 2544: 14) กล่าวว่า องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตสมรส ได้แก่ การปรับตัวที่ดี มีการสื่อสารระหว่างคู่สมรสอย่างเพียงพอ มีความสุขในชีวิตสมรสมาก และ มีความพึงพอใจในชีวิตสมรส

พิทท์แมนและลอยด์ (Pittman & Lloyd, 1988 อ้างถึงใน งามตา วนิทานนท์ และคณะ 2544: 27) กล่าวว่า คุณภาพชีวิตครอบครัวสมรสถูกวัดในความหมาย 3 ด้าน คือ คุณภาพชีวิตสมรส (หรือความพึงพอใจในชีวิตสมรส) ความพึงพอใจในบทบาทบิดามารดา และความพึงพอใจในชีวิต

งามตา วนิทานนท์ และคณะ (2544: 106) กล่าวว่า คุณภาพชีวิตสมรสมีหลายมิติ ประกอบด้วย การปรับตัวในชีวิตสมรส ความสุขในชีวิตสมรส ความพึงพอใจในชีวิตสมรส และความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส

จันทร์เพ็ญ คุปต์กาญจนากุล (2526: 100) กล่าวว่าองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตสมรส ได้แก่ ความสมานฉันท์ทางบทบาท ความเสียเปรียบสัมพันธ์ การเป็นเพื่อนคู่ชีวิต ความห่างของการมีบุตร ความคล้ายคลึงกันของภูมิหลังทางสังคม ระยะเวลาการแต่งงาน และ ความพึงพอใจในชีวิตสมรส

จากการทบทวนวรรณกรรมจะเห็นได้ว่า การสร้างความสุขในครอบครัวเป็นหน้าที่โดยตรงของกลุ่มสมรสและทุกคนในครอบครัว ชีวิตสมรสที่ประสบความสำเร็จมีชีวิตสมรสที่ยั่งยืนควรมีองค์ประกอบของ คุณภาพชีวิตสมรส 3 ด้าน คือ (1) การปรับตัวในชีวิตสมรส (2) ความพึงพอใจในชีวิตสมรส และ (3) การสื่อสารระหว่างคู่สมรส โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.2.1 การปรับตัวในชีวิตสมรส (marital adjustment)

การปรับตัวในชีวิตสมรสมีความสำคัญต่อคุณภาพชีวิตสมรส โดยการปรับตัวที่ดีทำให้ชีวิตสมรสราบรื่น สร้างความสุข และลดความขัดแย้งระหว่างคู่สมรส ซึ่งต้องเข้าใจถึงความหมาย และแบบแผนของการปรับตัวในชีวิตสมรส ตามรายละเอียดดังนี้

ความหมายของการปรับตัวในชีวิตสมรส

ได้มีผู้ให้ความหมายของการปรับตัวในชีวิตสมรสไว้ดังนี้

ภัชพันธ์ มณีศิริ (2547: 13) กล่าวว่า การปรับตัวในชีวิตสมรส คือ ความสามารถในการเปลี่ยนแปลงบทบาท พฤติกรรม อารมณ์ และชีวิตประจำวันของตนระหว่างคู่สมรสได้อย่างเหมาะสมกับช่วงเวลาหรือระยะของชีวิตครอบครัว

อรุณี ไพศาลพาณิชย์กุล (2541: 54) กล่าวว่า การปรับตัวในชีวิตสมรส หมายถึง การที่คู่สมรสมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและทำกิจกรรมร่วมกันในเรื่องต่าง ๆ ทั้งนี้รวมถึงการปรับตัวในเรื่องเพศด้วย

พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์ (2540: 25) กล่าวว่า การปรับตัวในชีวิตสมรส คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองระหว่างคู่สมรส เพื่อให้เกิดความพอใจมาสู่ตนเอง และคู่สมรสด้วยรูปแบบที่เหมาะสม และเข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

ในการวิจัยครั้งนี้ การปรับตัวในชีวิตสมรส หมายถึง การปรับพฤติกรรมของกลุ่มสมรสให้เข้ากันได้ หรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้ลงรอยกันระหว่างคู่สมรส เพื่อให้เกิดความพอใจและความมั่นคงในชีวิตสมรส โดยแสดงออกถึงความเห็นที่สอดคล้องกันระหว่างคู่สมรส การทำกิจกรรม

ร่วมกัน การแสดงออกถึงความรัก ความไว้วางใจต่อกันอย่างเปิดเผย การประนีประนอมกัน การแสดงความเสียสละไม่เห็นแก่ตัว มีความรักใคร่ปรองดองกัน ตลอดจนการร่วมมือกันแก้ไขปัญหาคบครัว และลดความขัดแย้งในครอบครัว

แบบแผนของการปรับตัวในชีวิตสมรส

การปรับตัวให้เป็นที่ไปตามความคาดหวังทางบทบาทของกลุ่มสมรสเป็นสิ่งที่สำคัญ ถ้ากลุ่มสมรสมีความคาดหวังทางบทบาทที่สอดคล้องกันและมีหลักการปฏิบัติที่คล้ายคลึงกัน จะเกิดความปรองดองขึ้นระหว่างกลุ่มสมรส แต่ถ้าหากกลุ่มสมรสไม่สามารถทำให้ความคาดหวังในเรื่องบทบาทของแต่ละฝ่ายมีความสอดคล้องกันอาจทำให้เกิดความขัดแย้งกันขึ้นได้ (นฤพนธ์ จาระนัย 2543: 43) ซึ่งแบบแผนของการปรับตัวในชีวิตสมรสมีหลากหลายความเห็น ดังนี้

เวสลีย์ อาร์. เบอร์ (Wesley R. Burr, 1973: 30-41 อ้างถึงใน สุมิตรา รัฐประสาธ 2537:15) ได้กล่าวว่า การปรับตัวในชีวิตสมรส ประกอบด้วย ความเห็นที่สอดคล้องกันระหว่างกลุ่มสมรส การมีส่วนร่วมในกิจกรรมและความสนใจร่วมกัน การแสดงออกถึงความรักความไว้วางใจต่อกันอย่างเปิดเผย การมีเรื่องที่ต้องบ่นหรือขัดใจกันน้อย การมีความรู้สึกโดดเดี่ยวอ้างว้าง หรือมีความทุกข์น้อย

ความราบรื่นในชีวิตสมรสจะมีมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับ การปรับตัวของกลุ่มสมรสเอง เป็นสำคัญ กลุ่มสมรสจำเป็นต้องปรับพฤติกรรมต่าง ๆ หลายประการ เพราะการสมรสก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ 2 ประการ (ประกายรัตน์ ภัทรธิตี และกมลลา แสงสีทอง 2544: 29-30) คือ

1. การเปลี่ยนแปลงทางสถานภาพ หมายความว่า ทั้งสองฝ่ายอยู่ในสถานภาพใหม่ มีบุคคลอื่นเข้ามาเกี่ยวข้องก่อให้เกิดความผูกพันมีสิทธิบางประการร่วมกันทั้งทางด้านกฎหมายและประเพณีนิยม จำเป็นต้องมีความรับผิดชอบร่วมกัน มีฐานะเป็นหุ้นส่วนชีวิตร่วมกัน

2. การเปลี่ยนบทบาท มีบทบาทใหม่เกิดขึ้นตามสถานภาพที่เปลี่ยนไป กลุ่มสมรสจึงต้องปรับบทบาทให้สอดคล้องกับสถานภาพของการเป็นสามีหรือภรรยาโดยมีการปรับตัวดังนี้

2.1 การปรับตัวให้เป็นที่ไปตามบรรทัดฐาน เนื่องจากบุคคลแต่ละคนมีพฤติกรรมที่ถูกปรับตามบรรทัดฐาน 2 ระดับ คือ บรรทัดฐานของส่วนรวม ตามระบบที่มีอยู่ในสังคมและบรรทัดฐานที่เป็นไปตามครอบครัวแต่ละครอบครัว กลุ่มสมรสที่มาจากสังคมเดียวกันถ้ามีพฤติกรรมตามบรรทัดฐานสังคมแบบเดียวกันก็จะมีปัญหายุ่งยากในส่วนของการปรับตัวในระดับนี้ แต่ในระดับของบรรทัดฐานครอบครัวที่แต่ละคนมีมากน้อยต่างกัันนั้น กลุ่มสมรสจำเป็นต้องปรับในรายละเอียดต่าง ๆ ที่แต่ละ

ฝ่ายมีติดตัวมาได้เพื่อลดความขัดแย้งอันจะเกิดขึ้นเมื่ออยู่ร่วมกัน ถึงแม้ว่าบางครั้งจะฟันพฤติกรรมปกติของตนไปบ้างก็ตาม

2.2 ความชอบส่วนตัว เป็นลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละคนที่ทั้งสองฝ่ายต่างมีสิ่งที่ตนชอบ ไม่ชอบ ต่างกัน คู่สมรสจำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับอีกฝ่ายหนึ่งโดยพยายามผ่อนปรนมิให้เกิดความกระทบกระทั่งรุนแรงต่อกัน พยายามเข้าใจความคิดของกลุ่มสมรส อย่าคิดไปเองว่าอีกคนหนึ่งคิดหรือรู้สึกอย่างไรในสิ่งที่เกิดขึ้น ควรเปิดโอกาสให้อีกฝ่ายหนึ่งแสดงความคิดเห็น เพื่อทราบความคิดของอีกฝ่ายหนึ่งจะทำให้สามารถปรับตัวได้ดีขึ้น

2.3 ทำให้เกิดสถานการณ์ที่ทั้งคู่ “ชนะ – ชนะ” การทำให้ทั้งสามีและภรรยาเป็นผู้ชนะทั้งคู่ นั้น ทั้งสามี ภรรยาต้องช่วยกันคิดหาทางแก้ไขในเรื่องที่ขัดแย้งกัน โดยการหาทางเลือกหลาย ๆ ทางที่ต่างฝ่ายต่างพอใจ แล้วนำมาพูดคุยกันเพื่อหาข้อยุติที่เหมาะสม โดยทั้ง 2 ฝ่าย ได้รับผลประโยชน์ตามที่ตนต้องการและเป็นผู้ชนะทั้งคู่

จัดสัน ที. แลงดิส และ แมรี จี. แลงดิส (Judson T. Landis and Mary G. Landis, 1977: 240-241 อ้างถึงใน อรุณี ไพศาลพาณิชย์กุล 2541: 22) ได้เสนอแบบแผนของการปรับตัวในชีวิตสมรส 3 ประการคือ

1. การปรับตัวเข้าหากันอย่างประนีประนอม (compromise) โดยคู่สมรสจะเกิดความพอใจ เห็นอกเห็นใจ สร้างความรู้สึกที่มั่นคง แสดงถึงความเสียสละไม่เห็นแก่ตัว
2. ความปรองดองกัน (accommodation) โดยการที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดยอมกันเพื่อความเป็นปึกแผ่นของครอบครัว คู่สมรสจะต้องไม่ทิวติต่อกัน มีความร่วมมือกันทั้งกาย วาจา ใจ บางครั้งอาจแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างกันแต่ควรมีเป้าหมายร่วมกัน
3. ความขัดแย้งที่เป็นปฏิปักษ์ต่อกัน (hostility) แต่ละฝ่ายอาจสร้างความตึงเครียดโดยไม่ยอมยืดหยุ่น เน้นความต้องการส่วนตนฝ่ายเดียวทำให้เกิดการทะเลาะซึ่งบางกรณีช่วยระบายอารมณ์ที่คั่งค้างออกไปแล้วกลับมาคืนดีกัน เห็นอกเห็นใจกันและกันมากขึ้นแต่อาจเสี่ยงต่อการแตกแยกกันได้ หากไม่เข้าใจกัน

ดังนั้น การจะประเมินว่าคู่สมรสมีการปรับตัวในชีวิตสมรสที่ดีหรือไม่ดีเพียงใด ควรประเมินจาก ความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส การแสดงความรักใคร่ ไว้ว่างใจต่อกันอย่างเปิดเผย การยึดเหนี่ยวผูกพันระหว่างกัน ความเห็นที่สอดคล้องกันระหว่างคู่สมรส การประนีประนอม การร่วมมือกันแก้ไขปัญหาคือครอบครัวและลดความขัดแย้งในครอบครัว การมีส่วนร่วมในกิจกรรมและความสนใจร่วมกัน การแสดงความเสียสละไม่เห็นแก่ตัว รวมทั้งความสามารถในการปรับตัวในเรื่องเพศให้เป็นไปตามความต้องการของทั้งสองฝ่ายด้วย

2.2.2 ความพึงพอใจในชีวิตสมรส (marital satisfaction)

ความพึงพอใจในชีวิตสมรส มีความสำคัญ เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์สังคมต้องอยู่ร่วมกัน ต้องเรียนรู้วิธีการมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น โดยเฉพาะสัมพันธภาพระหว่างคู่สมรส ความพึงพอใจในชีวิตสมรสเป็นสิ่งที่แสดงถึงคุณภาพชีวิตสมรสของครอบครัวนั้น ๆ และมีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกในครอบครัวด้วย (นฤพนธ์ จาระนัย 2543: 10) ได้มีผู้ให้ความหมายและองค์ประกอบของความพึงพอใจในชีวิตสมรส ไว้หลากหลาย มีรายละเอียดดังนี้

ความหมายของความพึงพอใจในชีวิตสมรส

ความพึงพอใจในชีวิตสมรส มีหลายความหมาย ดังนี้

จันทร์เพ็ญ คุปต์กาญจนากุล (2526: 53) กล่าวว่า ความพึงพอใจในชีวิตสมรส หมายถึง ความรู้สึกพึงพอใจของสามีภรรยาที่มีต่อสภาพชีวิตสมรสในแง่ต่าง ๆ คือ ด้านเศรษฐกิจ ซึ่งเกี่ยวกับการเงินและการใช้จ่ายในครอบครัว ด้านสังคม เกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตในครอบครัว การปฏิบัติต่อกัน เช่น ให้เกียรติและยกย่องซึ่งกันและกัน ให้โอกาสกันในการแสดงความคิดเห็น และด้านจิตวิทยา ซึ่งเกี่ยวข้องกับส่วนลึกในจิตใจของคู่สมรส เมื่อเปลี่ยนสถานภาพจาก โสดมาเป็นการสมรส เขาารู้สึกว่าชีวิตสมรสเป็นอย่างไร รวมทั้งความรู้สึกที่มีต่อความสัมพันธ์ทางเพศ

มัลลิกา สมสกุล (2543: 6) กล่าวว่า ความพึงพอใจในชีวิตสมรส หมายถึง ระดับความรู้สึกเพลิดเพลิน สบายใจ และรู้สึกเป็นสุขที่ได้รับจากชีวิตสมรส โดยเรียงลำดับความพึงพอใจจากมากไปหาน้อย และเป็นความรู้สึกเฉพาะตัวบุคคลที่มีต่อชีวิตสมรสโดยรวม

อุบลรัตน์ พิชญ์ชยะนนท์ (2531: 45) กล่าวว่า ความพึงพอใจในชีวิตสมรส หมายถึง ความรู้สึกพอใจที่มีต่อสภาพชีวิตสมรสของตนเองในด้านต่าง ๆ คือ สถานภาพทางการเงินในครอบครัว กิจกรรมที่สามีภรรยากระทำร่วมกัน การแสดงออกเกี่ยวกับความรักความผูกพันระหว่างคู่สมรส ภาระงานภายในครอบครัว ความเกี่ยวข้องทางเครือญาติ และความสัมพันธ์ทางเพศ

สมเกียรติ เบญจศาสตร์ (2541: 15) กล่าวว่า ความพึงพอใจในชีวิตสมรส หมายถึง ความรู้สึกหรือการรับรู้ที่ผู้สมรสมีต่อคู่สมรส เกี่ยวกับการเอาใจใส่ดูแลและเอื้ออาทรต่อกัน การรู้จักคน

ที่เรารัก การให้ความเคารพนับถือกันและกัน การมีความรับผิดชอบ ความไว้วางใจกันและกัน การให้กำลังใจกันและกัน การให้อภัยกันและกัน และการใช้เวลาด้วยกัน

สุภาวดี เตชะเกรียงศักดิ์ (2535: 58) กล่าวว่า ความพึงพอใจในชีวิตสมรส เป็นความรู้สึกพึงพอใจที่บุคคลมีต่อสภาพชีวิตสมรส คู่สมรส และสัมพันธ์ภาพของครอบครัวโดยรวม ในช่วงเวลาหนึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามวงจรชีวิตของบุคคลและวงจรชีวิตครอบครัว

ทิฆัมพร ศรีสังข์ (2539: 7) กล่าวว่า ความพึงพอใจในชีวิตสมรส หมายถึง ความรู้สึกเป็นสุขอันเกิดจากความคาดหวัง ซึ่งได้รับการตอบสนองของคู่สมรสที่มีต่อสภาพชีวิตสมรสของตนใน 6 ด้าน คือ สถานภาพทางการเงินภายในครอบครัว กิจกรรมที่สามีภรรยากระทำร่วมกันนอกบ้าน การแสดงออกเกี่ยวกับความรัก ความผูกพันระหว่างสามีภรรยา ภาระงานภายในครอบครัว ความเกี่ยวข้องทางเครือญาติและความสัมพันธ์ทางเพศ

เวสลีย์ อาร์. เบอร์ (Wesley R. Burr, 1973: 41 อ้างถึงใน นฤพนธ์ จารณีย์ 2543: 12) เสนอความหมายของ ความพึงพอใจในชีวิตสมรสไว้ว่า ความพึงพอใจในชีวิตสมรส เป็นเป้าหมายสำคัญในชีวิตสมรส ซึ่งหมายถึง ความปรารถนาของบุคคลที่ได้รับการตอบสนอง อาจกำหนดเป็นความพึงพอใจกับสถานการณ์ที่เฉพาะเจาะจง เช่น ความพึงพอใจทางเพศ ความพึงพอใจในความเป็นคู่ชีวิต (companionship) ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกในแง่นามธรรมซึ่งเกิดขึ้นภายในบุคคล

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ความพึงพอใจในชีวิตสมรส หมายถึง ความรู้สึกชอบ รู้สึกพอใจ หรือการรับรู้เกี่ยวกับความสุข ความเพลิดเพลิน ที่มีต่อสภาพชีวิตสมรสและคู่สมรสของตนเอง ในสถานการณ์หลักใหญ่ ๆ 3 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ความพึงพอใจในการจัดการเกี่ยวกับการเงินในครอบครัว ด้านสังคม ได้แก่ ความพึงพอใจเมื่อได้ใช้ชีวิตเป็นครอบครัว เรียนรู้การปฏิบัติต่อกัน การให้เกียรติกัน มีการแสดงความคิดเห็นและยอมรับความคิดเห็นของกันและกัน และด้านจิตวิทยา ได้แก่ ความพึงพอใจเกี่ยวกับความรู้สึกส่วนลึกของจิตใจเมื่อเปลี่ยนสถานภาพจากโสดมาเป็นสมรส เช่น รู้สึกว่าชีวิตมีเป้าหมาย ไม่โดดเดี่ยว เป็นต้น

องค์ประกอบของความพึงพอใจในชีวิตสมรส

การที่บุคคลจะเกิดความรู้สึกพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจในชีวิตสมรสได้นั้น จะต้องมีองค์ประกอบหลายประการประกอบกัน ไม่ว่าจะเป็นด้านลักษณะบุคลิกภาพส่วนบุคคล ลักษณะบุคลิกภาพของคู่สมรส ลักษณะการอยู่อาศัยของครอบครัวปัจจุบัน การจัดการภาระหน้าที่ตามความเหมาะสมหรือตามความถนัดของคู่สมรส ซึ่งต้องตกลงกันระหว่างคู่สมรส เพื่อให้เกิดความรู้สึกพึงพอใจในการใช้ชีวิตร่วมกับคู่สมรส โดย เบอร์ (Burr, 1976 อ้างถึงใน มัลลิกา สมสกุล 2543: 37-41) ได้อธิบายถึงองค์ประกอบของความพึงพอใจในชีวิตสมรสไว้ 7 ด้าน ดังนี้

1. สถานภาพทางการเงินภายในครอบครัว ได้แก่ การจัดการด้านการเงินและระบบการใช้จ่ายของครอบครัว
2. การทำกิจกรรมร่วมกัน ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาโดยทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน ใช้ชีวิตอยู่ด้วยกันอย่างเข้าอกเข้าใจกัน ให้โอกาสแก่กันในการแสดงความคิดเห็น การใช้เวลาว่างและการนันทนาการร่วมกัน
3. การยกย่องให้เกียรติกัน ได้แก่ การอยู่ด้วยกัน โดยเคารพในสิทธิของกันและกัน ไม่ก้าวก่ายหน้าที่การงาน และให้เกียรติกัน
4. การแสดงออกเกี่ยวกับความรักความผูกพัน ได้แก่ การให้ความรัก ความอบอุ่น และความมั่นคงทางใจแก่กันและกัน ปรีกษาหารือกัน เป็นที่พึ่งพิงกันได้
5. ภาระงานในครอบครัว ได้แก่ การรับรู้บทบาทของตน การแบ่งบทบาทหน้าที่ให้เหมาะสมตามความถนัด และดำเนินบทบาทของตน ไปตามหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม
6. ความสัมพันธ์ด้านเครือญาติ ได้แก่ การเคารพเชื่อฟังกันตามลำดับอาวุโสของสมาชิกของครอบครัว ความผูกพันทางสายโลหิต รวมถึงการได้รับแรงสนับสนุนจากครอบครัวเดิม
7. ความสัมพันธ์ทางเพศ ได้แก่ ความต้องการทางเพศที่สอดคล้องกัน ความสุขในการมีเพศสัมพันธ์กับคู่สมรส และการมีรสนิมทางเพศที่คล้ายคลึงกัน

เจมส์ แอล. ฮอคกินส์ (James L. Hawkins, 1968: 648 อ้างถึงใน นันทกานต์ วงษ์ปัญญา 2542: 5) ได้กล่าวว่า การวัดความพึงพอใจในชีวิตสมรส จะพิจารณาแง่มุมต่าง ๆ ที่เฉพาะเจาะจงหลาย ๆ ด้าน ของชีวิตสมรส เช่น สถานภาพทางการเงินภายในครอบครัว กิจกรรมที่สามีภรรยากระทำร่วมกันนอกบ้าน การแสดงความรักความผูกพันระหว่างสามีภรรยา ภาระงานภายในครอบครัว การตัดสินใจในเรื่องหลัก ๆ และสำคัญในครอบครัว เป็นต้น

ดังนั้นการที่จะประเมินว่าคู่สมรสมีความพึงพอใจในชีวิตสมรสมากหรือน้อยเพียงใด จะประเมินได้จาก ระดับความรู้สึกที่มีต่อชีวิตสมรสในด้านต่าง ๆ ได้แก่ สถานภาพทางการเงินภายใน ครอบครัว กิจกรรมที่สามีภรรยากระทำร่วมกัน การแสดงออกเกี่ยวกับความรักความผูกพันระหว่างกัน การยกย่องให้เกียรติกัน ภาระงานภายในครอบครัว ความสัมพันธ์ด้านเครือญาติ และความสัมพันธ์ทางเพศ

2.2.3 การสื่อสารระหว่างคู่สมรส (*marital communication*)

การสื่อสารเป็นทักษะสำคัญที่ใช้ในชีวิตสมรส เป็นปัจจัยที่ช่วยให้คู่สมรสเกิดความผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แก้ไขความขัดแย้งระหว่างกันได้และทำให้สามารถปรับตัวกับความตึงเครียดในชีวิตคู่ได้ การสื่อสารที่ดีจะช่วยให้ชีวิตสมรสเป็นประสบการณ์ที่น่าพอใจและมีความสุข (อุมพร ตรีงคสมบัติ 2545: 172) การสร้างสัมพันธภาพในครอบครัวจำเป็นต้องมีการสื่อสารที่ดีเพื่อช่วยให้ครอบครัวสามารถทำหน้าที่ได้อย่างเต็มที่ ซึ่งการสื่อสารระหว่างคู่สมรสเป็นส่วนสำคัญของคุณภาพชีวิตสมรส ช่วยเปิดเผยความคาดหวัง อารมณ์ความรู้สึกระหว่างคู่สมรส ได้มีผู้ให้ความหมายและองค์ประกอบของการสื่อสารระหว่างคู่สมรส มีรายละเอียดดังนี้

ความหมายของการสื่อสารระหว่างคู่สมรส

ได้มีผู้ให้ความหมายของการสื่อสารระหว่างคู่สมรสไว้ดังนี้

เบียเวนนู(Bienvenu , 1970: 26-27 อ้างถึงใน งามตา วนิทานนท์และคณะ 2544: 42) ได้ให้ความหมายของ “ การสื่อสารระหว่างคู่สมรส ” ไว้ว่าคือ การที่คู่สมรสแลกเปลี่ยนความรู้สึกและความหมายในเรื่องต่าง ๆ เมื่อต่างฝ่ายต่างพยายามที่จะเข้าใจทัศนคติของกันและกัน การสื่อสารจึงเป็นกระบวนการถ่ายทอดความรู้สึก ทัศนคติ ความเป็นจริง ความเชื่อ และความคิดระหว่างบุคคลที่อาศัยอยู่ร่วมกัน

มัลลิกา สมสกุล (2543: 6) กล่าวว่า การสื่อสารระหว่างคู่สมรส หมายถึง การที่คู่สมรสสื่อสารระหว่างกันเป็นที่เข้าใจตรงกัน ได้ปรึกษาหารือในเรื่องต่าง ๆ มีการเปิดเผยตนเองระหว่างคู่สมรส และแสดงออกถึงการเป็นผู้ฟังที่ดี ซึ่งรวมถึงการสื่อสาร โดยไม่ใช้ภาษาพูด

นฤพนธ์ จาระนัย (2543: 39) กล่าวว่า การสื่อสารระหว่างคู่สมรสเป็นความสามารถในการเปิดเผยความรู้สึกให้อีกฝ่ายได้รับรู้ และเข้าใจว่ามีความต้องการอย่างไร เพื่อให้อีกฝ่ายตอบสนองได้อย่างถูกต้องและเกิดความพึงพอใจ

บุญประคอง ภาณุรัตน์ (2531: 25) กล่าวว่า การสื่อสารระหว่างคู่สมรส เป็นกระบวนการแลกเปลี่ยนความคิด อารมณ์ และความเชื่อถือ โดยอาศัยภาษา สายตา การเลียนแบบ และการชักชวนให้เกิดความพอใจระหว่างกันและกัน

สรุปว่า การสื่อสารระหว่างคู่สมรส คือ การส่งข่าวสารถึงกันระหว่างสามีภรรยา ด้วยภาษาคำพูด ลายลักษณ์อักษร กริยา ท่าทาง และสายตา เพื่อให้เกิดการรับรู้และเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ที่ต้องการให้ทราบ สามารถตอบสนองความต้องการระหว่างกัน ได้ถูกต้องและพึงพอใจ

องค์ประกอบของการสื่อสารระหว่างคู่สมรส

การสื่อสารที่ดีทำให้เกิดความเข้าใจในบทบาทและเกิดความเข้าใจกันของคู่สมรส การสื่อสารจึงมีองค์ประกอบหลายประการดังนี้

เบียเวนนู (Bienvenu, 1970: 26-27 อ้างถึงใน งามตา วนิทานนท์ และคณะ 2544: 42) ได้กล่าวไว้ว่า การสื่อสารเป็นกระบวนการถ่ายทอดความรู้สึก ทศนคติ ความเป็นจริง ความเชื่อ และความคิดระหว่างบุคคลหลายคนที่อาศัยอยู่ร่วมกัน การสื่อสารไม่ได้เกิดจากการใช้ คำพูดเพียงอย่างเดียว แต่อาจเกิดจากการฟังเสียงสัญญาณต่าง ๆ การแสดงสีหน้า การใช้ภาษาท่าทาง การสัมผัส การใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่นอกเหนือจากสัญลักษณ์ทางภาษา ตลอดจนร่องรอยและเงื่อนไข ต่าง ๆ ที่ใช้โดยผู้สื่อสารและผู้รับสามารถทราบความหมายได้ ซึ่งประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการสื่อสารระหว่างคู่สมรส ถือเป็นหัวใจในการป้องกันและเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคู่สมรส

เอมอร์ มณีวัฒนา (2538: 32) สรุปองค์ประกอบที่สำคัญของการสื่อสารระหว่างคู่สมรส ที่มีประสิทธิภาพ ไว้ว่า การสื่อสารระหว่างคู่สมรสประกอบด้วย การมีมโนภาพแห่งตน ความรู้สึกนึกคิดที่ตนมีต่อตนเอง ความสามารถในการเป็นผู้ฟังที่ดี มีทักษะในการแสดงความคิดเห็นที่ชัดเจน มีความสามารถควบคุมอารมณ์และแสดงอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม รวมถึงมีความตั้งใจที่จะเปิดเผยตนเองต่อผู้อื่นอย่างจริงจัง

วรรณภา ลำเจียกเทศ (2530: 28) กล่าวว่า การติดต่อสื่อสารที่ดีมีหลายองค์ประกอบ ได้แก่ การตระหนักถึงตนเอง การรับรู้ถึงความแตกต่างของบุคคล มีความพร้อมที่จะเปิดเผยตนเอง หรือนำความรู้สึกลึกต่าง ๆ ออกมาพูดคุยกัน ขอมรับความจริง ขยก่องสรรเสริญ รวมทั้งให้ความหวัง และหมั่นพูดถึงความรักและความหวังโยซึ่งกันและกัน

การสื่อสารที่ดีทำให้มีคุณภาพชีวิตสมรสที่ดี แต่ในทางตรงกันข้าม ปัญหาการหย่าร้างที่เกิดขึ้นมักพบว่าสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากการที่คู่สมรสมีพฤติกรรมสื่อสารที่ไม่เหมาะสม ซึ่ง สทินเนท, วอลเทอร์, คีร์ (Stinnett, Walters, Kays, 1975 อ้างถึงใน อุบลรัตน์ พิชญ์ชยชนนท์ 2531: 29) ได้ระบุปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการสื่อสารระหว่างคู่สมรส ได้แก่

1. ความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม (cultural difference) หมายถึงปัจจัยทางด้านวัฒนธรรม จะเป็นสาเหตุทำให้เกิดความไม่เข้าใจในสิ่งที่คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองต้องการที่จะสื่อความหมายให้อีกฝ่ายหนึ่งสามารถรับรู้ให้เป็นที่เข้าใจได้ตรงกันมีการแปลความหมายผิดไปจากความหมายที่แท้จริงที่ผู้สื่อต้องการจะสื่อความหมายให้ผู้รับเข้าใจได้ตรงกับที่ผู้สื่อต้องการ

2. ความแตกต่างในการเรียนรู้บทบาททางเพศ (difference in sex role learning) ในสังคมตะวันตกหรือแม้แต่สังคมตะวันออกก็ตาม ผู้ชายจะถูกกำหนดลักษณะว่าเป็นเพศที่เข้มแข็ง เป็นผู้นำ กระตือรือร้น มีความสามารถ ส่วนผู้หญิงจะถูกกำหนดลักษณะว่าเป็นเพศอ่อนแอกว่า การเรียนรู้บทบาททางเพศในลักษณะนี้ จะเป็นการถ่ายทอดการเรียนรู้ให้แก่เพศทั้งสองตั้งแต่วัยเด็ก หญิงชายเมื่อโตขึ้นจนเข้าสู่ชีวิตแต่งงาน สามีจะมองภรรยาในบทบาทที่ถูกกำหนดว่าผู้หญิงต้องมีลักษณะเป็นแม่บ้าน เป็นแม่ของลูก ส่วนภรรยาจะมองสามีว่าเป็นพ่อเป็นผู้นำ หากทั้งสองฝ่ายไม่สามารถยอมรับในบทบาทดังกล่าวนี้ได้ เมื่อดำเนินชีวิตร่วมกันแล้ว การจะสื่อสารให้เข้าใจตรงกันจะเป็นไปอย่างไม่ราบรื่น

3. การสื่อสารทางอ้อม (indirect communication) วิธีการสื่อสารระหว่างคู่สมรสวิธีนี้ถูกนำมาใช้ในการอยู่ร่วมกันระหว่างสามีภรรยาในสังคมปัจจุบันมาก ทั้งนี้เนื่องจากหากคู่สมรสขาดความไว้วางใจ ไม่สามารถเรียนรู้ในบทบาทของอีกฝ่ายหนึ่งได้อย่างถูกต้องและไม่ทราบความคาดหวังของอีกฝ่ายหนึ่งแล้วการปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น ฝ่ายที่สื่อความหมายจะเต็มไปด้วยความสงสัย และกลัวถูกปฏิเสธ กลัวเสียหน้า ดังนั้น ในแง่จิตวิทยาเพื่อหลีกเลี่ยงความอึดอัดที่จะเกิดขึ้น หากถูกปฏิเสธก็จะไม่เสียหน้ามากนัก เมื่อจะสื่อความหมายให้อีกฝ่ายเข้าใจ หรือทราบความต้องการแล้วจะนำวิธีการสื่อสารทางอ้อมมาใช้ แต่วิธีการนี้จะเป็นสาเหตุนำไปสู่ความไม่พึงพอใจในชีวิตสมรสได้ หรือเกิดความขัดแย้งขึ้นได้ หากผู้สื่อและผู้รับเข้าใจความหมายไม่ตรงกัน

นฤพนธ์ จาระนัย (2543: 39) กล่าวถึงประสิทธิภาพของการสื่อสารที่ไม่ดี มักเกิดจากสาเหตุสำคัญ 2 ประการ คือ

1. คนส่วนใหญ่ไม่เคยเรียนรู้เรื่องการสื่อสารมาก่อน เพราะครอบครัวเดิมเห็นว่าเรื่องนี้ไม่มีบทบาทสำคัญนัก และในโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยก็ไม่ได้สอนเช่นกัน
2. ความขัดแย้งที่เป็นอยู่นั้นมีมากและเป็นมานานแล้ว จนไม่อาจติดต่อ หรือมีการสื่อสารที่ติดต่อกันได้ การไม่แสดงความรู้สึกให้อีกฝ่ายได้รู้ ทำให้ขาดทักษะในการสื่อสารทางตรง ขาดการพัฒนาการใช้วาจา และภาษาที่ถูกต้องเหมาะสม จนกลายเป็นอุปสรรคในการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน

อาร์เรลลาโน และมาร์คแมน (Arellano and Markman, 1995 อ้างถึงใน งามตา วนิทานนท์ 2544: 45-46) สร้างแบบวัดการจัดการกับความรู้สึกและความแตกต่าง (The Managing Affect and Differences Scale, MADS) เพื่อประเมินการสื่อสารระหว่างคู่สมรสที่มีลักษณะรูปธรรม การสื่อสารเฉพาะทาง และทักษะในการจัดการกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นขณะมีการสนทนาและถกเถียงกันในเรื่องต่าง ๆ ประกอบด้วยกลวิธีที่ใช้จัดการความขัดแย้ง 12 วิธี ได้แก่ (1) การบอกกล่าวให้อีกฝ่ายหนึ่งทราบถึงความรู้สึกนึกคิดของตนอย่างเป็นรูปธรรม (2) การแสดงออกทางอารมณ์ต่อคู่สมรส ด้วยการปลอบโยน ให้กำลังใจ หรือแสดงความชื่นชม (3) ตั้งใจฟังและถอดความหมายสิ่งที่คู่สมรสพูดอย่างเที่ยงตรง (4) การแสดงความรักใคร่เสน่หาในคู่สมรส (5) การปรับปรุงแก้ไขและควบคุมปฏิกริยาตอบสนองต่อคู่สมรส (6) การทวิความขัดแย้งโดยตอบโต้กันด้วยข้อมูลทางลบ (7) การแสดงให้คู่สมรสทราบว่ามีความรู้สึกในทางไม่ดีต่อเขาหรือเธอ (8) การให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อตรวจสอบว่าตนเข้าใจความหมายของข้อมูลข่าวสารที่คู่สมรสส่งมาได้ถูกต้อง (9) หยุดการกระทำเมื่อความขัดแย้งทวีความรุนแรงขึ้น และมีข้อตกลงที่จะถกเถียงกันใหม่เมื่อแต่ละฝ่ายมีอารมณ์สงบลง (10) มุ่งเน้นประเด็นเดียวในการถกเถียงแต่ละครั้ง (11) การหลีกเลี่ยงหรือการถอยห่างจากสถานการณ์เพราะกลัวความขัดแย้ง (12) การสื่อสารข้ามช่วงเวลาโดยพยายามปรับปรุงวิธีการสื่อสารระหว่างกันให้ดีขึ้น

ดังนั้น การที่จะประเมินประสิทธิภาพของการสื่อสารระหว่างคู่สมรส จึงประเมินได้จากการติดต่อสื่อสารที่ชัดเจน ตรงไปตรงมา ความเข้าใจกันระหว่างคู่สมรส ความเห็นอกเห็นใจในกันและกัน ความถูกต้องในการสื่อสารโดยมิได้พุดคุยกัน การรับรู้ถึงความแตกต่างของบุคคล การมีความสามารถในการควบคุมอารมณ์และแสดงอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม รวมถึงการมีกลวิธีในการจัดการความขัดแย้ง

2.3 การวัดคุณภาพชีวิตสมรส

คุณภาพชีวิตสมรสครอบคลุมองค์ประกอบหลายอย่างที่แสดงคุณค่า และการประเมินความสัมพันธ์ของการสมรส โดยประเมินในลักษณะที่เป็นความต่อเนื่องของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส การวัดคุณภาพชีวิตสมรสได้มีผู้เสนอแบบวัดหลากหลาย ดังนี้

งามตา วนิทานนท์ และคณะ (2544: 25) ได้กล่าวว่า ก่อนหน้านี้มีการประเมินคุณภาพชีวิตสมรสด้วยการวัดแง่มุมใดแง่มุมเดียว เช่น ในแง่ความพึงพอใจในชีวิตสมรสด้านเดียว แบบวัดที่นิยมใช้คือ แบบวัดการปรับตัวในชีวิตสมรสของ ล็อก-วอลเลซ (Locke-Wallace Marital Adjustment Test, MAT) และช่วงทศวรรษนี้เองสเปนเนียร์ ได้สร้างแบบวัดการปรับตัวระหว่างบุคคล (The Dyadic Adjustment Scale, DAS) ขึ้นโดยมุ่งวัดความรู้ของผู้ตอบในการปรับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลคู่ต่าง ๆ ไม่จำกัดอยู่เพียงความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสเท่านั้น เป็นการประเมินเชิงกระบวนการหรือเชิงคุณภาพของคุณภาพชีวิตสมรส 4 ด้าน คือ ด้านความพึงพอใจที่มีต่อกันระหว่างบุคคลสองคน (dyadic satisfaction) ด้านการยึดเหนี่ยว/ผูกพันระหว่างกัน (dyadic cohesion) ด้านความสอดคล้องกลมกลืนกัน (dyadic consensus) และด้านการแสดงความรักใคร่ต่อกัน (affectional expression) จากอดีตถึงปัจจุบันได้มีนักวิจัยทำการวัดคุณภาพชีวิตสมรสด้วยแบบวัด DAS อย่างต่อเนื่อง ทำให้พบกับความเกี่ยวข้องที่เด่นชัดกับตัวแปรเชิงเหตุหลายตัวแปรที่สำคัญได้แก่ปริมาณการสื่อสารระหว่างคู่สมรส การรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน ความสุขที่เกิดจากความเป็นสัดส่วนในครอบครัว ความใกล้ชิดกับศาสนา ความเชื่อว่าคุณสมรสเปลี่ยนแปลงยากและความเครียดด้านชีวิตครอบครัวและด้านการเงิน

นอกจากนี้ ซาบาเทลลี (Sabatelli, 1984: 651-662 อ้างถึงใน สุมิตรา รัฐประสาท 2537: 28) ได้สร้างแบบสอบถามเรียกว่า “เครื่องวัดระดับชีวิตสมรส” (The Marital Comparison Level Index: MCLI) มีจำนวน 36 ข้อ ซึ่งได้แนวคิดส่วนใหญ่จาก ลูอิสและสเปนเนียร์ (Lewis & Spanier, 1979: 289) เรื่อง คุณภาพชีวิตสมรสและความมั่นคงในชีวิตสมรสโดยประเมินจากการแสดงออกของการรับรู้ โดยเปรียบเทียบระหว่างสามี ภรรยา แบบสอบถามนี้จะแสดงให้เห็นความคาดหวังที่คนส่วนมากต้องการในชีวิตสมรสจึงถามเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้

1.ความรักที่มีต่อคู่สมรส	2.ความเห็นพ้องกันในการใช้เวลาว่าง
3.การเข้ากันได้	4.การติชมซึ่งกันและกัน
5.การเคารพซึ่งกันและกัน	6.การถกเถียงเรื่องเพศ
7.ความพอใจต่อสิ่งที่ได้รับ	8.การเห็นพ้องกันในรูปแบบการใช้ชีวิต
9.การแสดงความรัก	10.การมีทัศนคติต่อเพื่อนของคู่สมรส

11.การมีข้อผูกมัดจากการสมรส	12.การมีอิสระในการคบเพื่อน
13.การยอมรับฟังความคิดเห็น	14.การสนับสนุนในการประกอบอาชีพ
15.มีประสิทธิผลในการติดต่อกัน	16.การแบ่งความรับผิดชอบงานบ้าน
17.มีความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต	18.การมีความขัดแย้งเรื่องการมีหนี้สิน
19.มีความเสมอภาคกัน	20.การแสดงความหึงหวง
21.มีความไว้วางใจกัน	22.การมีความเป็นส่วนตัว
23.มีความซื่อสัตย์ต่อกัน	24.การตกลงใจเรื่องจำนวนบุตร
25.การใช้เงินอย่างยุติธรรม	26.การมีรายได้ของภรรยาจากการทำงานนอกบ้าน
27.การใช้เวลาอยู่ร่วมกัน	28.การมีการเก็บออมเงิน
29.มีความสัมพันธ์ทางกาย	30.การยินยอมให้สมรสของบิดามารดา
31.ความขัดแย้งประจำวัน	32.การรู้จักกับเพื่อนของทั้งสองฝ่าย
33.การแสดงความสนใจทางเพศ	34.การมีความสัมพันธ์กับบิดามารดาของคู่สมรส
35.การมีเพศสัมพันธ์	36.การโต้เถียงในเรื่องเบ็ดเตล็ด

และเนื่องจากเครื่องวัดระดับชีวิตสมรส (MCLI) เกิดจากผลงานวิจัยเกี่ยวกับการสมรสหลายเรื่อง ผู้วิจัยจึงเน้นเรื่องการปรับตัวในชีวิตสมรส ความพึงพอใจในชีวิตสมรส และการสื่อสารระหว่างคู่สมรส มาใช้วัดระดับคุณภาพชีวิตสมรส โดยปรับปรุงข้อคำถามให้เหมาะสมกับสังคมและสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน

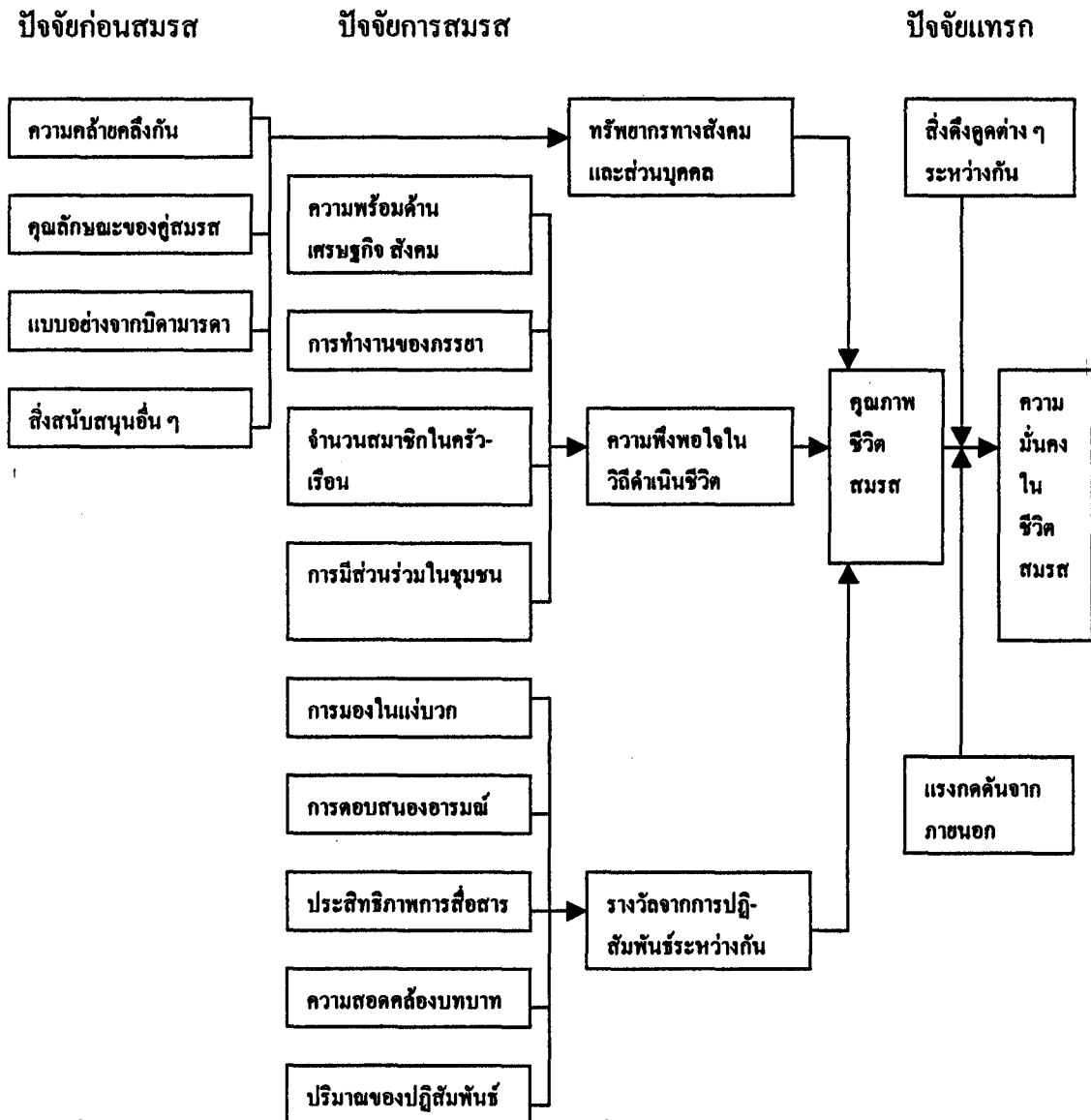
3. ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตสมรส

คุณภาพชีวิตสมรสมีปัจจัยหลายปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อค้นหาปัจจัยที่กำหนดคุณภาพชีวิตสมรสจึงได้มีการทบทวนวรรณกรรมต่าง ๆ ทั้งทฤษฎีคุณภาพชีวิตและความมั่นคงในชีวิตสมรส รวมทั้งผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตสมรส มีรายละเอียดดังนี้

3.1 ทฤษฎีคุณภาพชีวิตสมรสและความมั่นคงในชีวิตสมรส

ทฤษฎีคุณภาพและความมั่นคงในชีวิตสมรส (Theory of Marital Quality and Marital Stability) ของลูวอิส และสเปนเนียร์ (Lewis and Spanier, 1979, 1980) อ้างถึงใน งามตา วนิทานนท์ และคณะ 2544: 14-17) โดยลูวอิสและสเปนเนียร์ ทำการค้นหาปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดและอธิบายคุณภาพและความมั่นคงในชีวิตแต่งงาน จากการประมวลผลวิจัยที่เกี่ยวข้องในช่วงเวลานั้นกว่า 300 เรื่อง

ได้ข้อเสนอเชิงประจักษ์ จำนวนเกือบ 100 ข้อ แล้วสร้างแนวคิดเชิงทฤษฎีคุณภาพชีวิตสมรสในสาย ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม (social exchange theory of marital quality) ด้วยวิธีประเมินแบบอุปนัย กล่าวคือ ทำการสรุปความจากข้อเสนอด่าง ๆ อย่างเป็นขั้นตอน สรุปข้อเสนอในลำดับแรกที่มีความหมายเฉพาะเรื่อง ขึ้นสู่ข้อเสนอในลำดับสองและสามที่มีความหมายกว้างและเป็นนามธรรมมากขึ้น จากข้อเสนอดังกล่าวทั้งหมดจำนวน 93 ข้อ ในลำดับความหมายจากแคบสู่กว้าง สามารถสรุปเป็นข้อเสนอ ลำดับที่สามที่มีความหมายเชิงนามธรรมมากที่สุดจำนวน 3 ข้อ ดังแสดงไว้ในภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 กรอบความคิดเชิงทฤษฎีคุณภาพและ ความมั่นคงในชีวิตสมรสของลูอิสและสเปนเนียร์ ที่มา: Lewis & Spanier, 1979 อ้างถึงใน งามตา วณิชทานนท์ และคณะ “การวิเคราะห์ดัชนี

เชิงเหตุและผลของคุณภาพชีวิตสมรสในครอบครัวไทย” รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ การวิจัยและพัฒนากระบวนการพฤติกรรมไทย สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ 2544 หน้า 15

จากภาพที่ 2.1 สามารถอธิบายได้เป็นข้อ ดังนี้

ข้อที่ 1. จากผลการวิจัย ลูอิสและสเปนเนียร์ ตั้งข้อเสนอมว่า ยิ่งคู่สมรสมีทรัพยากรทางสังคม และทรัพยากรส่วนบุคคลมากเท่าใดสำหรับการทำหน้าที่ในวิถีชีวิตสมรส การดำเนินชีวิตหลังแต่งงาน ก็ยังมีคุณภาพสูงขึ้นเท่านั้น องค์ประกอบของทรัพยากรทางสังคมและส่วนบุคคลของของคู่สมรส ได้แก่

1.1 ความคล้ายคลึงกันก่อนสมรส ได้แก่ ความคล้ายคลึงทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา สถานภาพทางเศรษฐกิจและ สังคม คู่สมรสที่มีความคล้ายคลึงกันในลักษณะดังกล่าว ย่อมมีคุณภาพชีวิตสมรสที่ดีกว่า

1.2 ความพร้อมด้านวัตถุและจิตใจ ได้แก่ ความพร้อมด้านสุขภาพกายและจิต ระดับการศึกษา ระดับชั้นทางสังคมของบุคคล ทักษะในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การมองตนเองในแง่ดี การรู้จักคุ้นเคยกันก่อนสมรสระหว่างชายหญิง เป็นต้น คู่สมรสจะมีคุณภาพที่ดีกว่าเมื่อมีลักษณะดังกล่าวอยู่ในระดับสูงหรือดีกว่า

1.3 การเห็นแบบอย่างชีวิตสมรส เช่น คุณภาพชีวิตสมรสของบิดามารดาของทั้งสองฝ่าย ความสุขในวัยเด็ก และความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสกับบิดามารดา ซึ่งหากมีทิศทางในทางบวกย่อมทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี

1.4 การสนับสนุนจากบุคคลสำคัญ เช่น บิดามารดา เพื่อนสนิท ญาติพี่น้อง รวมถึงความเห็นพ้องด้วยของบิดามารดาในคู่สมรสของบุตร

ข้อที่ 2. ปัจจัยการสมรส (marital factors) เป็นปัจจัยที่มีบทบาทต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรสและความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส ยิ่งสามีภรรยาที่มีความพึงพอใจในชีวิตสมรสมากเท่าใด ก็มีคุณภาพชีวิตสมรสสูงขึ้นเท่านั้น องค์ประกอบของปัจจัยด้านนี้ ได้แก่

2.1 ความพร้อมทางเศรษฐกิจของคู่สมรส ซึ่ง ได้แก่ สถานภาพทางอาชีพของฝ่ายชาย ความพึงพอใจในงานอาชีพที่ทำอยู่ ความพร้อมทางเศรษฐกิจของคู่สมรส ความมั่นคงของเศรษฐกิจในครอบครัวและรายได้ของครอบครัว เป็นต้น

2.2 ความพึงพอใจในสถานภาพการทำงานนอกบ้านของภรรยา เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจกับงานของตนเองของฝ่ายหญิง และความเห็นพ้องของสามีต่องานของภรรยา เลวิสและสเปนเนียร์ชี้ให้เห็นว่า การทำงานนอกบ้านของภรรยามีผลต่อความพึงพอใจของสามี ทั้งในแง่เสริมสร้าง (ช่วยเพิ่มรายได้) และในแง่บ่อนทำลาย (ทำลายความสัมพันธ์) และส่งผลต่อเนื่องถึงคุณภาพชีวิตสมรส

2.3 องค์ประกอบของสมาชิกในครอบครัว เช่น การมีบุคคลอื่นนอกจากคู่สมรส คู่สมรสสามารถตัดสินใจต่อสิ่งใด ๆ ได้เองหรือไม่ ในสิ่งเหล่านี้หากเป็นไปได้ย่อมเป็นผลดีต่อคุณภาพชีวิตสมรส ทั้งนี้รวมถึงระยะห่างของการมีบุตร และอายุของบุตรก็มีผลต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรส โดยเฉพาะฝ่ายภรรยา เพราะการมีบุตรเป็นผลให้เกิดความเครียดและความขัดแย้ง ซึ่งมักเกิดเมื่อบุคคล

ดำรงอยู่ในบทบาทหลายบทบาทในเวลาเดียวกัน คือทั้งบทบาทสามีภรรยา บทบาทบิดามารดา และ บทบาทในการทำงานอาชีพ ด้วย

2.4 เครือข่ายทางสังคมและการมีส่วนร่วมในชุมชนของกลุ่มสมรส ได้แก่ ความเห็นด้วยของญาติพี่น้องในการสมรส การติดต่อสัมพันธ์กับเพื่อนของกลุ่มสมรส ความแออัดในครอบครัว เป็นต้น

ข้อ 3. ยิ่งกลุ่มสมรสได้รับรางวัลจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในการใช้ชีวิตร่วมกันมากเท่าใด ชีวิตสมรสก็ยิ่งมีคุณภาพสูงขึ้นเท่านั้น ตัวแปรที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

3.1 ปริมาณการได้รับการมองในแง่ดีจากกลุ่มสมรส การเห็นคุณค่า ความสอดคล้องทางความคิดและการกระทำ ได้รับการประเมินและกล่าวถึงทางด้านดีเกี่ยวกับความสวยงามทางกาย จิตใจ และความสัมพันธ์ทางเพศ สิ่งเหล่านี้จัดเป็นรางวัลประเภทหนึ่งที่ได้รับจากการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มสมรสของตน

3.2 ปริมาณการตอบสนองทางอารมณ์จากกลุ่มสมรส เช่น การแสดงออกอย่างรักใคร่นับถือให้การส่งเสริมสนับสนุน ให้ความเท่าเทียมกัน และตอบสนองอารมณ์ทางเพศ

3.3 ประสิทธิภาพของการสื่อสารระหว่างกลุ่มสมรส เช่น การเปิดเผยตนต่อกลุ่มสมรส ความเข้าใจกันระหว่างกลุ่มสมรส ความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน ความถูกต้องในการสื่อสาร โดยมีได้พูดคุยกัน ความถี่ของความสำเร็จในการสื่อสารระหว่างกลุ่มสมรส เป็นต้น

3.4 ความเหมาะสมกันเชิงบทบาท ชีวิตสมรสจะมีคุณภาพดีหากกลุ่มสมรสมีบทบาทที่พอเหมาะพอดีกัน เช่น การมีความเห็นต่อบทบาทที่คาดหวังต่ออีกฝ่ายหนึ่งอย่างมีเหตุผล หรือมีความสอดคล้องกันระหว่างบทบาทที่ถูกคาดหวังกับบทบาทที่กระทำ การมีบุคลิกภาพที่คล้ายคลึงกันบางด้าน มีการแบ่งบทบาทของกันและกัน และความเข้าใจกันในเรื่องเพศ เป็นต้น

3.5 ปริมาณของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มสมรส ได้แก่ ความเป็นเพื่อนที่ดีต่อกัน ปริมาณในการทำกิจกรรมร่วมกัน การได้อยู่ร่วมกัน ประสิทธิภาพในการแก้ปัญหา ความมีอิทธิพลต่อจิตใจและอารมณ์ซึ่งกันและกันของกลุ่มสมรส ในสิ่งเหล่านี้ หากมีมากเท่าใดยิ่งทำให้ชีวิตสมรสมีคุณภาพมากเท่านั้น

ข้อ 4. แรงกดดันจากภายนอกและแรงดึงดูดจากทางเลือก (external pressures and alternative attractions) จากรูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตสมรสกับความมั่นคงในชีวิตสมรส มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาของชีวิตสมรส เพราะเหตุว่า คุณภาพชีวิตสมรส จะแตกต่างกันไปตาม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและประเพณี ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตสมรสกับความมั่นคงในชีวิตสมรสที่เปลี่ยนแปลงไปนี้ แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยภายใน คือ แรงดึงดูดจากทางเลือก (alternative attractions) และแรงกดดันจากภายนอก (external pressures) เป็นปัจจัยควบคุมความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตสมรสกับความมั่นคงในชีวิตสมรสอีกทีหนึ่ง กล่าวคือ ไม่นั่นอนเสมอไปที่กลุ่มสมรสซึ่งมี

คุณภาพชีวิตสมรสสูงจะมีความมั่นคงในชีวิตสมรสสูงหรือคู่สมรสที่มีความมั่นคงในชีวิตสมรสต่ำจะเกิดจากการที่มีคุณภาพชีวิตสมรสต่ำ ปัจจัยทั้งสองประการนี้จะเป็นเครื่องตัดสินอีกทีหนึ่ง แรงผลักดันจากภายนอกนั้น ได้แก่ บรรทัดฐานทางสังคม ข้อบังคับจากสถาบันต่าง ๆ เช่น ทางกฎหมาย สังคม ศาสนา เป็นต้น ส่วนแรงดึงดูดจากทางเลือก เกิดจากการเปรียบเทียบถึงผลได้ผลเสียในชีวิตสมรส ผลได้ (rewards) นั้น หมายถึง สิ่งที่จะดึงดูดให้คู่สมรสมีโอกาสร่วมกันต่อไป ส่วนผลเสีย (costs) นั้น ได้แก่ ความเครียด ความขัดแย้ง ปัญหาในการสื่อสารระหว่างคู่สมรส การขาดความกลมเกลียวกัน เป็นต้น ซึ่งทั้งผลได้ผลเสียนั้นจะบ่งบอกถึงคุณภาพชีวิตสมรส และเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจของคู่สมรส ซึ่งให้เห็นถึงความมั่นคงในชีวิตสมรสด้วย

ข้อ 5. ความมั่นคงในชีวิตสมรส

ความมั่นคงในชีวิตสมรสเป็นเป้าหมายชีวิตสมรสประการหนึ่ง ซึ่งหมายถึง การที่ชีวิตสมรสดำเนินต่อไปได้ และชีวิตสมรสจะสิ้นสุดลงเมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเสียชีวิต ส่วนชีวิตสมรสที่ไม่มั่นคง จะสิ้นสุดด้วยการกระทำอย่างจงใจ โดยคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือทั้งสองฝ่าย ในการแยกกัน หรือหย่าร้างกัน (Lewis & Spanier, 1979: 269 อ้างถึงใน อรุณี ไพศาลพาณิชย์กุล 2541: 28)

ซึ่งความมั่นคงในชีวิตสมรสนั้น มีปัจจัยเข้ามาเกี่ยวข้อง เริ่มตั้งแต่ระยะก่อนการสมรส เช่น ปัจจัยส่วนตัว ทักษะ และคุณค่า ปัจจัยทางสังคมและอื่น ๆ เป็นต้น นอกจากนี้ในช่วงระยะเวลาของการสมรส ปัจจัยที่สำคัญคือ คุณภาพชีวิตสมรส ซึ่งมีหลายองค์ประกอบด้วยกัน แต่อย่างไรก็ดี ความมั่นคงในชีวิตสมรสจะยังคงอยู่ต่อไปหรือไม่ก็ตาม ยังขึ้นอยู่กับเงื่อนไขที่ซับซ้อนบางประการ เช่น ความผูกพัน ความยึดหยุ่น ความเชื่อทางศาสนา เป็นต้น

จากทฤษฎีคุณภาพชีวิตสมรสและความมั่นคงในชีวิตสมรส สรุปได้ว่า ปัจจัยก่อนสมรส และปัจจัยการสมรส มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรส และความมั่นคงในชีวิตสมรส ปัจจัยก่อนสมรส ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลและสังคม ประกอบด้วย ความคล้ายคลึงกันของภูมิหลังทางสังคม คุณลักษณะของคู่สมรส แบบอย่างชีวิตสมรสจากบิดามารดา และการสนับสนุนอื่น ๆ ส่วนปัจจัยการสมรส ได้แก่ ความพึงพอใจในชีวิตสมรส และผลที่ได้จากการปฏิสัมพันธ์ในชีวิตสมรส องค์ประกอบของความพึงพอใจในชีวิตสมรส ได้แก่ สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม การทำงานนอกบ้านของภรรยา องค์ประกอบในครัวเรือน และความสำคัญ(อิทธิพล)ของสังคมรอบตัว ส่วนผลที่ได้จากการปฏิสัมพันธ์ในชีวิตสมรส ประกอบด้วย การมีทัศนคติที่ดีหรือการมองไปในทางที่ดีต่อชีวิตสมรส ความรู้สึกพอใจ การมีประสิทธิภาพในการสื่อสาร การมีบทบาทที่เหมาะสม และการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อ

กัน ปังจี้เหล่านี้ทำให้มีคุณภาพชีวิตสมรสสูง แต่ถ้ามีปังจี้แทรก คือ แรงดึงดูดจากทางเลื้อก และแรงผลักดันจากภายนอก ก็อาจทำให้เกิดการหย่าร้างได้ และมีผลกระทบต่อความมั่นคงในชีวิตสมรส

3.2 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตสมรส พบว่า ได้มีผู้ศึกษาไว้ดังนี้

จันทร์เพ็ญ คุปต์กาญจนากุล (2526: 98) ศึกษาเกี่ยวกับตัวแบบสมมุฐานความพึงพอใจในชีวิตสมรส โดยศึกษาคุณภาพชีวิตสมรสในความหมายของความพึงพอใจในชีวิตสมรส กลุ่มตัวอย่างเป็นข้าราชการที่มีบุตรในกระทรวงอุตสาหกรรม จำนวน 310 คน เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างปังจี้ภูมิหลังทางสังคม กับความพึงพอใจในชีวิตสมรส และทดสอบตัวแบบสมมุฐานความพึงพอใจในชีวิตสมรส ผลการศึกษาพบว่า ปังจี้ภูมิหลังทางสังคม ซึ่งได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และระดับตำแหน่งของกลุ่มตัวอย่าง ไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรส อย่างมีนัยสำคัญที่ .05 ส่วนการทดสอบตัวแบบสมมุฐานความพึงพอใจในชีวิตสมรส พบว่า (1) ความสมานฉันท์ทางบทบาท (การที่คู่สมรสรับรู้ว่ามีความคิดเห็นตรงกันเกี่ยวกับความคาดหวังทางบทบาทในครอบครัว เช่น การเลี้ยงดูบุตร การหาเลี้ยงครอบครัว การตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาครอบครัว และการจัดการเกี่ยวกับการเงินในครอบครัว เป็นต้น) (2) ความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต (การที่คู่สมรสทำกิจกรรมร่วมกัน หรือไปไหนมาไหนด้วยกันเมื่อมีเวลาว่าง) และ (3) ความเสียเปรียบสัมพันธ์ (ความรู้สึกร่วมของสามีภรรยาเมื่อเปรียบเทียบสภาพชีวิต แต่งงานของตนกับคู่สมรสอื่น ๆ แล้วสามีภรรยาารู้สึกว่าดีกว่า เหมือนกับ หรือด้อยกว่าชีวิตแต่งงานของคู่สมรสอื่น ๆ ในด้านต่าง ๆ เช่น ฐานะการเงิน ความเป็นอยู่ในครอบครัว ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา สภาพชีวิตการแต่งงานโดยรวม สถานภาพทางสังคม เป็นต้น) เท่านั้น ที่มีผลกระทบโดยตรงกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส

บุญประคอง ภาณุรัตน์ (2531: 78 - 80) ศึกษาปังจี้ที่มีผลกระทบต่อความไม่มั่นคงในชีวิตสมรส: ศึกษากรณีสตรีที่สมรสแล้ว ภาครัฐบาล รัฐวิสาหกิจ และเอกชน โดยหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ กับความไม่มั่นคงในชีวิตสมรส โดยตัวแปรอิสระที่ศึกษา ได้แก่ วุฒิการศึกษา อายุที่สมรส รายได้ คุณภาพชีวิตสมรส การปรับตัวในชีวิตสมรส ความพึงพอใจในชีวิตสมรส ความสุขในชีวิตสมรส ความขัดแย้งในชีวิตสมรส การสื่อสารระหว่างคู่สมรส และการผสมผสานในชีวิตสมรส ตัวแปรตาม ได้แก่ ความไม่มั่นคงในชีวิตสมรส ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับความไม่มั่นคงในชีวิตสมรส ได้แก่ คุณภาพชีวิตสมรส การปรับตัวในชีวิตสมรส ความพึงพอใจในชีวิตสมรส

ความสุขในชีวิตสมรส ความขัดแย้งในชีวิตสมรส การสื่อสารระหว่างคู่สมรส และการผสมผสานในชีวิตสมรส ส่วนวุฒิการศึกษา อายุที่สมรส และรายได้ ไม่มีความสัมพันธ์กับความไม่มั่นคงในชีวิตสมรส

อุบลรัตน์ พิชญ์ชยะนนท์ (2531: 79 – 80) ศึกษาคุณภาพชีวิตสมรส: ศึกษากรณีข้าราชการสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตสมรสของคนไทยในความหมายของความพึงพอใจในชีวิตสมรส และใช้ทฤษฎีคุณภาพชีวิตสมรสและความมั่นคงในชีวิตสมรสของ ลูอิสและสเปนเนียร์ เป็นแบบในการกำหนดตัวแปรเชิงเหตุของคุณภาพชีวิตสมรส กลุ่มตัวอย่างเป็นข้าราชการสังกัดกรุงเทพมหานคร ทั้งชายและหญิง จำนวน 291 คน ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรส ได้แก่ 1) ความเสียเปรียบสัมพัทธ์ (การรับรู้สภาพความเป็นอยู่ในครอบครัว และความผูกพันระหว่างสามีภรรยา ว่าดีกว่าหรือด้อยกว่าสภาพการแต่งงานของผู้อื่น) ซึ่งเป็นตัวแปรที่มีระดับความสัมพันธ์สูงสุด รองลงมาคือ 2) ความสมานฉันท์ทางบทบาท (ปริมาณความคิดตรงกันในบทบาทด้านการจัดการการเงินของครอบครัว การตัดสินใจของครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูบุตร การแบ่งเบาภาระภายในบ้าน และการหาเลี้ยงครอบครัว) 3) ประสิทธิภาพการสื่อสาร 4) ความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต 5) การสนับสนุนจากบุคคลสำคัญ (พี่น้อง บิดามารดา) 6) คุณภาพชีวิตสมรสของบิดามารดา และ 7) ระยะเวลาการครองชีวิตสมรส ตามลำดับ ส่วนตัวแปรที่พบว่าไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรส ได้แก่ ความคล้ายคลึงกันทางอายุ ความคล้ายคลึงกันทางการศึกษา ระยะเวลาคู่กันก่อนสมรส รายได้ของครอบครัว และองค์ประกอบครัวเรือน

นิตยา พิริยะธรรมวงศ์ (2533: 68-70) ศึกษาเปรียบเทียบลักษณะด้านประชากร เศรษฐกิจ และสังคม ระหว่างผู้หย่าร้าง และผู้ไม่หย่าร้าง ในเขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นประชากรจำนวน 640 คู่ โดยศึกษาข้อมูลทุติยภูมิจาก 2 แหล่งคือ ทะเบียนการหย่า และข้อมูลเพิ่มเติมด้านการศึกษาและอาชีพ ซึ่งเป็นข้อมูลของผู้หย่าร้าง และข้อมูลจากโครงการตัวกำหนดและผลของแบบแผนการใช้ชีวิตคู่มกำเนิดในประเทศไทย ของสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นข้อมูลของผู้ไม่หย่าร้าง ตัวแปรที่ศึกษา คือ อายุเมื่อสมรส ความแตกต่างของอายุระหว่างชาย และหญิง จำนวนปีที่สมรส จำนวนบุตร ความแตกต่างด้านการศึกษา ความแตกต่างของสถานภาพทางอาชีพของชายและหญิง ผลการศึกษาพบว่า ผู้หย่าร้างมีอายุเมื่อสมรสเฉลี่ยสูงกว่าผู้ไม่หย่าร้าง ในด้านความแตกต่างของอายุระหว่างชายและหญิง พบว่า ผู้หย่าร้างและไม่หย่าร้างมีแบบแผนการสมรสเหมือนกัน คือ ส่วนใหญ่ฝ่ายชายมีอายุมากกว่าฝ่ายหญิง สำหรับจำนวนปีที่สมรสและจำนวนบุตร พบว่า ผู้หย่าร้างมีจำนวนปีที่

สมรส และจำนวนบุตรต่ำกว่าผู้ไม่หย่าร้าง ด้านการศึกษา พบว่า การหย่าร้างเกิดขึ้นสูงสุดในกลุ่มบุคคลที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป ทั้งชายและหญิง ซึ่งเมื่อพิจารณา ความแตกต่างด้านการศึกษา ระหว่างชายและหญิง โดยรวมพบว่าไม่มีความแตกต่างกันระหว่างผู้หย่าร้างกับไม่หย่าร้าง กล่าวคือ ส่วนใหญ่ฝ่ายชายมีการศึกษาสูงกว่าฝ่ายหญิง แต่เมื่อพิจารณาในแต่ละระดับการศึกษา พบว่า ในกลุ่มผู้หย่าร้างทั้งชายและหญิงส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาระดับเดียวกัน ส่วนผู้ไม่หย่าร้างฝ่ายชายมีการศึกษาสูงกว่าฝ่ายหญิง และด้านอาชีพ พบว่า ในกลุ่มบุคคลที่มีสถานภาพทางอาชีพสูง มีการหย่าร้างสูงกว่ากลุ่มอาชีพอื่น และในกลุ่มผู้หย่าร้างมักพบการหย่าร้าง ในกลุ่มที่มีสถานภาพทางอาชีพเท่าเทียมกันทั้งชายและหญิง

สุภาวดี เดชาเกรียงศักดิ์ (2535: 85) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคัดสรรกับความพึงพอใจในชีวิตสมรสของสตรีสมรส วัยผู้ใหญ่ตอนต้นที่ทำงานแล้ว ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยศึกษาคุณภาพชีวิตในความหมายของความพึงพอใจในชีวิตสมรส กลุ่มตัวอย่างเป็นสตรีที่สมรส วัยผู้ใหญ่ตอนต้น ที่ทำงานแล้ว ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 300 คน ผลการศึกษาพบว่า สตรีวัยผู้ใหญ่ตอนต้นที่สมรส และทำงานแล้ว ในเขตกรุงเทพ ฯ มีความพึงพอใจในชีวิตสมรสอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส ได้แก่ ประสิทธิภาพการสื่อสารมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส ในระดับสูงสุด รองลงมาได้แก่ ความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต ความเสียเปรียบสัมพัทธ์ ความสมานฉันท์ทางบทบาท การได้รับการสนับสนุนจากบิดามารดาตนเอง คุณภาพชีวิตสมรสของบิดามารดา การได้รับการสนับสนุนจากบิดามารดาของสามี ระดับการศึกษา รายได้ครอบครัว และการได้รับการสนับสนุนจากญาติของสามี ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่า มีตัวแปรที่สามารถทำนายความพึงพอใจในชีวิตสมรส ได้แก่ ประสิทธิภาพการสื่อสาร ความเสียเปรียบสัมพัทธ์ การได้รับการสนับสนุนจากบิดามารดาตนเอง ระดับการศึกษา และคุณภาพชีวิตสมรสของบิดามารดา

สุมิตรา รัฐประสาท (2537: 94 -96) ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับความมั่นคงในชีวิตสมรสของครูสังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร โดยศึกษาและใช้ทฤษฎีคุณภาพชีวิตสมรสและความมั่นคงในชีวิตสมรสของลูอิสแลสแปนเนียร์ เป็นแบบในการกำหนด ตัวแปรเชิงเหตุของความมั่นคงในชีวิตสมรส กลุ่มตัวอย่างเป็นครูสังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานครทั้งชายและหญิง ซึ่งมีสถานภาพสมรสแล้ว และยังอยู่ร่วมกันกับคู่สมรส จำนวน 400 คน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความมั่นคงในชีวิตสมรสมากที่สุด คือ ความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต มีความสัมพันธ์เชิงบวก รองลงมาคือ การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวเดิม มีความสัมพันธ์เชิงลบ ส่วนตัวแปร 9 ตัวแปร ได้แก่ เพศ จำนวนบุตร อายุของบุตรคนสุดท้าย ความคล้ายคลึงของภูมิลำเนาทางสังคมด้านการศึกษาและอาชีพ

การพึ่งตนเองได้เชิงเศรษฐกิจของภรรยา ภาระหนี้สินของครอบครัว ความแตกต่างด้านอายุของกลุ่มสมรส และความพึงพอใจในด้านเพศสัมพันธ์ ไม่มีความสัมพันธ์กับความมั่นคงในชีวิตสมรส

เอมอร์ มณีวัฒนา (2538: 99 – 100) ศึกษาสัมพันธ์ภาพกับคุณภาพชีวิตของกลุ่มสมรส กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นคู่สมรสที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คู่ ผลการวิจัยพบว่า รายได้ครอบครัวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสัมพันธ์ภาพของกลุ่มสมรส ในด้านอาชีพของทั้งสามีและภรรยาที่เป็นข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ หรือบริษัทเอกชน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสัมพันธ์ภาพของกลุ่มสมรส ในขณะที่อาชีพค้าขายหรือธุรกิจส่วนตัว และช่างเทคนิคหรือรับจ้าง รวมทั้งแม่บ้าน มีความสัมพันธ์เชิงลบกับสัมพันธ์ภาพของกลุ่มสมรส สำหรับจำนวนบุตรและระยะเวลาสมรสจะมีความสัมพันธ์เชิงลบกับสัมพันธ์ภาพของกลุ่มสมรส ส่วนช่วงต่างกันทางการศึกษาของกลุ่มสมรส และอายุแรกสมรสของสามี ไม่มีความสัมพันธ์กับสัมพันธ์ภาพของกลุ่มสมรส นอกจากนี้ผลการศึกษาพบว่าสัมพันธ์ภาพของกลุ่มสมรสมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพชีวิตของกลุ่มสมรส และระดับสัมพันธ์ภาพของกลุ่มสมรสสามารถอธิบายระดับคุณภาพชีวิตของกลุ่มสมรส ได้ร้อยละ 76.78

สมเกียรติ เบญจศาสตร์ (2541: 140 - 166) ศึกษาสภาวะความไม่มั่นคงในชีวิตสมรสในจังหวัดนครราชสีมา โดยศึกษาคุณภาพชีวิตสมรสในด้านความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส และความพึงพอใจในชีวิตสมรส กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สมรสครั้งแรกที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 600 คน ผลการวิจัยพบว่า ผู้สมรสร้อยละ 88.0 มีความไม่มั่นคงในชีวิตสมรส โดยมีความไม่มั่นคงในชีวิตสมรสระดับต่ำ ปานกลาง และสูง คิดเป็นร้อยละ 77.0, 9.3 และ 1.7 ตามลำดับ สำหรับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความไม่มั่นคงในชีวิตสมรส พบว่า ความไม่แน่ใจว่าพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจต่อความสัมพันธ์ทางเพศ ชีวิตสมรสของบิดามารดา การทำงานของภรรยา ภรรยาอายุมากกว่าสามี ความไม่มั่นคงในงานสามีและภรรยามีรายได้เท่ากัน ความแตกต่างด้านการศึกษา มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความไม่มั่นคงในชีวิตสมรส ส่วนปัจจัยด้านความพึงพอใจเกี่ยวกับความรัก ความอบอุ่นในชีวิตสมรส ระยะเวลาสมรส อายุแรกสมรส การไม่มีประสบการณ์ในการย้ายถิ่น ภรรยาทำงานเท่ากับหรือมากกว่าสามี มีความสัมพันธ์เชิงลบกับความไม่มั่นคงในชีวิตสมรส อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อรุณี ไพศาลพาณิชย์กุล (2541: 71 – 79) ศึกษาความมั่นคงในชีวิตสมรส : ศึกษากรณีเจ้าหน้าที่สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข โดยศึกษาความมั่นคงในชีวิตสมรสจากคุณภาพชีวิตสมรสในความหมายของการปรับตัวในชีวิตสมรส ความพึงพอใจในชีวิตสมรส ความสุขในชีวิตสมรส ความขัดแย้งในชีวิตสมรส และการสื่อสารในชีวิตสมรส กลุ่มตัวอย่างเป็นข้าราชการและลูกจ้างของ

สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ทั้งเพศชายและหญิง ที่สมรสแล้ว และปัจจุบันยังคงดำรงชีวิตสมรสอยู่ จำนวน 150 คน ผลการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขมีความมั่นคงในชีวิตสมรสระดับปานกลาง ปัจจัยภูมิหลังของเจ้าหน้าที่สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขที่มีความสัมพันธ์กับความมั่นคงในชีวิตสมรส ได้แก่ อายุ ความแตกต่างด้านการศึกษาของกลุ่มสมรส และรายได้ครอบครัว ส่วนเพศ ความแตกต่างด้านอายุของกลุ่มสมรส อายุแรกสมรส ระยะเวลาการสมรส ระยะเวลาคู่กันก่อนสมรส ไม่มีความสัมพันธ์กับความมั่นคงในชีวิตสมรส นอกจากนี้ยังพบว่า การปรับตัวในชีวิตสมรส ความพึงพอใจในชีวิตสมรส ความสุขในชีวิตสมรส และการสื่อสารระหว่างคู่สมรส มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความมั่นคงในชีวิตสมรส และความขัดแย้งในชีวิตสมรสมีความสัมพันธ์ทางลบกับความมั่นคงในชีวิตสมรส

นันทกานต์ วงษ์ปัญญา (2542: 54 – 62) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในชีวิตสมรสกับความไว้วางใจคู่สมรส โดยศึกษาคุณภาพชีวิตสมรสในความหมายของความพึงพอใจในชีวิตสมรส กลุ่มตัวอย่างคือคู่สมรสที่แต่งงานมาในระหว่าง 3 – 10 ปี และยังอยู่ร่วมกัน ที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 250 คู่ พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างความพึงพอใจในชีวิตสมรสกับความไว้วางใจคู่สมรส การรับรู้ความพึงพอใจในชีวิตสมรส และการรับรู้ความไว้วางใจคู่สมรสต่อตนเองมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การทำนายความไว้วางใจคู่สมรส พบว่า มีตัวแปรที่สามารถอธิบายความแปรปรวนของคะแนนความไว้วางใจคู่สมรสอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เพียงตัวแปรเดียว คือ การรับรู้ความไว้วางใจคู่สมรสที่มีต่อตนเอง โดยการรับรู้ความไว้วางใจที่คู่สมรสมีต่อตนเอง สามารถอธิบายความแปรปรวนของความไว้วางใจคู่สมรสได้ ร้อยละ 33

เทอร์แมน (Terman, 1936 อ้างถึงใน นันทกานต์ วงษ์ปัญญา 2542: 11) ศึกษาการปรับตัวในชีวิตสมรส กลุ่มตัวอย่างเป็นคู่สมรส จากแคลิฟอร์เนีย ปี 1936 จำนวน 792 คู่ ที่แต่งงานกันมาแล้วเฉลี่ย 11 ปี โดยสร้างแบบวัดการปรับตัวในชีวิตสมรสขึ้นมา แล้วแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีความสุขในชีวิตสมรส จำนวน 300 คู่ กับกลุ่มที่ไม่มีความสุขในชีวิตสมรส จำนวน 150 คู่ นำข้อมูลทั้งสองกลุ่มมาเปรียบเทียบกันในด้านบุคลิกภาพ กับปัจจัยทางสังคม ผลพบว่า บุคลิกภาพของภรรยาที่มีความพึงพอใจในชีวิตสมรสนั้น เป็นแบบมองโลกในแง่ดี ให้ความร่วมมือ มีอารมณ์ขัน มีความยืดหยุ่นได้ดี มีความมั่นใจในตนเอง มีจิตใจเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ ส่วนภรรยาที่ไม่มีความพึงพอใจในชีวิตสมรส นั้นมีบุคลิกภาพ แบบ ไม่มีความมั่นคงทางอารมณ์ หวาดผวา รู้สึกต่ำต้อย ไม่รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น อารมณ์ไม่ไหวร้าย ตื่นเต้นเกินเหตุ และพบว่า คู่สมรสที่มีคะแนนการปรับตัวในชีวิตสมรสสูง จะเป็น

บุคคลที่มีการปรับตัวได้ดีในสถานการณ์ต่าง ๆ บรรลุคุณภาวะ มีความมั่นคงทางอารมณ์ และมาจากครอบครัวที่บิดามารดามีความสุขในชีวิตสมรส

นฤพนธ์ จาระนัย (2543: 85 – 86) ศึกษาความพึงพอใจในชีวิตสมรสของข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดน โดยศึกษาคุณภาพชีวิตสมรสในความหมายของความพึงพอใจในชีวิตสมรส กลุ่มตัวอย่างเป็น ข้าราชการตำรวจชั้นประทวน-พลตำรวจ ในสังกัดสำนักงานผู้บัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน กองบังคับการอำนวยการ กองบังคับการสนับสนุน และกองบังคับการฝึกพิเศษ จำนวน 250 คน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในชีวิตสมรสระดับปานกลาง ตัวแปรที่สัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรส ได้แก่ ประสิทธิภาพการสื่อสาร ความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต ความด้อยเปรียบสัมพัทธ์ ความสมานฉันท์ทางบทบาท และความสุขในด้านเพศสัมพันธ์ ซึ่งตัวแปรทั้ง 5 มีความสัมพันธ์ทางบวก และสามารถรวมพยากรณ์ความพึงพอใจในชีวิตสมรสร้อยละ 59.06 โดยตัวแปรประสิทธิภาพการสื่อสารมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรสมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต ความด้อยเปรียบสัมพัทธ์ ความสุขในด้านเพศสัมพันธ์ และความสมานฉันท์ทางบทบาท ตามลำดับ

มัลลิกา สมสกุล (2543: 65 – 70) ศึกษาคุณภาพชีวิตสมรส : ศึกษากรณีปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรสของข้าราชการสำนักงานงบประมาณ กลุ่มตัวอย่างเป็นข้าราชการสำนักงานงบประมาณ ระดับ 3 – 7 ที่สมรสแล้ว จำนวน 175 คน ผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการสำนักงานงบประมาณที่สมรสแล้วมีความพึงพอใจในชีวิตสมรสในภาพรวมอยู่ในระดับที่พึงพอใจมาก สำหรับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรสอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ คุณภาพชีวิตสมรสของบิดามารดา การสนับสนุนจากบุคคลรอบข้าง การสื่อสารระหว่างคู่สมรส ความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต และความคาดหวังทางบทบาท ส่วนอายุแรกสมรสและระยะเวลาที่คุ้นเคยก่อนสมรส ไม่ใช่ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรสของข้าราชการสำนักงานงบประมาณ สำหรับการวิเคราะห์ตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรส พบว่า ความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต การสื่อสารระหว่างคู่สมรส และการสนับสนุนจากบุคคลรอบข้าง เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลสามารถพยากรณ์ความพึงพอใจในชีวิตสมรสของข้าราชการสำนักงานงบประมาณ

ขวัญชัย มะโนแก้ว (2544: 30-35) ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับความมั่นคงในชีวิตสมรสของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนในสังกัดกองบังคับการตำรวจนครบาล 2 โดยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยของคุณภาพชีวิตสมรสกับความมั่นคงในชีวิตสมรส กลุ่มตัวอย่างเป็นข้าราชการตำรวจ

ชั้นประทวน ที่จดทะเบียนสมรสถูกต้องตามกฎหมาย ปฏิบัติหน้าที่ตามสถานีดำรงจนครบกาลต่าง ๆ ในสังกัดกองบังคับการตำรวจนครบาล 2 จำนวน 293 คน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความมั่นคงในชีวิตสมรสอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ปัจจัยด้านความแตกต่างด้านอายุของกลุ่มสมรส ความคล้ายคลึงกันของภูมิลำเนาทางการศึกษา ระยะเวลาสมรส จำนวนบุตร ภาระหนี้สินของครอบครัว การพึ่งตนเองได้เชิงเศรษฐกิจของภรรยา ความสมานฉันท์ทางบทบาท ความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต และความพึงพอใจด้านเพศสัมพันธ์

งามตา วนิทานนท์และคณะ (2544: 392 – 407) ศึกษาดัชนีเชิงเหตุและผลของคุณภาพชีวิตสมรสในครอบครัวไทย โดยศึกษาลักษณะสถานการณ์ภายนอก-ภายในครอบครัว ลักษณะทางจิตใจ ตลอดจนลักษณะทางศาสนา ว่ามีด้านใดบ้างที่มีความเกี่ยวข้องเชิงเหตุทางตรงและทางอ้อมกับคุณภาพชีวิตสมรสด้านความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส กลุ่มตัวอย่างเป็นสามี หรือภรรยาจากครอบครัวในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ที่มีอายุตั้งแต่ 21 ปีขึ้นไป แต่งงานอยู่ร่วมกันมาอย่างน้อย 2 ปี และต้องอาศัยอยู่ร่วมกับคู่สมรสในช่วงปัจจุบัน จำนวน 962 คน จากผลการวิเคราะห์เชิงวิถี (Path Analysis) พบว่า ลักษณะจิตใจด้านความใกล้ชิดผูกพัน ทศนคติต่อคู่สมรส การรับรู้ค่านิยมด้านชีวิตครอบครัวของคู่สมรส และการรับรู้สภาพเศรษฐกิจของครอบครัว ส่งผลทางตรงอย่างเด่นชัดต่อคุณภาพชีวิตสมรส ทั้งในตัวแบบคุณภาพชีวิตสมรสในกลุ่มสามีและภรรยา และพบว่า ปริมาณการสื่อสารระหว่างสามีกับภรรยา และวิถีชีวิตแบบพุทธของสามี เป็นปัจจัยที่ส่งผลทางอ้อมต่อคุณภาพชีวิตสมรสของกลุ่มสามี ผ่านทางทศนคติที่ดีต่อภรรยา ในขณะที่การรับรู้ที่สามีมีการปฏิบัติทางพุทธศาสนา และปริมาณการใช้วิธีจัดการกับความขัดแย้งแบบลบ เป็นปัจจัยที่ส่งผลทางอ้อมต่อคุณภาพชีวิตสมรสของกลุ่มภรรยาผ่านทางทศนคติที่ดีต่อสามี

จูเลียน และมาร์คแมน (Julien & Markman, 1991 อ้างถึงใน งามตา วนิทานนท์ และคณะ 2544 : 35) ศึกษาเพื่อตรวจสอบตัวแบบของความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะ โครงสร้างของเครือข่ายสังคมภายในของกลุ่มสมรส (ปัญหาต่าง ๆ ของคู่สมรส ภายในเครือข่ายการแต่งงาน) การสนับสนุนทางสังคมที่คู่สมรสแสวงหาจากภายในและภายนอกเครือข่ายการแต่งงาน และการปรับตัวในการดำเนินชีวิตคู่ของสามีภรรยา จำนวน 87 คู่ พบว่า การแสวงหาการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลอื่นในเครือข่ายสังคมนอกเหนือจากคู่สมรสของตน ในช่วงเวลาที่คู่สมรสกำลังต้องการคำปรึกษาปัญหาส่วนตัว ปัญหาในชีวิตสมรส และต้องการเพื่อนคู่ใจ เป็นปัจจัยหนึ่งที่ช่วยอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะโครงสร้างของเครือข่ายสังคมภายในของกลุ่มสมรส (ความต้องการการสนับสนุนบางด้าน ความคล้ายคลึงกันและการมีเพื่อนคนเดียวกัน) กับการปรับตัวในชีวิตสมรสได้อย่างเด่นชัดในกลุ่มสามี แต่ไม่พบความ

สัมพันธ์ในลักษณะเดียวกันในกลุ่มภรรยา ยิ่งกว่านั้นยังพบว่า การแสวงหาการสนับสนุนทางสังคมภายในเครือข่ายจากคู่สมรสของตนในปริมาณสูงเท่าไร คู่สมรสก็ปรับตัวได้ดีมากเท่านั้น ความสัมพันธ์นี้พบทั้งในกลุ่มสามี และภรรยา

3.3 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่เลือกศึกษา

การศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตสมรสในการวิจัยครั้งนี้ ใช้ตัวแบบเชิงทฤษฎีคุณภาพชีวิตสมรสและความมั่นคงในชีวิตสมรสของ ลูอิสและสเปนเนียร์ (Lewis & Spanier, 1979: 268-289) เป็นพื้นฐานในการศึกษาโดยเลือกตัวแปรที่สำคัญและคาดว่าจะมีผลต่อคุณภาพชีวิตสมรส นำมาทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่เลือกศึกษา ได้ดังนี้

ปัจจัยก่อนสมรส

1. ความคล้ายคลึงด้านอายุของคู่สมรส ทฤษฎีคุณภาพชีวิตสมรสและความมั่นคงในชีวิตสมรส กล่าวว่า ความคล้ายคลึงกันด้านอายุของคู่สมรส ยิ่งมีความคล้ายคลึงกันมากย่อมจะมีคุณภาพชีวิตสมรสและความมั่นคงในชีวิตสมรสที่ดีกว่า เพราะคู่สมรสที่สมรสกันโดยที่มีวัยต่างกันมาก อาจทำให้เกิดปัญหาในชีวิตสมรสได้ เพราะวัยที่ต่างกันมากจะทำให้ทั้งคู่มีประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน ริชาร์ด อูดรี (Richard Udry, 1971: 280-281 อ้างถึงใน สมิตรา รัฐประสาท 2537: 33) กล่าวว่า ชายหรือหญิงมักจะเลือกคู่ครองที่มีอายุเท่ากับตน หรือฝ่ายชายมักจะมีอายุมากกว่า ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่า หากคู่สมรสมีอายุใกล้เคียงกันหรือเท่ากัน จะทำให้ชีวิตสมรสมีลักษณะของความเป็นคู่ชีวิตได้มากกว่า จากการศึกษายของ เซง (Tzeng, 1992: 609 อ้างถึงใน นฤพนธ์ จาระนัย 2543: 25) พบว่าความแตกต่างด้านอายุของคู่สมรส มีผลต่อความมั่นคงในชีวิตสมรส การสมรสที่สามีมีอายุมากกว่าภรรยา ตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไปจะประสบกับปัญหาการสิ้นสุดของชีวิตสมรสมากกว่าคู่สมรสที่มีอายุคล้ายคลึงกันและคู่สมรสที่ภรรยามีอายุมากกว่าสามี สอดคล้องกับ บัมพาสส์และสวีท (Bumpass & Sweet, 1972 cited by Lee, 1977: 494) ที่กล่าวว่า ความแตกต่างระหว่างอายุของสามีภรรยา อาจก่อให้เกิดความไม่สมดุลของการมีสิทธิอำนาจในครอบครัว ยิ่งคู่สมรสมีความแตกต่างกันทางอายุมากเท่าใดย่อมทำให้เกิดความไม่มั่นคงในชีวิตสมรสมากขึ้นเท่านั้น แต่จากการศึกษาของ เวอร์รา และคนอื่น ๆ (Vera et al., 1985: 553 อ้างถึงใน สมเกียรติ เบญจศาสตร์ 2541: 90) พบว่าความแตกต่างด้านอายุของคู่สมรสไม่มีผลต่อคุณภาพชีวิตอย่างมีนัยสำคัญ

ดังนั้นความแตกต่างระหว่างอายุของคู่สมรส จึงเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดปัญหาในชีวิตคู่ได้ เพราะความแตกต่างของอายุจะทำให้อุปนิสัย ความสนใจในการรับรู้และโลกทัศน์ไม่เหมือนกันและใน

ทางตรงกันข้าม คือถ้าคู่สมรสแต่งงานกับคนที่มียุ่ใกล้เคียงกันหรือวัยเดียวกันจะทำให้ทั้งคู่มีความสนใจ และการรับรู้ต่าง ๆ ในระดับใกล้เคียงกันและสามารถปรับตัวเข้าหากันได้ง่าย

2. ความคล้ายคลึงกันของภูมิหลังทางสังคมด้านการศึกษาและอาชีพโดยทั่วไปภูมิหลังทางสังคมของผู้สมรส ได้แก่ ระดับการศึกษา อาชีพและการนับถือศาสนาของคู่สมรส แต่การศึกษาครั้งนี้ เนื่องจาก กลุ่มตัวอย่างที่นำมาวิเคราะห์ส่วนใหญ่ไม่นับถือศาสนาพุทธจึงไม่มีความแตกต่างมากนักในเรื่องการนับถือศาสนา ฉะนั้นจึงเลือกศึกษาตัวแปรเพียง 2 ตัว คือ ระดับการศึกษา และอาชีพ

ความคล้ายคลึงกันด้านการศึกษา ในทฤษฎีคุณภาพชีวิตสมรสและความมั่นคงในชีวิตสมรส กล่าวว่า ความคล้ายคลึงกันทางการศึกษาของคู่สมรสมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรสซึ่งจากการศึกษาของ บลูคและวูล์ฟ (Blood & Wolfe, 1960: 256) พบว่า คู่สมรสที่มีการศึกษาเท่าเทียมกันจะมีความพึงพอใจในชีวิตสมรส มากกว่าคู่สมรสที่มีการศึกษาไม่เท่าเทียมกัน สอดคล้องกับ ลูอิสและสเปนเนียร์ (Lewis & Spanier, 1979 อ้างถึงใน งามตา วณิชทานนท์และคณะ 2544: 16) ที่กล่าวว่า คู่สมรสที่มีความคล้ายคลึงกันด้านการศึกษาและอาชีพมากเท่าใด การดำเนินชีวิตหลังสมรสก็จะมีคุณภาพสูงขึ้นเท่านั้น และงานวิจัยของ บัมพาสส์และสวีท (Bumpass & Sweet, 1972: 754-766) ก็พบว่าหากการศึกษาของคู่สมรสคล้ายคลึงกันมากคุณภาพชีวิตสมรสจะสูงขึ้น จะเห็นได้จากคู่สมรสที่มีการศึกษาต่างกันมาก ย่อมทำให้เกิดความไม่พึงพอใจในชีวิตสมรสมากขึ้น โดยเฉพาะคู่สมรสที่ภรรยา มีระดับการศึกษาสูงกว่าสามี จะมีอัตราการหย่าร้างสูงกว่า กลุ่มคู่สมรสที่สามีมีระดับการศึกษาสูงกว่าภรรยา และกลุ่มคู่สมรสที่สามี-ภรรยา มีระดับการศึกษาเท่ากัน แต่ขัดแย้งกับงานวิจัยของ อุบลรัตน์ พิชญ์ชยะนนท์ (2531: 80) ที่ศึกษา ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตสมรสของคนไทยในความหมายของความพึงพอใจในชีวิตสมรส และใช้ทฤษฎีคุณภาพและความมั่นคงในชีวิตสมรสเป็นกรอบในการกำหนดตัวแปรเชิงเหตุของคุณภาพชีวิตสมรส กลับพบว่า ความคล้ายคลึงกันทางการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรส รวมทั้งงานวิจัยของ จันทรเพ็ญ คุปต์กาญจนากุล (2526: 95) ก็พบว่า ความคล้ายคลึงกันด้านการศึกษาของข้าราชการกระทรวงอุตสาหกรรม ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส

ส่วนความคล้ายคลึงด้านอาชีพ จากการศึกษาของ สแคนโซนิ (Scanzoni, 1968 อ้างถึงใน สุมิตรา รัฐประสาท 2537: 39) พบว่า ครอบครัวที่สามีมีสถานภาพทางอาชีพต่ำกว่าภรรยา จะประสบความล้มเหลวสูงสุด (ร้อยละ 60) ในขณะที่คู่สมรสมากกว่าร้อยละ 50 ซึ่งมีอาชีพเดียวกันจะมีชีวิตสมรสที่มั่นคง แต่ขัดแย้งกับงานวิจัยของ สุมิตรา รัฐประสาท (2537: 101) ที่ศึกษา ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความมั่นคงในชีวิตสมรสของครูสังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร พบว่า ความคล้ายคลึงกันของ ภูมิหลังทางสังคม ด้านอาชีพไม่มีความสัมพันธ์กับความมั่นคงในชีวิตสมรส

ความคล้ายคลึงกันทางสังคมด้านการศึกษาและอาชีพของกลุ่มสมรส นอกจากจะช่วยลดช่องว่างด้านค่านิยม ความคาดหวัง และแบบแผนพฤติกรรมที่ต่างกันของกลุ่มสมรสแล้ว ยังช่วยให้กลุ่มสมรสปรับตัว เข้ากับสังคมและ เพื่อนฝูงของอีกฝ่าย ทำให้เกิดคุณภาพชีวิตสมรสสูงขึ้น

3. อายุแรกสมรส จากทฤษฎีคุณภาพชีวิตสมรสและความมั่นคงในชีวิตสมรสของลูวอิส และสเปนเนียร์ (Lewis & Spanier, 1979: 268-289) กล่าวว่า อายุแรกสมรสเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตสมรสและคุณภาพชีวิตสมรสมีผลโดยตรงต่อความมั่นคงในชีวิตสมรส จากการศึกษาของบาร์คและโจเซฟ (Barque & Joseph, 1975 อ้างถึงใน จิราภรณ์ เมนะพันธุ์ 2538: 5) พบว่า ผู้ที่มีครอบครัวตั้งแต่อายุน้อย จะมีแนวโน้มการหย่าร้างในอัตราที่สูงและประสบปัญหาในการครองชีวิตคู่ ถ้ากลุ่มสมรสอายุต่ำกว่า 19 ปี พบว่า ชีวิตสมรสยืนยาวเพียงครึ่งหนึ่งของผู้ที่มีครอบครัวเมื่ออายุ 20 ปีขึ้นไป และจากการศึกษาในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา พบว่า กลุ่มสมรสที่มีอายุน้อย ร้อยละ 40-50 จะแตกแยกกันภายใน 5 ปี เพราะรู้สึกกังวลต่อภาระที่ต้องรับผิดชอบ มีอุปสรรคในการศึกษา การประกอบอาชีพหรือกิจกรรมอื่น ๆ

ลี (Lee, 1977: 493-504) ได้ศึกษากลุ่มสมรสในรัฐมินนิโซตา พบว่า อายุแรกสมรสมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส แต่ความสัมพันธ์ดังกล่าวมีน้ำหนักไม่มากพอในการที่จะอธิบายถึงอัตราการหย่าร้าง สอดคล้องกับการศึกษาของเบอร์ (Burr, 1973 อ้างถึงใน อรุณี ไพศาลพาณิชย์กุล 2541: 56) ที่พบว่า อายุแรกสมรส มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปรับตัวในชีวิตสมรส กล่าวคือ กลุ่มสมรสที่มีอายุแรกสมรสต่ำ การปรับตัวในชีวิตสมรสจะต่ำกว่ากลุ่มสมรสที่มีอายุแรกสมรสสูง รวมทั้งการศึกษาของ อุบลรัตน์ พิชญ์ชยะนนท์ (2531: 80) ที่ศึกษาคุณภาพชีวิตสมรสในมิติของความพึงพอใจในชีวิตสมรส ก็พบว่า อายุแรกสมรส มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรส และสมเกียรติ เบญจศาสตร์ (2541: 193) ที่ศึกษาสภาวะความไม่มั่นคงในชีวิตสมรสในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า อายุแรกสมรสของกลุ่มสมรส มีความสัมพันธ์เชิงลบกับความไม่มั่นคงในชีวิตสมรส กล่าวคือ กลุ่มสมรสยังมีอายุแรกสมรสมากเท่าใด ความไม่มั่นคงในชีวิตสมรสก็จะลดลง อายุแรกสมรสน้อยลง ความไม่มั่นคงในชีวิตสมรสก็จะเพิ่มมากขึ้น ส่วนการศึกษาของ นฤพนธ์ จาระนัย (2543: 82) ที่ศึกษาความพึงพอใจในชีวิตสมรสของข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดน กลับพบว่า อายุแรกสมรสไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรส

การใช้ชีวิตสมรสตั้งแต่อายุน้อย แสดงถึงความไม่พร้อม ไม่สามารถพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ได้รอบคอบ ขาดประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เมื่อครอบครัวต้องประสบปัญหาต่าง ๆ หรือมีภาระรับผิดชอบ จึงต้องประสบปัญหาความเครียดความวิตกกังวล อันจะนำไปสู่สัมพันธภาพที่ไม่ดีระหว่างคู่สมรส ทำให้คู่สมรสขาดความพึงพอใจ ทำให้คุณภาพชีวิตสมรสต่ำลง จนทำให้ชีวิตสมรส

ล้มเหลวได้ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเห็นว่า อายุแรกสมรส น่าจะมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิต-สมรส

4. ระยะเวลาคู่กันเคยก่อนสมรส คนส่วนใหญ่ถือว่าชาย และหญิงที่จะใช้ชีวิตร่วมกัน ยิ่งทำความคุ้นเคยกันมากเท่าใดชีวิตสมรสยิ่งจะมีความสุข และอยู่ด้วยกันอย่างราบรื่น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับค่านิยมของแต่ละสังคม บลูค (Blood, 1969 อ้างถึงใน อรุณี ไพศาลพาณิชย์กุล 2541: 57) กล่าวว่า การมีโอกาสพบกันระหว่างชายหญิงที่รักใคร่ชอบพอกัน เป็นกระบวนการหนึ่งที่แต่ละฝ่ายต่างใช้เพื่อทำความรู้จักการศึกษาถึงอุปนิสัย บุคลิกภาพต่าง ๆ ของคนที่ตัดสินใจจะแต่งงานด้วย ดังนั้นการพบกันระหว่างชายหญิง จึงเป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับการเข้าสู่ชีวิตสมรส ซึ่งต้องมีชีวิตที่ใช้ระยะเวลาพอสมควร จึงทำให้สามารถเรียนรู้อุปนิสัยของฝ่ายตรงกันข้าม แล้วจะทำให้ชายหญิงทราบถึงความแตกต่าง และเรียนรู้ว่าตนสามารถปรับตัวเข้าหาอีกฝ่ายหนึ่งได้หรือไม่ หากไม่สามารถยอมรับในความแตกต่างนี้ได้ ก็จะเลิกกันไป หากยอมรับความแตกต่างได้ ความสัมพันธ์ก็ดำเนินต่อ และตัดสินใจแต่งงานในที่สุด จากการศึกษา ล็อกเก้ (Locke, 1951: 85 อ้างถึงใน นฤพนธ์ จาระนัย 2543: 32) พบว่า ระยะเวลาของการทำความรู้จักคุ้นเคยที่นานกว่า และการไม่มีความขัดแย้งกันก่อนสมรส มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปรับตัว และ ความสุขในชีวิตสมรส แต่จากการศึกษาของ อุบลรัตน์ พิษณุชยะ-นนท์ (2531: 80) พบว่า ระยะเวลาคู่กันเคยก่อนสมรส ไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรส และงานวิจัยของ นฤพนธ์ จาระนัย (2543: 83) ก็พบว่าระยะเวลาความคุ้นเคยก่อนสมรส ไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรสของข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดน เช่นกัน

ซึ่งจากสภาพสังคมปัจจุบันที่ชายและหญิงมีโอกาสพบกัน และมีทางเลือกในชีวิตสมรสที่หลากหลาย มีความเสมอภาคระหว่างเพศมากขึ้น ประกอบกับการดำเนินชีวิตในสังคมที่ซับซ้อน และปัญหาในชีวิตสมรสมีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น การได้รู้จักคุ้นเคยกันก่อนสมรส ย่อมทำให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างกัน ทำให้รู้ว่าคู่สมรสของตนมีข้อบกพร่องในเรื่องใด และต้องเติมสิ่งใดลงไปในชีวิตสมรส จึงจะทำให้คุณภาพชีวิตสมรสสูงขึ้นได้ ดังนั้น ระยะเวลาคู่กันเคยก่อนสมรส จึงน่าจะมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตสมรส

5. ชีวิตสมรสของบิดามารดา จากทฤษฎีคุณภาพชีวิตสมรสและความมั่นคงในชีวิตสมรส กล่าวว่า คุณภาพชีวิตสมรสภายในครอบครัวเดิม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตสมรสในครอบครัวใหม่ โดยเสนอว่า คุณภาพชีวิตสมรสของครอบครัวเดิมที่คู่สมรสอาศัยอยู่สูงเท่าไร คุณภาพชีวิตสมรสในครอบครัวใหม่ก็จะสูงขึ้นเท่านั้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าหากระดับความสุขในวัยเด็กที่คู่สมรสได้รับสูงเท่าไร คุณภาพชีวิตสมรสก็สูงเท่านั้น หากบิดามารดาของผู้สมรสมีความพึง-

พอใจในชีวิตสมรส ผู้สมรสมีแนวโน้มที่จะพบความสำเร็จ และความพึงพอใจในชีวิตสมรสด้วย การที่บิดามารดาที่มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันย่อมมีผลต่อทัศนคติของเด็กในเรื่องของชีวิตสมรส เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่บิดามารดามีความสุขความราบรื่นในชีวิตสมรส เด็กจะมีความรู้สึกที่ดีต่อชีวิตสมรส และมีแนวโน้มที่จะไม่ใช้การหย่าร้างเป็นวิธีแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตสมรส กูดริชและคนอื่น ๆ (Goodrich, et al. 1973 อ้างถึงใน สุภาวดี เดชาเกรียงศักดิ์ 2535: 52) กล่าวว่า ความสุขที่บุคคลได้รับในวัยเด็กทั้งการประสบความสำเร็จในชีวิตสมรสของบิดามารดา จะมีความเชื่อมโยงกับความสำเร็จในชีวิตสมรสของลูกสิ่งที่บิดามารดาได้แสดงออกให้ลูกเห็น จะเป็นประสบการณ์ที่เตรียมให้ลูกมีความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่นในครอบครัวรู้จักการปรับตัวต่อบทบาทของการเป็นบิดามารดาที่มีความสุขในชีวิตสมรส สุริย์ กาญจนวงศ์ (2523: 21-23) ได้สรุปผลการศึกษาว่า คู่สมรสที่มีชีวิตในวัยเด็กอยู่ในครอบครัวที่มีความอบอุ่น บิดามารดาเป็นแบบอย่างที่ดีของการมีชีวิตสมรส มักจะมีความสุขและประสบความสำเร็จในชีวิตสมรสที่เป็นสุข อุบลรัตน์ พิชญ์ชยะนนท์ (2531: 79) พบว่า คุณภาพชีวิตสมรสของบิดามารดาที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรส สุภาวดี เดชาเกรียงศักดิ์ (2535: 114) ก็พบว่า คุณภาพชีวิตสมรสของบิดามารดา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส ซึ่งขัดแย้งกับการศึกษาของ บัมพาสส์และสวีท (Bumpass & Sweet, 1972 cited by Lee, 1977: 494) ที่พบว่า ความมั่นคงในชีวิตสมรสของผู้ปกครอง ไม่มีความสัมพันธ์กับความไม่มั่นคงในชีวิตสมรสของคู่สมรส

จากทฤษฎีและงานวิจัยดังกล่าว สรุปได้ว่าคู่สมรสที่มีชีวิตในวัยเด็กอยู่ในครอบครัวที่มีความรักความอบอุ่น บิดามารดาเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ชีวิตคู่ โอกาสที่จะประสบความสำเร็จในชีวิตสมรสจะน้อยลง ดังนั้น ชีวิตสมรสของบิดามารดา จึงน่าจะมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพชีวิตสมรส

6. การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวเดิม ทฤษฎีคุณภาพชีวิตสมรสและความมั่นคงในชีวิตสมรสกล่าวว่า ปัจจัยที่มีบทบาทต่อคุณภาพชีวิตสมรสอย่างหนึ่ง คือ ความสำคัญของสังคมรอบตัวคู่สมรส ได้แก่ ความเห็นด้วยของเพื่อนและญาติพี่น้องในการสมรส การติดต่อสัมพันธ์กับเพื่อนของคู่สมรสและสิ่งสนับสนุนอื่น ๆ (Lewis & Spanier, 1979: 268-289 อ้างถึงใน สมเกียรติ เบญจศาสตร์ 2541: 112) ความหมายของการสนับสนุนทางสังคม (social support) ถูกกำหนดภายใต้ข้อตกลงเบื้องต้นว่า คนทั่วไปต้องอาศัยพึ่งพาซึ่งกันและกันเพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ต้องการมีความหมายรวมถึงการสนับสนุนทางอารมณ์ (เช่น การแสดงความรัก เห็นอกเห็นใจและห่วงใย) การสนับสนุนด้านเกียรติและศักดิ์ศรี เช่นการยกย่องนับถือในคุณภาพ ความเชื่อความสามารถตลอดจนความถูกต้องของความคิดความรู้สึก และการกระทำของบุคคล) การสนับสนุนข้อมูลข่าวสารที่สำคัญ (เช่นการบอกความจริง การให้คำปรึกษาและการประเมินสถานการณ์ให้ทราบ) การให้ความช่วยเหลือด้านวัตถุ

สิ่งของ (เช่น ช่วยเหลือด้านการเงินที่พักอาศัย) และการทำงานกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนการเป็นเพื่อนคู่ใจ (แบ่งปัน มีเจตนาดี และให้ความเอาใจใส่ห่วงใย) การสนับสนุนทางสังคมในความหมายดังกล่าว ถูกเชื่อมโยงกับแนวคิดด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต ไม่ว่าจะบุคคลที่ต้องการการสนับสนุนจะอยู่ในสถานการณ์วิกฤติหรือไม่ก็ตาม [คัทโรนา (Cutrona 1996 : 3-4 อ้างถึงใน งามตา วนินทานนท์ และคณะ 2544: 34)]

จริยาวัตร คมพยัคฆ์ (2531: 99-100) กล่าวว่า ครอบครัวเป็นแหล่งให้การสนับสนุนทางสังคมที่สำคัญและใกล้ชิดกับบุคคลมากที่สุด โดยเฉพาะการสนับสนุนทางอารมณ์จากคู่สมรส รองลงมาเน้นกลุ่มญาติพี่น้อง และ กลุ่มเพื่อน ซึ่งความต้องการการสนับสนุนจากแหล่งต่าง ๆ จะมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับภาระทางสังคม เศรษฐกิจ และความต้องการของบุคคล

งานวิจัยของ พิทท์แมน และ ลอยด์ (Pittman & Lloyd , 1988 อ้างถึงใน งามตา วนินทานนท์ และคณะ 2544: 27) พบว่า คู่สมรสที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวเดิม และมีทรัพยากรในครอบครัวมากเท่าใด ก็มีคุณภาพชีวิตสมรสมากเท่านั้น งานวิจัยของ สุมิตรา รัฐประสาท (2537: 97) พบว่า การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวเดิมมีความสัมพันธ์ทางลบกับความมั่นคงในชีวิตสมรส ส่วนงานวิจัยของ นฤพนธ์ จาระนัย (2543: 76) พบว่า การสนับสนุนทางสังคม ไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรส และงานวิจัยของ สมเกียรติ เบญจศาสตร์ (2541: 209) ก็พบว่าการสนับสนุนทางสังคมไม่มีความสัมพันธ์กับความไม่มั่นคงในชีวิตสมรส

ในทางสังคมวิทยาถือว่าครอบครัวเป็นหน่วยสังคมที่เล็ก และมีความเก่าแก่ที่สุด เป็นหน่วยของเครือญาติ ที่เริ่มต้นด้วยชายหญิงตกลงใช้ชีวิตร่วมกัน และครอบครัวอาจอยู่รวมกันเป็นกลุ่มได้หลายชั่วอายุคน บางครั้งสมาชิกในครอบครัวแยกออกไปสร้างครอบครัวใหม่ เป็นครอบครัวอิสระ แต่ยังนับถือครอบครัวเดิมว่าเป็นญาติ มีการช่วยเหลือกันตามความจำเป็น(เจเลียว บุญยงค์ 2526: 2) ดังนั้น การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวเดิม จึงมีผลต่อชีวิตสมรสทั้งทางบวกและทางลบ กล่าวคือขณะที่คู่สมรสกำลังก่อร่างสร้างตัว ย่อมต้องการความช่วยเหลือจากครอบครัวเดิมบ้าง แต่ถ้าครอบครัวเดิมเข้ามาก้าวก่ายจนคู่สมรสขาดความเชื่อมั่นในตนเอง อาจมีผลทางลบ และมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตสมรสได้ ดังนั้นจึงเป็นเรื่องน่าศึกษา และหาข้อสรุปว่า การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวเดิม จะมีความสัมพันธ์ทางบวกหรือทางลบกับคุณภาพชีวิตสมรสของครู โรงเรียนเอกชน ในจังหวัดเพชรบูรณ์

ปัจจัยการสมรส

1. ความมั่นคงในการทำงาน

ลูอิสและสเปนเนียร์ (Lewis & Spanier, 1979: 268-289 อ้างถึงใน สมเกียรติ เบญจ-
ศาสตร์ 2541: 102) ได้กล่าวไว้ในทฤษฎีคุณภาพชีวิตสมรสและความมั่นคงในชีวิตสมรสว่า สถานภาพ
ทางอาชีพและความมั่นคงของเศรษฐกิจในครอบครัว มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรส หมายความว่า
ว่าคู่สมรสที่สถานภาพทางอาชีพที่ดี มีความมั่นคงในหน้าที่การงาน คุณภาพในชีวิตสมรสก็จะดีขึ้นด้วย
สอดคล้องกับ ซีเดคและคนอื่น ๆ (Zedeck, et.al., 1988 cited by Blair, 1992: 194) ที่กล่าวว่า ความ
พึงพอใจในการทำงาน และคุณภาพชีวิตสมรสที่มีความสัมพันธ์กัน ความเครียดและความต้องการที่จะ
ทำงานเป็นสิ่งที่ทำให้ คุณภาพชีวิตสมรสเสียหาย และไซมอน (Simon, 1990 cited by Blair, 1992: 193)
พบว่า การเปลี่ยนแปลงงาน ซึ่งแสดงถึงความไม่มั่นคงในการทำงาน ก่อให้เกิดความเครียดใน
สัมพันธภาพของคู่สมรส ความเครียดดังกล่าวมีผลต่อชีวิตสมรส งานวิจัยของ สมเกียรติ เบญจศาสตร์
(2541: 203) พบว่า ผู้สมรสที่ประกอบอาชีพที่ไม่มีความมั่นคง มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความไม่มั่ง-
คั่งในชีวิตสมรส กล่าวคือ การที่ผู้สมรสประกอบอาชีพที่ไม่มีความมั่นคง จะส่งผลต่อการเพิ่มระดับ
ความไม่มั่นคงในชีวิตสมรส ทั้งนี้อาจเนื่องจากผู้สมรสมีความรู้สึกไม่มั่นคงต่อการแก้ปัญหาที่จะต้อง
เผชิญ เมื่อความไม่แน่นอนที่มักเกิดขึ้นบ่อยต่ออาชีพการงานของตน แสดงถึง โอกาสของผู้สมรสที่จะ
ต้องตกงาน หากเกิดขึ้นบ่อยครั้ง ความเสี่ยงที่ผู้สมรสจะมีรายได้มาจุนเจือครอบครัวก็จะมามากขึ้น ผู้
สมรสจะต้องเผชิญหน้ากับปัญหาอีกมากมายที่จะเกิดขึ้น อันเป็นผลสืบเนื่องจากการตกงานหรือการ
ทำงานที่ไม่มั่นคง ส่วนการศึกษาของ จันท์เพ็ญ คุปต์กาญจนากุล (2526: 98) พบว่า ตำแหน่งหน้าที่
การงานไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรสอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากงานวิจัยข้างต้นความมั่นคงในการทำงานน่าจะมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรส
เนื่องจาก การมีหน้าที่การงานที่มั่นคงคุณภาพชีวิตสมรสก็จะสูงขึ้นด้วย

2. รายได้ครอบครัว ทฤษฎีคุณภาพชีวิตสมรสและความมั่นคงในชีวิตสมรสของลูอิส
และสเปนเนียร์ (Lewis & Spanier, 1979: 268-289 อ้างถึงใน นฤพนธ์ จาระนัย 2543: 32) กล่าวว่า
รายได้ของครอบครัว เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรส คือ คู่สมรสที่มี
รายได้ดีกว่าย่อมมีความพึงพอใจในชีวิตสมรสสูง ส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตสมรสที่ดี

ฟริดแมนและคอมส์ (Freed & Combs, 1970 อ้างถึงใน สุภาวดี เดชาเกรียงศักดิ์ 2535:
49) สรุปว่า รายได้สูงเป็นปัจจัยส่งเสริมความสามารถในการสะสมทรัพย์สินสมบัติในรูปแบบของการออม
การลงทุน และการใช้ดุลยพินิจภายในบ้าน ดังนั้นภาวะที่ส่งเสริมให้คู่สมรสมีความรู้สึกว่าคุณภาพ
ความมั่นคงในชีวิต จะทำให้เกิดความพึงพอใจในชีวิตสมรสด้วย งานวิจัยของ วิลคอกซ์ัน และโฮเวล

แอดท์ (Wilcoxon & Hovestadt , 1983: 431-434) พบว่า รายได้ของครอบครัวที่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวในชีวิตสมรส การศึกษาของ นฤพนธ์ จาระนัย (2543: 77) พบว่า รายได้ครอบครัวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความพึงพอใจในชีวิตสมรสอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และการศึกษาของสุภาวดี เคาษาเกรียงศักดิ์ (2535: 97) ก็พบว่า รายได้ของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรส

ผลการศึกษาที่กล่าวมาแล้วข้างต้นขัดแย้งกับ งานวิจัยของ รอสส์และซอร์ฮิลล์ (Ross & Sawhill , 1975 อ้างถึงใน สมเกียรติ เบญจศาสตร์ 2541: 105) ที่พบว่า ระดับรายได้ของครัวเรือนไม่สามารถนำไปพยากรณ์ความไม่มั่นคงในชีวิตสมรสได้ งานวิจัยของอุบลรัตน์ พิชญชยะนนท์ (2531: 80) พบว่า รายได้ครอบครัวไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรส การศึกษาของ บุญประคอง ภาณูรัตน์ (2531: 78) ก็พบว่ารายได้ไม่มีความสัมพันธ์กับความไม่มั่นคงในชีวิตสมรส รวมทั้งงานวิจัยของ สมเกียรติ เบญจศาสตร์ (2541: 204-205) ก็พบว่า รายได้ของครัวเรือนไม่มีความสัมพันธ์กับความไม่มั่นคงในชีวิตสมรส ซึ่งในสังคมปัจจุบันให้ความสำคัญแก่เศรษฐกิจ และแสวงหาความเจริญทางวัตถุเป็นเป้าหมายในการดำรงชีวิต เกียรติยศชื่อเสียงวัดกันที่ความร่ำรวยเป็นหลัก รายได้ที่ยังพอต่อการดำรงชีวิตก็เป็นส่วนที่ทำให้ชีวิตสมรสดำเนินไปได้อย่างมีความสุข คู่สมรสจึงต้องมีระบบบริหารการเงินที่ดี ให้สอดคล้องกับรายได้ที่รับมาไม่ใช้จ่ายเกินฐานะ มีความพึงพอใจในสิ่งที่ตนมีและเป็นอยู่ สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้ดำรงชีพอยู่อย่างราบรื่นและมีความสุข ส่งผลให้คุณภาพชีวิตสมรสอยู่ในระดับสูง ดังนั้น รายได้ครอบครัวจึงน่าจะมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตสมรส

3. ความมั่นคงของรายได้ ทฤษฎีคุณภาพชีวิตสมรสและความมั่นคงในชีวิตสมรส กล่าวว่า ความมั่นคงทางเศรษฐกิจของครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับระดับความมั่นคงของชีวิตสมรสและคุณภาพชีวิตสมรส กล่าวคือคู่สมรสที่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจมาก ความมั่นคงในชีวิตสมรสและคุณภาพชีวิตสมรสก็จะสูงกว่า คู่สมรสที่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจต่ำ (Lewis & Spanier, 1979: 268-289) การศึกษาของม็อตและมัวร์ (Mott & Moore, 1979:355) พบว่า ความมั่นคงของ สถานภาพด้านการเงินของครอบครัว มีความสัมพันธ์กับความมั่นคงในชีวิตสมรส กล่าวคือ หากสถานภาพด้านการเงินมีความมั่นคง ชีวิตสมรสก็มั่นคงด้วย คองเกอร์และคนอื่น ๆ (Conger, et al., 1990: 643-646 อ้างถึงใน สมเกียรติ เบญจศาสตร์ 2541: 109) กล่าวว่า การขาดแคลนทางเศรษฐกิจมีผลต่อคุณภาพชีวิตสมรส อันส่งผลกระทบต่อ การลดลงของระดับแห่งพฤติกรรมในเชิงบวกที่คู่สมรสจะพึงมีต่อกัน การขาดแคลนทางเศรษฐกิจมีตัวชี้วัด ดังนี้คือ รายได้สัมพัทธ์ การเปลี่ยนแปลงของรายได้ตลอดเวลา และความไม่มั่นคงในการทำงาน การขาดแคลนทางเศรษฐกิจมีผลต่อความตึงเครียดทางเศรษฐกิจ และกระทบต่อการทะเลาะเบาะแว้งระหว่างคู่สมรส และความอบอุ่นของคู่สมรส ซึ่งความอบอุ่นและการทะเลาะเบาะแว้งกันของคู่สมรส จะส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรสและความสุขในชีวิตสมรส อันเป็นมิติ

หนึ่งของคุณภาพชีวิตสมรส ทั้งนี้ขัดแย้งกับการศึกษาของ สมเกียรติ เบญจศาสตร์ (2541: 205) ที่พบว่า ความมั่นคงของรายได้ไม่มีความสัมพันธ์กับความไม่มั่นคงในชีวิตสมรส

จากแนวคิดและงานวิจัยข้างต้น แสดงให้เห็นว่า ความมั่นคงของเศรษฐกิจในครอบครัว เป็นสิ่งสำคัญชีวิตคู่ต้องรู้จักออมและวางแผนการเงินเพื่อรายได้ที่หามาเกิดความมั่นคง และส่งผลต่อคุณภาพชีวิตสมรสอย่างมาก ดังนั้น ความมั่นคงของรายได้ จึงน่าจะมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรส

4. การทำงานนอกบ้านของภรรยา ในสังคมสมัยใหม่ ผู้หญิงมีบทบาทในเรื่องการทำงานนอกบ้านมากขึ้น อาจจะเป็นเพราะแรงผลักดันทางเศรษฐกิจ การต้องการความเสมอภาคกับผู้ชาย หรือเป็นเพราะไม่อยากอยู่บ้าน ฯลฯ ซึ่งทำให้ผู้หญิงเกิดความรู้สึกทั้งในด้านดี และไม่ดี เช่น ภูมิใจที่ช่วยสร้างความเป็นปึกแผ่นในครอบครัว หรือเกิดความรู้สึกมีปมด้อยว่าไม่ได้ทำหน้าที่แม่โดยสมบูรณ์ เพราะต้องไปทำงานทั้งวัน รู้สึกเชื่อมั่นตนเองสูงเกินไปว่าสามารถหาเลี้ยงตนเองได้ จึงให้ความเอาใจใส่ดูแลสามีน้อยเกินไป ถ้าทุกคนต่างถือดีเข้าหากันครอบครัวก็จะไม่ปกติสุข (สมิตรา รัฐประสาธ 2537: 38) ซึ่งทฤษฎีคุณภาพชีวิตสมรส และความมั่นคงในชีวิตสมรส ของ ลูอิสและสเปนเนียร์ (Lewis & Spanier, 1979 อ้างถึงใน สมเกียรติ เบญจศาสตร์ 2541: 20-22) กล่าวว่า การทำงานของภรรยา จะมีความสำคัญต่อคุณภาพชีวิตสมรส โดยเกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในงานของฝ่ายหญิงและความเห็นพ้องของสามีต่องานของภรรยา

ดังนั้นการทำงานนอกบ้านของภรรยา จึงมีทั้งผลดีและผลเสียคือ (สุพัตรา สุภาพ 2520: 75-76) ผลดี ได้แก่

1. ช่วยเพิ่มพูนรายได้ให้แก่ครอบครัว
2. ช่วยสร้างฐานะในครอบครัวให้มั่นคงยิ่งขึ้น
3. ภรรยาไม่กังวลว่าสามีจะไม่เลี้ยงดูตน

ผลเสีย ได้แก่

1. ลูกขาดความอบอุ่นจากพ่อแม่ และขาดการอบรมดูแลจึงมีการเรียนรู้ที่น้อย
2. ภรรยาจะมีความรู้สึกเป็นอิสระในการใช้จ่าย เพราะถือว่าเป็นเงินที่ตนหามาได้
3. ภรรยาอาจรักใคร่ใคร่ชอบพอกับชายอื่นในที่ทำงาน เป็นเหตุให้มีการแตกแยก
4. ทำให้ขาดคนดูแลภารกิจในบ้าน
5. ทำให้อารมณ์เสื่อง่าย เพราะเหนื่อยจากการทำงาน ความอดกลั้นน้อยลง

งานวิจัยของ สโตนอร์ และ ฮาร์ทแมน (Stoner and Hartman, 1990 อ้างถึงใน จรรยา เศรษฐบุตร และอุมาภรณ์ ภัทรวณิชย์ 2541 :89) กล่าวว่า ครอบครัวช่วยทำให้เกิดความก้าวหน้าในหน้าที่การงานได้ถ้า

1. ได้รับความช่วยเหลือจากสามีในด้านการให้คำแนะนำ ถกปัญหาเรื่องงานและช่วยหาเครือข่าย

2. ได้รับความช่วยเหลือจากครอบครัว โดยมีปัจจัย 3 ตัว คือ

2.1 ครอบครัวให้ความสนใจ ห่วงใย เข้าใจและให้กำลังใจ

2.2 ช่วยแบ่งเบางานบ้าน

2.3 มีการดูแลลูกอย่างพอเพียงและมีความสะดวก

งานวิจัยของ คาร์เวอร์และทีชแมน (Carver & Teachman , 1993: 686) พบว่า สตรีที่ทำงานแบบมีค่าจ้าง หรือมีรายได้ในขณะที่อยู่ในชีวิตสมรส มีความน่าจะเป็นของการสิ้นสุดชีวิตสมรสสูงกว่าสตรีที่ไม่มีงานทำ หรือทำงานในรูปแบบอื่น ๆ และการศึกษาของสมเกียรติ เบญจศาสตร์ (2541: 201) ก็พบว่า จำนวนชั่วโมงในการทำงานของภรรยา มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความไม่มั่นคงในชีวิตสมรส กล่าวคือ ภรรยาที่มีจำนวนชั่วโมงในการทำงานในแต่ละสัปดาห์สูง ความไม่มั่นคงในชีวิตสมรสจะเพิ่มขึ้น

ดังนั้นจึงสรุปว่า การทำงานนอกบ้านของภรรยาจะมีผลต่อความพึงพอใจทั้งในแง่เสริมสร้าง (ช่วยเพิ่มรายได้แก่ครอบครัว) และในแง่บ่อนทำลาย ทั้งยังส่งผลต่อเนื่องถึงคุณภาพชีวิต ซึ่งสามารถวัดได้จากระดับความพึงพอใจในงานของภรรยาและความเห็นพ้องของสามีต่องานของภรรยา

5. ลักษณะครอบครัว ทฤษฎีคุณภาพชีวิตสมรสและความมั่นคงในชีวิตสมรส กล่าวว่า การมีบุคคลอื่นนอกจากคู่สมรสอาศัยอยู่ร่วมในครัวเรือนและหากบุคคลเหล่านั้นมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในสิ่งต่าง ๆ ของคู่สมรสย่อมส่งผลเชิงลบต่อคุณภาพชีวิตสมรสของคู่สมรส (Lewis & Spanier, 1979: 268-289 อ้างถึงใน สมเกียรติ เบญจศาสตร์ 2541: 97)จากแนวคิดเชิงทฤษฎีข้างต้นจะเห็นว่า การที่คู่สมรสมีลักษณะครอบครัวที่แตกต่างกัน ย่อมส่งผลถึงคุณภาพชีวิตสมรสของผู้สมรสด้วย กล่าวคือ ในกรณีที่ผู้สมรสแยกตัวเองออกมาตามลำพังเฉพาะกับคู่สมรสและหรือบุตรเท่านั้น ในลักษณะของการเป็นครอบครัวเดี่ยว ความอิสระในการตัดสินใจต่าง ๆ ย่อมมีมากกว่าผู้สมรสที่ต้องอาศัยอยู่ร่วมกันกับบุคคลอื่น หรือต้องอาศัยอยู่ร่วมกับญาติฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง การขาดเสรีภาพในการตัดสินใจอันเนื่องมาจากการที่ผู้สมรสต้องอาศัยอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น ๆ มีปรากฏให้เห็นได้จากกรณีของความขัดแย้งระหว่างคู่สมรสกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในครอบครัว เช่นกรณีแม่ฟัวกับลูกสะใภ้ ลูกเขยกับพ่อตาเหล่านี้เป็นต้น แต่จากงานวิจัยของ อุบลรัตน์ พิชญ์ชยะนนท์ (2531: 81) กลับพบว่า องค์กรครอบครัวเรือนหรือลักษณะครอบครัว ไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรส และงานวิจัยของ สมเกียรติ เบญจศาสตร์ 2541: 199) ก็พบว่า ลักษณะครอบครัวไม่มีความสัมพันธ์กับความไม่มั่นคงในชีวิตสมรสของผู้สมรส

ดังนั้น งานวิจัยครั้งนี้จึงศึกษาเพื่อหาข้อสรุปว่า ลักษณะครอบครัวมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรสหรือไม่อย่างไร

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรส ของครู โรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ สำหรับเทคนิคการวิเคราะห์ใช้เทคนิคเชิงปริมาณ (quantitative method) โดยมีครูโรงเรียนเอกชนที่สมรสแล้ว เป็นหน่วยในการวิเคราะห์ และมีรายละเอียดในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ ครูที่สมรสแล้วและยังอยู่ในสถานภาพสมรสทั้งชายและหญิงในโรงเรียนเอกชนจังหวัดเพชรบูรณ์ ปีการศึกษา 2547 จำนวน 42 โรงเรียน จากการสำรวจเป็นครูที่สมรสแล้ว 670 คน (กลุ่มพัฒนามาตรฐานคุณภาพการศึกษา สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์ 2547)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างเป็นครูที่สมรสแล้วและยังอยู่ในสถานภาพสมรสทั้งชายและหญิง โรงเรียนเอกชน ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ปีการศึกษา 2547 จำนวน 250 คนซึ่งขนาดของกลุ่มตัวอย่างคำนวณโดยใช้ สูตรความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน ดังนี้ (Yamane, 1973: 725 อ้างถึงใน บุญธรรมกิจปริดาปริสุทธิ 2540: 71)

$$\text{สูตร} \quad n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

โดยแทนค่า n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง

จากสูตรข้างต้น สามารถคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้ดังนี้

$$n = \frac{670}{1 + 670(0.05)^2}$$

$$n = 250$$

1.3 วิธีการสุ่มตัวอย่าง

สุ่มตัวอย่างจากประชากรใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) โดยจัดทำสลากรายชื่อของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ที่สมรสแล้วปัจจุบันยังคงดำรงชีวิตสมรสอยู่ ทั้ง 670 คน หลังจากนั้นจับสลากรายชื่อ จนครบจำนวน 250 คนตามที่ต้องการ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การสร้างเครื่องมือการวิจัย ครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ตามแนววัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

2.1.1 ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตสมรส

2.1.2 กำหนดเนื้อหาที่จะสร้างแบบสอบถามและศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องตามกรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1.3 สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการศึกษาวิจัย

2.1.4 นำแบบสอบถามที่สร้างให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (content validity) แล้วนำมาแก้ไขให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

2.1.5 นำแบบสอบถามที่แก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับครูโรงเรียนเอกชนที่มีลักษณะเหมือนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

2.1.6 นำแบบสอบถามหลังจากทดลองใช้แล้วมาแก้ไขก่อนนำไปใช้ในการวิจัย

2.2 ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม ประกอบด้วย 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะคำถามเป็นคำถามแบบเปิด และปิด จำนวน 14 ข้อ โดยถามเกี่ยวกับ เพศ อายุของผู้ตอบแบบสอบถามและคู่สมรส ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามและคู่สมรส อาชีพของคู่สมรส อายุแรกสมรส ระยะเวลาคู่กัน เคยก่อนสมรส รายได้ครอบครัว ความมั่นคงของรายได้ ลักษณะครอบครัว และชีวิตสมรสของ บิดามารดา

ส่วนที่ 2 ข้อมูลแบบวัดการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวเดิม มีจำนวน 6 ข้อ แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ การสนับสนุนทางอารมณ์ 2 ข้อ การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร 1 ข้อ และการสนับสนุนด้านวัตถุสิ่งของแรงงาน 3 ข้อ มีลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า (rating scale) 4 ระดับ ได้แก่ เป็นประจำ บ่อยครั้ง บางครั้ง ไม่เคย มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

	ข้อความด้านบวก	ข้อความด้านลบ
เป็นประจำ	4	1
บ่อยครั้ง	3	2
บางครั้ง	2	3
ไม่เคย	1	4

การแปลผลคะแนน ผู้วิจัยได้จัดระดับของการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวเดิม เป็น 3 ระดับ วัดโดยใช้ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างที่ ศึกษา ใช้เกณฑ์การแปลผลคะแนน ดังต่อไปนี้

ระดับคะแนนเฉลี่ย 1.00 – 2.09 หมายถึง มีการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวเดิมน้อย

ระดับคะแนนเฉลี่ย 2.10 – 3.09 หมายถึง มีการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวเดิมนปานกลาง

ระดับคะแนนเฉลี่ย 3.10 – 4.00 หมายถึง มีการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวเดิมมาก

ส่วนที่ 3 ข้อมูลแบบวัดความมั่นคงในการทำงาน มีจำนวน 6 ข้อ แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ ความพึงพอใจในด้านค่าตอบแทน 1 ข้อ ความก้าวหน้าในการทำงาน 1 ข้อ ระบบบริหาร 4 ข้อ มี ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า (rating scale) 4 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

	ข้อความด้านบวก	ข้อความด้านลบ
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	4	1
เห็นด้วย	3	2
ไม่แน่ใจ	2	3
ไม่เห็นด้วย	1	4

การแปลผลคะแนน ผู้วิจัยได้จัดระดับของความมั่นคงในการทำงานเป็น 3 ระดับ วัดโดยใช้ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ใช้เกณฑ์การแปลผลคะแนน ดังต่อไปนี้

ระดับคะแนนเฉลี่ย 1.00 – 2.09 หมายถึง มีความมั่นคงในการทำงานน้อย

ระดับคะแนนเฉลี่ย 2.10 – 3.09 หมายถึง มีความมั่นคงในการทำงานปานกลาง

ระดับคะแนนเฉลี่ย 3.10 – 4.00 หมายถึง มีความมั่นคงในการทำงานมาก

ส่วนที่ 4 ข้อมูลแบบวัดการทำงานนอกบ้านของภรรยา จำนวน 6 ข้อ แบ่งเป็น 2 ด้าน คือ ความพึงพอใจของภรรยาต่องานที่ทำ 3 ข้อ และความเห็นพ้องของสามีต่อการทำงานของภรรยา 3 ข้อ มีลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า (rating scale) 4 ระดับ ได้แก่ เป็นจริงมาก เป็นจริงบางส่วน เป็นจริงน้อย ไม่เป็นจริง มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

	ข้อความด้านบวก	ข้อความด้านลบ
เป็นจริงมาก	4	1
เป็นจริงบางส่วน	3	2
เป็นจริงน้อย	2	3
ไม่เป็นจริง	1	4

การแปลผลแบ่งการแปลผลเป็น 2 ด้าน ดังนี้

(1) ด้านความพึงพอใจของภรรยาต่องานที่ทำ แปลผล 3 ระดับ โดยใช้ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ใช้เกณฑ์การแปลผลคะแนน ดังต่อไปนี้

ระดับคะแนนเฉลี่ย 1.00 – 2.09 หมายถึง ความพึงพอใจของภรรยาต่องานที่ทำน้อย

ระดับคะแนนเฉลี่ย 2.10–3.09 หมายถึง ความพึงพอใจของภรรยาต่องานที่ทำปานกลาง
 ระดับคะแนนเฉลี่ย 3.10–4.00 หมายถึง ความพึงพอใจของภรรยาต่องานที่ทำมาก

(2) ความเห็นพ้องของสามีต่อการทำงานของภรรยา แปลผล 3 ระดับ โดยใช้ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ใช้เกณฑ์การแปลผลคะแนน ดังต่อไปนี้

ระดับคะแนนเฉลี่ย 1.00–2.09 หมายถึง ความเห็นพ้องของสามีต่อการทำงานของภรณาน้อย
 ระดับคะแนนเฉลี่ย 2.10–3.09 หมายถึง ความเห็นพ้องของสามีต่อการทำงานของภรรยาปานกลาง
 ระดับคะแนนเฉลี่ย 3.10–4.00 หมายถึง ความเห็นพ้องของสามีต่อการทำงานของภรรยามาก

ส่วนที่ 5 ข้อมูลแบบวัดคุณภาพชีวิตสมรส มีจำนวน 27 ข้อ แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่การปรับตัวในชีวิตสมรส 7 ข้อ ความพึงพอใจในชีวิตสมรส 9 ข้อ และ การสื่อสารระหว่างคู่สมรส 11 ข้อ มีลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า (rating scale) 4 ระดับ ได้แก่เป็นประจำ บ่อยครั้ง บางครั้ง ไม่เคย มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

	ข้อความด้านบวก	ข้อความด้านลบ
เป็นประจำ	4	1
บ่อยครั้ง	3	2
บางครั้ง	2	3
ไม่เคย	1	4

การแปลผลคะแนนผู้วิจัย ได้จัดระดับของคุณภาพชีวิตสมรสเป็น 3 ระดับ วัดโดยใช้ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ใช้เกณฑ์การแปลผลคะแนน ดังต่อไปนี้

ระดับคะแนนเฉลี่ย 1.00–2.09 หมายถึง มีคุณภาพชีวิตสมรสต่ำ
 ระดับคะแนนเฉลี่ย 2.10–3.09 หมายถึง มีคุณภาพชีวิตสมรสปานกลาง
 ระดับคะแนนเฉลี่ย 3.10–4.00 หมายถึง มีคุณภาพชีวิตสมรสสูง

2.3 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

2.3.1 การหาความตรงตามเนื้อหา (content validity) โดยนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ และอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาและความเป็นปรนัย (objectivity) ของข้อคำถามและคำตอบ ปรับปรุงแก้ไขตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะ

2.3.2 การหาความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (try out) กับครูโรงเรียนสตรีศึกษาซึ่งมีลักษณะเหมือนกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน แล้วนำมา วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น โดยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) (Cronbach, 1951 อ้างถึงใน บุญธรรม กิจปริดาปริสุทธิ 2540: 118) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ดังนี้

	การทดสอบ ก่อนปรับปรุง	การทดสอบ หลังปรับปรุง
1. การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวเดิม	มีค่า Alpha .8895	.8965
2. ความมั่นคงในการทำงาน	มีค่า Alpha .7952	.8196
3. การทำงานนอกบ้านของภรรยา	มีค่า Alpha .7069	.7069
4. คุณภาพชีวิตสมรส	มีค่า Alpha .9522	.9522

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยวิธีการแจกแบบสอบถามให้กับครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 ขอนหนังสือเพื่อขออนุมัติเก็บข้อมูลการวิจัยและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากสาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชาถึงผู้อำนวยการ โรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์

3.2 นำหนังสือจากมหาวิทยาลัยไปติดต่อและขอพบผู้อำนวยการ โรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์เพื่อทำการชี้แจงวัตถุประสงค์และขออนุญาตในการเก็บข้อมูลของครูในโรงเรียน พร้อมทั้ง ประสานงานผ่านฝ่ายธุรการของโรงเรียน โดย ฝากแบบสอบถามให้ครูตามรายชื่อที่สุ่มตัวอย่างไว้และนัดเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนภายในเวลาที่กำหนด 1 สัปดาห์ โดยขอความอนุเคราะห์ฝ่ายธุรการดำเนินการจัดส่งคืน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อรวบรวมข้อมูลภายในระยะเวลาที่กำหนดและได้ข้อมูลตามต้องการแล้ว นำไปลงรหัสบันทึกข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ ประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS /FW โดยแยกวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ความคล้ายคลึงด้านอายุ ความคล้ายคลึงกันของภูมิหลังทางสังคมด้านการศึกษาและอาชีพ อายุแรกสมรส ระยะเวลาคู่กันเคยก่อนสมรส รายได้ครอบครัว ความมั่นคงของรายได้ ลักษณะครอบครัว ชีวิตสมรสของบิดามารดา โดยใช้สถิติความถี่ (frequency) และร้อยละ (percentage)

4.2 วิเคราะห์ ส่วนที่ 2 การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวเดิม โดยหาค่าเฉลี่ย (mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

4.3 วิเคราะห์ ส่วนที่ 3 ความมั่นคงในการทำงาน โดยหาค่าเฉลี่ย (mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

4.4 วิเคราะห์ ส่วนที่ 4 การทำงานนอกบ้านของภรรยา โดยหาค่าเฉลี่ย (mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

4.5 วิเคราะห์ ส่วนที่ 5 คุณภาพชีวิตสมรส โดยหาค่าเฉลี่ย (mean) และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

4.6 วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ ของปัจจัยก่อนสมรส และปัจจัยการสมรส กับคุณภาพชีวิตสมรสโดยใช้สถิติค่าไคสแควร์ (Chi – square) และค่าสหสัมพันธ์ เพียร์สัน (Pearson 's Correlation Coefficient)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยศึกษาปัจจัยก่อนสมรสและปัจจัยการสมรสที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรส ซึ่งนำเสนอผลการวิจัยตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคลของครูเอกชนและคู่สมรส
2. ข้อมูลสภาพการสมรส ได้แก่ ปัจจัยก่อนสมรส และปัจจัยการสมรส
3. คุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์
4. การทดสอบสมมติฐานวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไป

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาครั้งนี้เป็นครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 250 คน จาก 42 โรงเรียน โดยใช้แบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลได้ มีจำนวน 229 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 91.6 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด โดยเป็นข้อมูลเกี่ยวกับ ตัวแปรด้านประชากร เศรษฐกิจ สังคม และจิตวิทยาสังคม ของครูโรงเรียนเอกชนและคู่สมรส มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับศึกษาและ อายุแรก
สมรส ของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ มีรายละเอียดดังตารางที่4.1

ตารางที่ 4.1 จำนวน ร้อยละ และค่าเฉลี่ยของครูโรงเรียนเอกชน จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อมูลส่วนบุคคลของครูโรงเรียนเอกชน	จำนวน (n=229)	ร้อยละ
1.เพศ		
ชาย	45	19.7
หญิง	184	80.3
2.อายุ		
น้อยกว่า 31 ปี	70	30.6
31 – 40 ปี	90	39.3
มากกว่า 40 ปี	69	30.1
$\bar{X} = 35.98$ S.D. = 7.33 อายุมากที่สุด 68 ปี อายุน้อยที่สุด 22 ปี		
3.ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	52	22.7
ปริญญาตรี	170	74.2
สูงกว่าปริญญาตรี	7	3.1
4. อายุแรกสมรสของครูเอกชน		
น้อยกว่า 20 ปี	24	10.5
20 – 30 ปี	180	78.6
มากกว่า 30 ปี	25	10.9
$\bar{X} = 25.84$ S.D. = 4.95 อายุมากที่สุด 65 ปี อายุน้อยที่สุด 15 ปี		

จากตารางที่ 4.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของครูโรงเรียนเอกชน แสดงให้เห็นว่าครูโรงเรียนเอกชน ในจังหวัดเพชรบูรณ์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 80.3 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด มีเพศชายเพียง ร้อยละ 19.7 เท่านั้น

ครูโรงเรียนเอกชนเหล่านี้มีอายุเฉลี่ยประมาณ 36 ปี อายุมากที่สุด 68 ปี และอายุน้อยที่สุด 22 ปี โดยกลุ่มอายุระหว่าง 31 – 40 ปี มีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 39.3 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

ในด้านการศึกษา ครูโรงเรียนเอกชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 74.2 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จบการศึกษาระดับปริญญาตรี รองลงมาคือ การศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 22.7 ส่วนครูที่จบการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี มีน้อยมากเพียง ร้อยละ 3.1 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

ครูโรงเรียนเอกชนส่วนมากจะแต่งงานในช่วงอายุระหว่าง 20 – 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 78.6 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

1.2 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มสมรสของครูโรงเรียนเอกชน เป็นข้อมูลที่สอบถามจากครูโรงเรียนเอกชน ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคู่สมรสของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพของคู่สมรส และอายุแรกสมรสของคู่สมรส มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 จำนวน ร้อยละและค่าเฉลี่ย ของคู่สมรสของครูโรงเรียนเอกชน จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคลของคู่สมรส

ข้อมูลส่วนบุคคลของคู่สมรส ของครูโรงเรียนเอกชน	จำนวน (n=229)	ร้อยละ
1. อายุ		
น้อยกว่า 31 ปี	56	24.5
31 - 40 ปี	87	38.0
มากกว่า 40 ปี	86	37.5
$\bar{X} = 37.74$ S.D. = 8.27	อายุมากที่สุด 72 ปี	อายุน้อยที่สุด 20 ปี

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มสมรส ของครู โรงเรียนเอกชน	จำนวน	ร้อยละ
2. ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	81	35.4
ปริญญาตรี	145	63.3
สูงกว่าปริญญาตรี	3	1.3
3. อาชีพ		
ค้าขาย	22	9.6
รับจ้างทั่วไป	37	16.2
พนักงานลูกจ้าง บริษัทเอกชน	33	14.4
รับราชการ รัฐวิสาหกิจ	92	40.2
อื่น ๆ (แม่บ้าน พ่อบ้าน ว่างงาน)	45	19.6
4. อายุแรกสมรสของกลุ่มสมรส		
น้อยกว่า 20 ปี	11	4.8
20 – 30 ปี	164	71.6
มากกว่า 30 ปี	54	23.6
$\bar{X} = 27.69$ S.D. = 5.55 อายุมากที่สุด 51 ปี อายุน้อยที่สุด 17 ปี		

จากตารางที่ 4.2 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มสมรสของครูโรงเรียนเอกชน แสดงให้เห็นว่า กลุ่มสมรสของครูโรงเรียนเอกชน ในจังหวัดเพชรบูรณ์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีอายุเฉลี่ยประมาณ 37.74 ปี อายุมากที่สุด 72 ปี และอายุน้อยที่สุด 20 ปี โดยมีกลุ่มอายุระหว่าง 31 – 40 ปี และมากกว่า 40 ปี ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน คิดเป็นร้อยละ 38.0 และ 37.6 ตามลำดับ

ในด้านการศึกษา กลุ่มสมรสของครูโรงเรียนเอกชนส่วนมากร้อยละ 63.3 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จบการศึกษาระดับปริญญาตรี รองลงมาคือ การศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี

ร้อยละ 35.4 ส่วนคู่สมรสที่จบการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี มีน้อยมากเพียง ร้อยละ 1.3 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

ในด้านอาชีพ คู่สมรสของครูโรงเรียนเอกชน เป็นข้าราชการและรัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 40.2 อาชีพอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 19.6 และรองลงไป คือ อาชีพรับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 16.2

คู่สมรสของ ครูโรงเรียนเอกชนส่วนมากจะแต่งงานในช่วงอายุระหว่าง 20 – 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 71.6 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

2. ข้อมูลสภาพการสมรส

2.1 ปัจจัยก่อนสมรสของครูโรงเรียนเอกชนและคู่สมรส ซึ่งเป็นปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยทางสังคม ประกอบด้วย ความคล้ายคลึงกันและลักษณะก่อนสมรสของครูโรงเรียนเอกชนและคู่สมรส รวมทั้งการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวเดิม มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

2.1.1 ความคล้ายคลึงกันระหว่างคู่สมรส ประกอบด้วย ความคล้ายคลึงกันทางอายุ ความคล้ายคลึงกันของภูมิหลังทางสังคมด้านการศึกษาและอาชีพ ดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความคล้ายคลึงกันของภูมิหลังทางสังคมของครูโรงเรียนเอกชน และคู่สมรส

ความคล้ายคลึงกันระหว่างคู่สมรส	จำนวน (n = 229)	ร้อยละ
1. ความคล้ายคลึงกันด้านอายุ		
มาก (0-2 ปี)	112	48.9
ปานกลาง (3-5 ปี)	59	25.8
น้อย (6 ปีขึ้นไป)	58	25.3
2. ความคล้ายคลึงกันด้านการศึกษา		
มาก (ผลต่าง = 0)	112	48.9
ปานกลาง (ผลต่าง = 1)	113	49.4
น้อย (ผลต่าง = 2)	4	1.7

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ความคล้ายคลึงกันระหว่างคู่สมรส		จำนวน (n = 229)	ร้อยละ
3. คล้ายคลึงกันด้านอาชีพ			
มาก (ผลต่าง = 0)		70	30.6
ปานกลาง (ผลต่าง = 1)		112	48.9
น้อย (ผลต่าง = 2)		47	20.5

จากตารางที่ 4.3 ความคล้ายคลึงกันระหว่างคู่สมรส ผลการวิจัยพบว่า

(1) ความคล้ายคลึงกันด้านอายุ พบว่า ครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์กับคู่สมรส มีความคล้ายคลึงด้านอายุมาก คือ มีความแตกต่างของอายุไม่เกิน 2 ปี มีจำนวนมากกว่ากลุ่มอื่น คิดเป็นร้อยละ 48.9 รองลงมา มีความคล้ายคลึงด้านอายุปานกลาง คือ มีความแตกต่างของอายุระหว่าง 3-5 ปี ร้อยละ 25.8 และมีความคล้ายคลึงด้านอายุน้อย คือ มีความแตกต่างของอายุ ตั้งแต่ 6 ปี ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 25.3 ตามลำดับ

(2) ความคล้ายคลึงกันด้านการศึกษา พบว่า ครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์กับคู่สมรส มีความคล้ายคลึงด้านการศึกษาปานกลาง คือ จบการศึกษาในระดับที่ใกล้เคียงกัน คิดเป็นร้อยละ 49.3 รองลงมาคือ มีความคล้ายคลึงด้านการศึกษามาก คือ จบการศึกษาในระดับเดียวกัน คิดเป็นร้อยละ 48.9 และมีคู่สมรสที่มีความคล้ายคลึงด้านศึกษาน้อย คือ จบการศึกษาในระดับที่แตกต่างกันมาก คิดเป็นร้อยละ 1.8

(3) ความคล้ายคลึงกันด้านอาชีพ พบว่า ครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์กับคู่สมรส มีความคล้ายคลึงด้านอาชีพในระดับปานกลาง หรือพูดได้ว่าอาชีพของสามีกับภรรยาแตกต่างกันในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 48.9 และครูเอกชนอีกร้อยละ 30.6 มีความคล้ายคลึงด้านอาชีพกับคู่สมรสในระดับมาก หรืออาชีพของสามีภรรยาไม่แตกต่างกันมาก โดยจัดอยู่ในกลุ่มอาชีพเดียวกัน

2.1.2 ลักษณะก่อนสมรสของครูเอกชน ประกอบด้วย ระยะเวลาคู่กันเคยก่อนสมรส รวมทั้งชีวิตสมรสของบิดามารดา มีรายละเอียด ดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะก่อนสมรสของครูเอกชน

ลักษณะก่อนสมรสของครูเอกชน	จำนวน (n = 229)	ร้อยละ
1. ระยะเวลาคู่กันเคยก่อนสมรส		
มากกว่า 6 ปี	26	11.3
3-6 ปี	62	27.1
น้อยกว่า 3 ปี	141	61.6
2. ชีวิตสมรสของบิดามารดา ของครูโรงเรียนเอกชน		
บิดามารดาอยู่ด้วยกัน	213	93.0
บิดามารดาหย่าร้าง/แยกกันอยู่	16	7.0
3. ชีวิตสมรสของบิดามารดาของคู่สมรส		
บิดามารดาอยู่ด้วยกัน	210	91.7
บิดามารดาหย่าร้าง/แยกกันอยู่	19	8.3

จากตารางที่ 4.4 ลักษณะก่อนสมรสของครูโรงเรียนเอกชน ผลการวิจัยพบว่า (1) ระยะเวลาคู่กันเคยก่อนสมรส พบว่า ครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์และคู่สมรสส่วนใหญ่มีระยะเวลาคบหาแสดงความคุ้นเคยกันก่อนสมรส น้อยกว่า 3 ปี คิดเป็นร้อยละ 61.6 รองลงมา มีระยะเวลาคู่กันเคยก่อนสมรส ระหว่าง 3-6 ปี ร้อยละ 27.1 และมีระยะเวลาคู่กันเคยก่อนสมรส มากกว่า 6 ปี คิดเป็นร้อยละ 11.3 ตามลำดับ

(2) ชีวิตสมรสของบิดามารดาของครูเอกชน และคู่สมรส พบว่า ครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ และคู่สมรส เกือบทั้งหมดมีบิดามารดาอยู่ด้วยกัน คิดเป็นร้อยละ 93.0 และ 91.7 ตามลำดับ

2.1.3 การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวเดิม ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคม จากครอบครัวเดิมของครูโรงเรียนเอกชน และคู่สมรส โดยครูโรงเรียนเอกชนได้รับการสนับสนุน จากพ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย และญาติพี่น้อง ของทั้งครอบครัวตนเองและของคู่สมรสในทางสังคม 3 ประเด็น ได้แก่ (1) คำแนะนำในการแก้ไขปัญหา (2) เงินและวัสดุสิ่งของ และ (3) แรงงานและ บริการ ซึ่งแบ่งเป็น 3 ระดับ วัดโดยใช้ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีรายละเอียดดัง ตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับการสนับสนุนทางสังคมจาก ครอบครัวเดิมของครูโรงเรียนเอกชน

การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวเดิม	จำนวน (n = 229)	ร้อยละ	$\bar{x}$	S.D.
ระดับมาก	42	18.3	2.97	0.73
ระดับปานกลาง	152	66.4		
ระดับน้อย	35	15.3		

จากตารางที่ 4.5 การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวเดิม พบว่า ในภาพรวม ครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวเดิมในระดับ ปานกลาง ($\bar{x} = 2.9$, S.D. = 0.73) เมื่อจำแนกกลุ่มตามระดับการสนับสนุนทางสังคม พบว่า กลุ่ม- ตัวอย่าง ร้อยละ 66.4 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวเดิมใน ระดับปานกลาง รองลงมาคือ ได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวเดิมมาก และน้อย ใน สัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน คิดเป็นร้อยละ 18.3 และ 15.3 ตามลำดับ

2.2 ปัจจัยการสมรส หมายถึงปัจจัยที่เกิดขึ้นภายหลังครูโรงเรียนเอกชนสมรสแล้ว หรือ ข้อมูลแสดงสถานภาพของครอบครัวเมื่อสมรสแล้วของครูโรงเรียนเอกชน และคู่สมรส ประกอบด้วย สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงการทำงานนอกบ้านของภรรยา มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.2.1 สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว ประกอบด้วย ลักษณะครอบครัว รายได้ครอบครัว ความมั่นคงของรายได้ และความมั่นคงในการทำงานของสมาชิกในครอบครัว มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวครูโรงเรียนเอกชน

สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว	จำนวน (n = 229)	ร้อยละ
1. ลักษณะครอบครัว		
ครอบครัวเดี่ยว	139	60.7
ครอบครัวขยาย	90	39.3
2. รายได้ครอบครัวต่อเดือน		
น้อยกว่า 10,000 บาท	80	34.9
10,000 – 20,000 บาท	113	49.4
มากกว่า 20,000 บาท	36	15.7
$\bar{X} = 15,346.90$ บาท S.D. = 7497.69 รายได้น้อยที่สุด 4,000 บาท รายได้มากที่สุด 50,000 บาท		
3. ความมั่นคงของรายได้		
มาก	37	16.1
ปานกลาง	111	48.5
น้อย	81	35.4

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว	จำนวน (n = 229)	ร้อยละ
4. ความมั่นคงในการทำงาน		
มาก	70	30.6
ปานกลาง	131	57.2
น้อย	28	12.2

จากตารางที่ 4.6 สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวครูโรงเรียนเอกชน ในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า

(1) ลักษณะครอบครัว พบว่าครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ มีลักษณะครอบครัวเดี่ยว คือ เป็นครอบครัวที่อยู่กันเฉพาะครูโรงเรียนเอกชน คู่สมรส และบุตร คิดเป็นร้อยละ 60.7 และครอบครัวขยาย คือ ครอบครัวที่มีทั้งครูโรงเรียนเอกชน คู่สมรส บุตร และญาติฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่าย คิดเป็นร้อยละ 39.3

(2) รายได้ของครอบครัว พบว่า ครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนประมาณ 15,346.9 บาท โดยครูที่มีรายได้น้อยที่สุดมีรายได้ 4,000 บาทต่อเดือน และมีรายได้สูงสุด คือ 50,000 บาท ต่อเดือน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเกือบครึ่งหนึ่งมีรายได้ครอบครัวในช่วง 10,000 – 20,000 บาท ต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 49.3 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

(3) ความมั่นคงของรายได้ พบว่า ครูโรงเรียนเอกชนกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 48.5 มีความมั่นคงของรายได้ในระดับปานกลาง รองลงมาคือ มีความมั่นคงของรายได้น้อย คือ ไม่เพียงพอมีภาระหนี้สิน คิดเป็นร้อยละ 35.4

(4) ความมั่นคงในการทำงาน พบว่าครูโรงเรียนเอกชนกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ ร้อยละ 57.2 มีความรู้สึกมั่นคงในการทำงานในระดับปานกลาง รองลงมาคือ รู้สึกมั่นคงในการทำงานมาก คิดเป็นร้อยละ 30.6 และรู้สึกมั่นคงในการทำงานน้อย คิดเป็นร้อยละ 12.2 ตามลำดับ

2.2.2 ระดับความพึงพอใจของครอบครัวต่อการทำงานนอกบ้านของภรรยา เป็นปัจจัยการสมรสที่มีบทบาทต่อคุณภาพชีวิตสมรส เป็นข้อมูลของระดับความพึงพอใจของภรรยาต่อการทำงานที่ทำ และระดับความเห็นพ้องของสามีต่อการทำงานของภรรยา มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับความพึงพอใจของครอบครัวต่อการทำงานนอกบ้านของภรรยา

ระดับความพึงพอใจของครอบครัวต่อการทำงานนอกบ้านของภรรยา	จำนวน (n = 229)	ร้อยละ	$\bar{X}$	S.D.
ความพึงพอใจของภรรยาต่องานที่ทำ				
พึงพอใจมาก	82	35.8	2.98	0.53
พึงพอใจปานกลาง	129	56.3		
พึงพอใจน้อย	18	7.9		
ความเห็นพ้องของสามีต่อการทำงานของภรรยา				
เห็นพ้องมาก	57	24.9	3.15	0.49
เห็นพ้องปานกลาง	147	64.2		
เห็นพ้องน้อย	25	10.9		

$\bar{X} = 3.06$ S.D. = 0.45

จากตารางที่ 4.7 ระดับความพึงพอใจของครอบครัวต่อการทำงานนอกบ้านของภรรยา พบว่า โดยภาพรวมระดับความพึงพอใจของครอบครัวต่อการทำงานนอกบ้านของภรรยาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.06$, S.D. = 0.45) โดยวัดจากองค์ประกอบ 2 ประเภทคือ

ระดับความพึงพอใจของภรรยาต่องานที่ทำ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.98$, S.D. = 0.53) โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 56.3 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด มีระดับความพึงพอใจของภรรยาต่องานที่ทำในระดับปานกลาง รองลงมาคือ ระดับความพึงพอใจมาก คิดเป็นร้อยละ 35.8

ระดับการเห็นพ้องของสามีต่อการทำงานของภรรยา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นพ้องระดับมาก ($\bar{X} = 3.15$, S.D. = 0.49) โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 64.2 มีระดับการเห็นพ้องของสามีต่อการทำงานของภรรยาในระดับปานกลาง รองลงมาคือระดับความเห็นพ้องมาก คิดเป็นร้อยละ 24.9 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

3. คุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชน ในจังหวัดเพชรบูรณ์

คุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชน ในจังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นข้อมูลการประเมินความสัมพันธ์ระหว่างครูโรงเรียนเอกชนกับคู่สมรส 3 ด้าน คือ ด้านการปรับตัวในชีวิตสมรส ด้านความพึงพอใจในชีวิตสมรส และด้านการสื่อสารระหว่างคู่สมรส นำเสนอผลการศึกษา ดังนี้

3.1 คุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชน รายด้าน

3.1.1 คุณภาพชีวิตสมรสด้านการปรับตัวในชีวิตสมรส เป็นข้อมูลแสดงพฤติกรรมกรรมการปรับตัวในชีวิตสมรสของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้เกิดความพอใจ และความมั่นคงในชีวิตสมรส โดยวัดจากการประนีประนอมกัน เสียสละไม่เห็นแก่ตัว เพื่อความเป็นปึกแผ่นของครอบครัว ตลอดจนความขัดแย้งหรือมีความตึงเครียด จนยึดหยุ่นไม่ได้แล้วเกิดการทะเลาะวิวาทกัน วัดระดับคุณภาพชีวิตสมรสด้านการปรับตัวในชีวิตสมรสโดยใช้ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา มีรายละเอียดดังตาราง 4.8

ตารางที่ 4.8 จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับคุณภาพชีวิตสมรสด้านการปรับตัวในชีวิตสมรส

ระดับคุณภาพชีวิตสมรส	จำนวน	ร้อยละ
ด้านการปรับตัวในชีวิตสมรส	(n= 229)	
ระดับสูง	42	18.3
ระดับปานกลาง	147	64.2
ระดับต่ำ	40	17.5
$\bar{X} = 2.96$		S.D. = .56

จากตารางที่ 4.8 คุณภาพชีวิตสมรสด้านการปรับตัวในชีวิตสมรส คือ ความรู้สึกพึงพอใจต่อการปรับตัวเข้าหากันของคู่สมรส พบว่า โดยภาพรวมครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ มีความรู้สึกพึงพอใจต่อการปรับตัวในชีวิตสมรสอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.96$, S.D. = 0.56)

เมื่อจำแนกกลุ่มตามระดับคุณภาพชีวิตสมรสด้านการปรับตัวในชีวิตสมรส พบว่า ครูโรงเรียนเอกชนกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 64.2 มีคุณภาพชีวิตสมรสด้านนี้ในระดับปานกลาง และอยู่ในระดับสูงกับระดับต่ำในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน คือ 18.3 และ 17.5 ตามลำดับ

3.1.2 **คุณภาพชีวิตสมรรถด้านความพึงพอใจในชีวิตสมรส** เป็นข้อมูลเกี่ยวข้องกับการรับรู้ความสุข ความพึงพอใจที่ผู้ตอบมีต่อสภาพชีวิตสมรสของตนในสถานการณ์ใหญ่ๆ 3 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านจิตวิทยา วัเคราะห์คุณภาพชีวิตสมรสด้านความพึงพอใจในชีวิตสมรสโดยใช้ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามีรายละเอียดดังตาราง 4.9

ตารางที่ 4.9 จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับคุณภาพชีวิตสมรสด้านความพึงพอใจในชีวิตสมรส

ระดับคุณภาพชีวิตสมรส ด้านความพึงพอใจในชีวิตสมรส	จำนวน (n=229)	ร้อยละ
ระดับสูง	31	13.6
ระดับปานกลาง	159	69.4
ระดับต่ำ	39	17.0

$\bar{X} = 3.14$ S.D. = .55

จากตารางที่ 4.9 คุณภาพชีวิตสมรสด้านความพึงพอใจในชีวิตสมรส คือ ความรู้สึกมีความสุขในชีวิตสมรส พบว่า โดยภาพรวม ครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์มีความรู้สึกมีความสุขในชีวิตสมรส ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.14$, S.D. = 0.55)

เมื่อจำแนกกลุ่มตัวอย่างตามระดับคุณภาพชีวิตสมรสด้านความพึงพอใจในชีวิตสมรส พบว่า ครูโรงเรียนเอกชนกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 69.4 มีคุณภาพชีวิตสมรสด้านนี้ อยู่ในระดับปานกลาง และอยู่ในระดับต่ำและระดับสูงในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน คือร้อยละ 17.0 และ 13.6 ตามลำดับ

3.1.3 **คุณภาพชีวิตสมรรถด้านการสื่อสารระหว่างคู่สมรส** เป็นข้อมูลแสดงถึงความถี่ในการสื่อสาร การแสดงความรู้สึกเข้าใจในสิ่งที่สื่อสารต่อกัน การเปิดโอกาสในการเป็นผู้พูด ผู้ฟังที่ดี และการแสดงการรับรู้ความรู้สึกของคู่สมรส วัเคราะห์คุณภาพชีวิตสมรสด้านการสื่อสารระหว่างคู่สมรส โดยใช้ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา มีรายละเอียดดังตาราง 4.10

ตารางที่ 4.10 จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับคุณภาพชีวิตสมรสด้านการสื่อสารระหว่างคู่สมรส

ระดับคุณภาพชีวิตสมรส ด้านการสื่อสารระหว่างคู่สมรส	จำนวน (n=229)	ร้อยละ
ระดับสูง	34	14.9
ระดับปานกลาง	156	68.1
ระดับต่ำ	39	17.0

$\bar{X} = 3.17$ S.D. = .56

จากตารางที่ 4.10 คุณภาพชีวิตสมรสด้านการสื่อสารระหว่างคู่สมรส คือความรู้สึกพึงพอใจต่อการสื่อสารระหว่างคู่สมรส พบว่า โดยภาพรวม ครู โรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ มีความรู้สึกพึงพอใจต่อการสื่อสารระหว่างคู่สมรส อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.17, S.D. = 0.56$)

เมื่อจำแนกกลุ่มตามระดับคุณภาพชีวิตสมรสด้านการสื่อสารระหว่างคู่สมรส พบว่า ครู โรงเรียนเอกชนกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 68.1 มีคุณภาพชีวิตสมรสด้านนี้อยู่ในระดับปานกลาง และอยู่ในระดับต่ำและระดับสูง ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน คือร้อยละ 17.0 และ 14.9 ตามลำดับ

3.1.4 การเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตสมรส 3 ด้าน เป็นข้อมูลที่ประเมินเปรียบเทียบ คุณภาพชีวิตสมรสของครู โรงเรียนเอกชนแต่ละคนว่ามีคุณภาพชีวิตสมรสด้านใดมากที่สุดแตกต่างกันอย่างไร มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 การเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตสมรสของครู โรงเรียนเอกชน จำแนกรายด้าน

คุณภาพชีวิตสมรสแต่ละด้าน	$\bar{X}$	S.D.	F	P
1. ด้านการปรับตัวในชีวิตสมรส	2.96	.56	56.540	.000**
2. ด้านความพึงพอใจในชีวิตสมรส	3.14	.55		
3. ด้านการสื่อสารระหว่างคู่สมรส	3.17	.56		

** P < 0.001

จากตารางที่ 4.11 การเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชนแต่ละด้าน พบว่า ครูโรงเรียนเอกชนแต่ละคนมีคุณภาพชีวิตสมรสในแต่ละด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งเป็นการปฏิเสธ H_0 แสดงว่า มีความน่าจะเป็นที่ครูโรงเรียนเอกชนจะมีคุณภาพชีวิตสมรสแต่ละด้านมากน้อยแตกต่างกัน ทั้งนี้ใช้วิธีทดสอบของ เชฟเฟ่ (Scheffé) โดยทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ รายละเอียด ดังตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 การเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชน จำแนกรายคู่

คุณภาพชีวิตสมรส	$\bar{X}$	ด้านที่เปรียบเทียบ	ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย
ด้านการปรับตัว	2.96	ด้านความพึงพอใจ	-0.71*
		ด้านการสื่อสาร	-1.19*
ด้านความพึงพอใจ	3.14	ด้านการปรับตัว	0.17*
		ด้านการสื่อสาร	-0.48*
ด้านการสื่อสาร	3.17	ด้านการปรับตัว	1.19*
		ด้านความพึงพอใจ	0.48*

* มีนัยสำคัญที่ .05

จากตารางที่ 4.12 การเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตสมรสในแต่ละคู่ พบว่า คุณภาพชีวิตสมรสทั้ง 3 ด้าน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ .05 โดยคุณภาพชีวิตสมรสด้านการสื่อสารระหว่างคู่สมรส มีค่าเฉลี่ยของคะแนนมากกว่าคุณภาพชีวิตสมรสด้านการปรับตัวในชีวิตสมรส อยู่ 1.19 หน่วย และมากกว่าคุณภาพชีวิตสมรสด้านความพึงพอใจในชีวิตสมรส อยู่ 0.48 หน่วย และพบว่า คุณภาพชีวิตสมรสด้านความพึงพอใจในชีวิตสมรส มีค่าเฉลี่ยของคะแนนมากกว่าคุณภาพชีวิตสมรสด้านการปรับตัวในชีวิตสมรส อยู่ 0.71 หน่วย

ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ มีคุณภาพชีวิตสมรสด้านการสื่อสารระหว่างคู่สมรส มากกว่าด้านความพึงพอใจในชีวิตสมรส และด้านการปรับตัวในชีวิตสมรส และมีคุณภาพชีวิตสมรสด้านความพึงพอใจในชีวิตสมรสมากกว่าด้านการปรับตัวในชีวิตสมรส

3.2 คุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชน โดยภาพรวม

เป็นข้อมูลแสดงระดับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชน โดยแสดงข้อมูลของระดับคุณภาพชีวิตสมรสทั้ง 3 ด้าน ในภาพรวม วัดโดยใช้ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา มีรายละเอียดดังตาราง 4.13

ตารางที่ 4.13 จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับคุณภาพชีวิตสมรสโดยรวม

ระดับคุณภาพชีวิตสมรสโดยรวม	จำนวน (n=229)	ร้อยละ
ระดับสูง	38	16.6
ระดับปานกลาง	155	67.7
ระดับต่ำ	36	15.7

$\bar{X} = 3.10$ S.D. = .51   ค่าสูงสุด 3.96   ค่าต่ำสุด 1.63

จากตารางที่ 4.13 ระดับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า โดยภาพรวมครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ มีคุณภาพชีวิตสมรสในระดับสูง ($\bar{X} = 3.10$, S.D. = 0.51)

เมื่อจำแนกกลุ่มตามระดับคุณภาพชีวิตสมรส พบว่า ครูโรงเรียนเอกชนกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 67.7 มีคุณภาพชีวิตสมรสอยู่ในระดับปานกลาง และอยู่ในระดับสูงและระดับต่ำในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน คือร้อยละ 16.6 และ 15.7 ตามลำดับ

4. ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยก่อนสมรส และปัจจัยการสมรส กับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยผู้วิจัยนำตัวแปรอิสระทั้งหมดมาหาความสัมพันธ์กับ ระดับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชน โดยใช้ค่าไคสแควร์และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยนำเสนอตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ดังนี้

4.1 การทดสอบสมมติฐานโดยใช้ค่าไคสแควร์ สมมติฐานที่1-9 ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ความคล้ายคลึงด้านอายุ ความคล้ายคลึงด้านการศึกษา ความคล้ายคลึงด้านอาชีพ อายุแรกสมรส ของครูเอกชน อายุแรกสมรสของกลุ่มสมรส ระยะเวลาคุ้นเคยก่อนสมรส ลักษณะครอบครัว ชีวิตสมรสของบิดามารดาครู เอกชน และกลุ่มสมรส เนื่องจากตัวแปรดังกล่าวจัดเป็นตัวแปรระดับนามบัญญัติ หรือแบบแบ่งกลุ่ม (nominal scale) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์จึงนำมาหาความสัมพันธ์โดยใช้สถิติ Chi-Square test รายละเอียดมีดังต่อไปนี้

4.1.1 สมมติฐานที่ 1 ความคล้ายคลึงด้านอายุระหว่างกลุ่มสมรส มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรส ของครูโรงเรียนเอกชน การหาความสัมพันธ์ปรากฏผลดังตารางที่ 4.14

ตารางที่ 4.14 ความสัมพันธ์ระหว่างความคล้ายคลึงด้านอายุระหว่างกลุ่มสมรสกับ ระดับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชน ในจังหวัดเพชรบูรณ์

ความคล้ายคลึงด้านอายุ ระหว่างกลุ่มสมรส	ระดับคุณภาพชีวิตสมรส			รวม จำนวน
	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	
มาก	16	75	21	112
ปานกลาง	12	42	5	49
น้อย	8	38	12	58
รวม	36	155	38	229

$\chi^2 = 4.484$ $df = 4$ $P\text{-Value} = .344$

จากตารางที่ 4.14 ความสัมพันธ์ระหว่างความคล้ายคลึงด้านอายุระหว่างกลุ่มสมรส กับ ระดับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ความคล้ายคลึงด้านอายุระหว่างกลุ่มสมรสไม่มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หมายความว่า ไม่ว่าครูโรงเรียนเอกชนและกลุ่มสมรสจะมีความคล้ายคลึงกันด้านอายุน้อยเพียงใด ก็ตาม ก็ไม่มีผลต่อระดับคุณภาพชีวิตสมรส ซึ่งจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว สรุปว่า ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

4.1.2 สมมติฐานที่ 2 ความคล้ายคลึงกันด้านการศึกษาระหว่างคู่สมรส มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชน การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ปรากฏผลดังตารางที่ 4.15

ตารางที่ 4.15 ความสัมพันธ์ระหว่างความคล้ายคลึงกันด้านการศึกษาระหว่างคู่สมรสกับระดับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์

ความคล้ายคลึงกันด้านการศึกษา ระหว่างคู่สมรส	ระดับคุณภาพชีวิตสมรส			รวม จำนวน
	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	
มาก	18	75	19	112
ปานกลาง	17	79	17	113
น้อย	1	1	2	4
รวม	36	155	38	229

$$\chi^2 = 3.945 \quad df = 4 \quad P\text{-Value} = .413$$

จากตารางที่ 4.15 ความสัมพันธ์ระหว่างความคล้ายคลึงกันด้านการศึกษาระหว่างคู่สมรส กับระดับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ความคล้ายคลึงกันด้านการศึกษาระหว่างคู่สมรส ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หมายความว่า ไม่ว่าจะครูโรงเรียนเอกชนกับคู่สมรสจะมีการศึกษาคคล้ายคลึงกันมากหรือน้อยเพียงใด ก็ตาม ก็ไม่มีผลต่อระดับคุณภาพชีวิตสมรส ซึ่งจากผลการวิเคราะห์ดังกล่าว สรุปว่า ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

4.1.3 สมมติฐานที่ 3 ความคล้ายคลึงด้านอาชีพระหว่างคู่สมรส มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชน การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ปรากฏผลดังตารางที่ 4.16

ตารางที่ 4.16 ความสัมพันธ์ระหว่างความคล้ายคลึงด้านอาชีพระหว่างคู่สมรสกับระดับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์

ความคล้ายคลึงด้านอาชีพ ระหว่างคู่สมรส	ระดับคุณภาพชีวิตสมรส			รวม จำนวน
	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	
มาก	9	50	11	70
ปานกลาง	17	73	22	112
แตกต่างกัน	10	32	5	47
รวม	36	155	38	229

$$\chi^2 = 7.206$$

$$df = 4$$

$$P\text{-Value} = .302$$

จากตารางที่ 4.16 ความสัมพันธ์ระหว่างความคล้ายคลึงด้านอาชีพ ระหว่างคู่สมรส กับระดับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ความคล้ายคลึงด้านอาชีพระหว่างคู่สมรส ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หมายความว่า ไม่ว่าครูโรงเรียนเอกชนกับคู่สมรสจะมีอาชีพคล้ายคลึงกันมากหรือน้อยเพียงใด ก็ตาม ก็ไม่มีผลต่อระดับคุณภาพชีวิตสมรส ซึ่งจากการวิเคราะห์ดังกล่าว สรุปว่า ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

4.1.4 สมมติฐานที่ 4 อายุแรกสมรสของครูโรงเรียนเอกชน มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชน การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ปรากฏผลดังตารางที่ 4.17

ตารางที่ 4.17 ความสัมพันธ์ระหว่างอายุแรกสมรส ของครูโรงเรียนเอกชน กับระดับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์

อายุแรกสมรส ของครูโรงเรียนเอกชน	ระดับคุณภาพชีวิตสมรส			รวม จำนวน
	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	
มากกว่า 30 ปี	6	17	2	25
20 – 30 ปี	25	122	33	180
น้อยกว่า 20 ปี	5	16	3	24
รวม	36	155	38	229

$\chi^2 = 3.561$ $df = 4$ $P\text{-Value} = .469$

จากตารางที่ 4.17 ความสัมพันธ์ระหว่างอายุแรกสมรส ของครูโรงเรียนเอกชน กับระดับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า อายุแรกสมรสของครูโรงเรียนเอกชน ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หมายความว่า ไม่ว่าจะครูโรงเรียนเอกชนจะแต่งงานเมื่ออายุเท่าใด ก็ตาม ก็ไม่มีผลต่อระดับคุณภาพชีวิตสมรส ซึ่งจากผลการวิเคราะห์ดังกล่าว สรุปว่า ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

4.1.5 สมมติฐานที่ 5 อายุแรกสมรสของกลุ่มสมรสของครูโรงเรียนเอกชน มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชน การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ปรากฏผลดังตารางที่ 4.18

ตารางที่ 4.18 ความสัมพันธ์ระหว่างอายุแรกสมรสของกลุ่มสมรส ของครูโรงเรียนเอกชน กับระดับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์

อายุแรกสมรสของกลุ่มสมรส ของครูโรงเรียนเอกชน	ระดับคุณภาพชีวิตสมรส			รวม จำนวน
	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	
มากกว่า 30 ปี	10	32	12	54
20 – 30 ปี	25	115	24	164
น้อยกว่า 20 ปี	1	8	2	11
รวม	36	155	38	229

$\chi^2 = 2.779$ $df = 4$ $P\text{-Value} = .595$

จากตารางที่ 4.18 ความสัมพันธ์ระหว่างอายุแรกสมรสของกลุ่มสมรส ของครูโรงเรียนเอกชน กับระดับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า อายุแรกสมรสของกลุ่มสมรสของครูโรงเรียนเอกชน ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หมายความว่า ไม่ว่าจะสมรสของครูโรงเรียนเอกชนจะแต่งงานเมื่ออายุเท่าใด ก็ตาม ก็ไม่มีผลต่อระดับคุณภาพชีวิตสมรส ซึ่งจากผลการวิเคราะห์ดังกล่าว สรุปว่า ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

4.1.6 สมมติฐานที่ 6 ระยะเวลาคุ้นเคยก่อนสมรส มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชน การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ปรากฏผลดังตารางที่ 4.19

ตารางที่ 4.19 ความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาคุ้นเคยก่อนสมรส กับระดับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์

ระยะเวลาคุ้นเคยก่อนสมรส	ระดับคุณภาพชีวิตสมรส			รวม จำนวน
	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	
มากกว่า 6 ปี	4	18	4	26
3 - 6 ปี	10	43	9	62
น้อยกว่า 3 ปี	22	94	25	141
รวม	36	155	38	229

$$\chi^2 = .360 \quad df = 4 \quad P\text{-Value} = .986$$

จากตารางที่ 4.19 ความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาคุ้นเคยก่อนสมรส กับระดับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ระยะเวลาคุ้นเคยก่อนสมรส ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หมายความว่า ไม่ว่าครูโรงเรียนเอกชนกับคู่สมรสจะมีระยะเวลาคุ้นเคยก่อนสมรสกี่ปีก็ตาม ก็ไม่มีผลต่อระดับคุณภาพชีวิตสมรส ซึ่งจากผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสรุปว่า ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

4.1.7 สมมติฐานที่ 7 ลักษณะครอบครัว มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรส การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ปรากฏผลดังตารางที่ 4.20

ตารางที่ 4.20 ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะครอบครัว กับระดับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์

ลักษณะครอบครัว	ระดับคุณภาพชีวิตสมรส			รวม จำนวน
	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	
ครอบครัวเดี่ยว	19	100	20	139
ครอบครัวขยาย	17	55	18	90
รวม	36	155	38	229

$\chi^2 = 2.930$ $df = 2$ $P\text{-Value} = .231$

จากตารางที่ 4.20 ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะครอบครัว กับระดับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ลักษณะครอบครัว ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หมายความว่า ไม่ว่าจะครูโรงเรียนเอกชนจะมีลักษณะครอบครัวแบบเดี่ยวหรือขยาย ก็ตาม ก็ไม่มีผลต่อระดับคุณภาพชีวิตสมรส ซึ่งจากผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสรุปว่า ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

4.1.8 สมมติฐานที่ 8 ชีวิตสมรสของบิดามารดาของครูโรงเรียนเอกชน มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรส ของครูโรงเรียนเอกชน การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ปรากฏผลดังตารางที่ 4.21

ตารางที่ 4.21 ความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตสมรสของบิดามารดาของครูโรงเรียนเอกชน กับระดับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์

ชีวิตสมรสของบิดามารดา ของครูโรงเรียนเอกชน	ระดับคุณภาพชีวิตสมรส			รวม จำนวน
	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	
บิดามารดาอยู่ด้วยกัน	35	142	36	213
บิดามารดาหย่าร้าง/แยกกันอยู่	1	13	2	16
รวม	36	155	38	229

$\chi^2 = 1.623$ $df = 2$ $P\text{-Value} = .444$

จากตารางที่ 4.21 ความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตสมรสของบิดามารดาของครูโรงเรียนเอกชนกับระดับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ชีวิตสมรสของบิดามารดาของครูโรงเรียนเอกชน ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หมายความว่า ไม่ว่าชีวิตสมรสของบิดามารดาของครูโรงเรียนเอกชนจะอยู่ด้วยกัน หย่าร้าง หรือแยกกันอยู่ก็ตาม ก็ไม่มีผลต่อระดับคุณภาพชีวิตสมรส ซึ่งจากผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสรุปว่า ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

4.1.9 สมมติฐานที่ 9 ชีวิตสมรสของบิดามารดาของกลุ่มสมรสของครูโรงเรียนเอกชน มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรส ของครูโรงเรียนเอกชน การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ปรากฏผลดัง ตารางที่ 4.22

ตารางที่ 4.22 ความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตสมรสของบิดามารดาของกลุ่มสมรสของครูโรงเรียนเอกชน กับระดับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์

ชีวิตสมรสของบิดามารดา ของกลุ่มสมรสครูโรงเรียนเอกชน	ระดับคุณภาพชีวิตสมรส			รวม จำนวน
	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	
บิดามารดาอยู่ด้วยกัน	31	142	37	210
บิดามารดาหย่าร้าง/แยกกันอยู่	5	13	1	19
รวม	36	155	38	229

$$\chi^2 = 3.084 \quad df = 2 \quad P\text{-Value} = .214$$

จากตารางที่ 4.22 ความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตสมรสของบิดามารดาของกลุ่มสมรสของครูโรงเรียนเอกชนกับระดับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่าชีวิตสมรสของบิดามารดาของกลุ่มสมรส ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หมายความว่า ไม่ว่าชีวิตสมรสของบิดามารดาของกลุ่มสมรสของครูโรงเรียนเอกชนจะอยู่ด้วยกัน หย่าร้าง หรือแยกกันอยู่ก็ตาม ก็ไม่มีผลต่อระดับคุณภาพชีวิตสมรส ซึ่งจากผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังกล่าว สรุปว่า ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

4.2 การทดสอบสมมติฐานโดยใช้สหสัมพันธ์เพียร์สัน สมมติฐานที่ 10-14 ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวเดิม ความมั่นคงในการทำงาน รายได้ครอบครัว ความมั่นคงของรายได้ และการทำงานนอกบ้านของภรรยา เนื่องจากตัวแปรดังกล่าวจัดเป็นตัวแปรที่อยู่ในมาตราอันดับภาคหรืออัตราส่วน การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษาก็ระดับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชน จึงนำมาหาความสัมพันธ์โดยใช้สถิติ Correlation (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) รายละเอียดมีดังต่อไปนี้

สมมติฐานที่ 10 การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวเดิมมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชน

สมมติฐานที่ 11 ความมั่นคงในการทำงานมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชน

สมมติฐานที่ 12 รายได้ครอบครัวมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชน

สมมติฐานที่ 13 ความมั่นคงของรายได้มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชน

สมมติฐานที่ 14 การทำงานนอกบ้านของภรรยามีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชน

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ปรากฏผลดัง ตารางที่ 4.23

ตารางที่ 4.23 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวเดิม ความมั่นคงในการทำงาน รายได้ครอบครัว ความมั่นคงของรายได้ และการทำงานนอกร้านของภรรยา กับระดับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชน ในจังหวัดเพชรบูรณ์

ตัวแปรที่ศึกษา	ระดับคุณภาพชีวิต	
	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)	P - Value
การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวเดิม	.374**	.000
ความมั่นคงในการทำงาน	.152*	.025
รายได้ครอบครัว	.080	.228
ความมั่นคงของรายได้	.164*	.013
การทำงานนอกร้านของภรรยา	.356**	.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4.23 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า

(1) การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวเดิมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับคุณภาพชีวิตสมรส อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (P-Value = 0.000) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.374 หมายความว่า ครูโรงเรียนเอกชนและคู่สมรสที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวเดิมมากเท่าใด ก็จะมีคุณภาพชีวิตสมรสในระดับสูงขึ้นเท่านั้น

(2) ความมั่นคงในการทำงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับคุณภาพชีวิตสมรส อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (P-Value = 0.025) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.152 หมายความว่า ครูโรงเรียนเอกชนและคู่สมรสที่มีความมั่นคงในการทำงานมากเท่าใด ก็จะมีคุณภาพชีวิตสมรสในระดับสูงขึ้นเท่านั้น

(3) รายได้ครอบครัวไม่มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตสมรสอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (P-Value = 0.228) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.080

หมายความว่า ไม่ว่าครูโรงเรียนเอกชนและคู่สมรสจะมีรายได้ครอบครัวมากหรือน้อย ก็ไม่มีผลต่อระดับคุณภาพชีวิตสมรส

(4) ความมั่นคงของรายได้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับคุณภาพชีวิตสมรส อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (P-Value = 0.013) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ 0.164 หมายความว่า ครูโรงเรียนเอกชนและคู่สมรสที่มีความมั่นคงของรายได้มากเท่าใด ก็จะมีคุณภาพชีวิตสมรสในระดับสูงขึ้นเท่านั้น

(5) การทำงานนอกบ้านของภรรยา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับคุณภาพชีวิตสมรส อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (P-Value = 0.000) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ 0.356 หมายความว่า ครูโรงเรียนเอกชนและคู่สมรสมีความพึงพอใจกับการทำงานนอกบ้านของภรรยา และความเห็นพ้องของสามีต่อการทำงานของภรรยาเท่าใด ก็จะมีคุณภาพชีวิตสมรสในระดับสูงขึ้นเท่านั้น

4.3 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน จากการทดสอบสมมติฐานที่ 1-14 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าไคสแควร์ และสหสัมพันธ์เพียร์สัน ได้ผลดังตารางที่ 4.24

ตารางที่ 4.24 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย	สถิติที่ใช้ทดสอบ	P-Value	ผลการทดสอบสมมติฐาน
1. ความคล้ายคลึงด้านอายุระหว่างคู่สมรสมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรส	Chi – Square	0.344	ไม่สัมพันธ์
2. ความคล้ายคลึงด้านการศึกษาระหว่างคู่สมรสมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรส	Chi – Square	0.413	ไม่สัมพันธ์
3. ความคล้ายคลึงด้านอาชีพระหว่างคู่สมรสมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรส	Chi – Square	0.302	ไม่สัมพันธ์
4. อายุแรกสมรสของครูโรงเรียนเอกชนมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรส	Chi – Square	0.469	ไม่สัมพันธ์
5. อายุแรกสมรสของคู่สมรสของครูโรงเรียนเอกชน มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรส	Chi – Square	0.595	ไม่สัมพันธ์

ตารางที่ 4.24 (ต่อ)

สมมติฐานการวิจัย	สถิติที่ใช้ทดสอบ	P-Value	ผลการทดสอบสมมติฐาน
6.ระยะเวลาคุ้นเคยก่อนสมรสมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรส	Chi – Square	0.986	ไม่สัมพันธ์
7. ลักษณะครอบครัวมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรส	Chi – Square	0.231	ไม่สัมพันธ์
8. ชีวิตสมรสของบิดามารดาของครูโรงเรียนเอกชนมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรส	Chi – Square	0.444	ไม่สัมพันธ์
9. ชีวิตสมรสของบิดามารดาของคู่สมรสครูโรงเรียนเอกชนมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรส	Chi – Square	0.214	ไม่สัมพันธ์
10. การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวเดิมมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรส	Correlation	0.000 (< 0.01)	สัมพันธ์
11. ความมั่นคงในการทำงานมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรส	Correlation	0.025 (< 0.05)	สัมพันธ์
12. รายได้ครอบครัวมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรส	Correlation	0.228	ไม่สัมพันธ์
13. ความมั่นคงของรายได้มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรส	Correlation	0.013 (< 0.05)	สัมพันธ์
14. การทำงานนอกบ้านของภรรยามีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรส	Correlation	0.000 (< 0.01)	สัมพันธ์

จากตารางที่ 4.24 การสรุปผลการวิจัย จากการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรสของครู โรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยใช้กรอบแนวคิดการวิจัย มีตัวแปรอิสระที่ศึกษา คือ (1) ปัจจัยก่อนสมรส (ความคล้ายคลึงด้านอายุของคู่สมรส ความคล้ายคลึงกันของภูมิหลังทางสังคมด้านการศึกษาและอาชีพ อายุแรกสมรส ระยะเวลาคุ้นเคยก่อนสมรส ชีวิตสมรสของบิดามารดา และการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวเดิม)

(2) ปัจจัยการสมรส (ความมั่นคงในการทำงาน รายได้ครอบครัว ความมั่นคงของรายได้ การทำงานนอกบ้านของภรรยา และลักษณะครอบครัว) ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยก่อนสมรสมีเพียง 1 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชน ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวเดิม ส่วนปัจจัยการสมรส มี 3 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชน ได้แก่ ความมั่นคงในการทำงาน ความมั่นคงของรายได้ และการทำงานนอกบ้านของภรรยา

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยก่อนสมรสและปัจจัยการสมรสกับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์ในครั้งนี้ ผู้วิจัยสรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. สรุปการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยก่อนสมรสและปัจจัยการสมรสกับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์

กลุ่มตัวอย่างเป็นครูที่สมรสแล้วและยังอยู่ในสถานภาพสมรสทั้งชายและหญิงในโรงเรียนเอกชน ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ปีการศึกษา 2547 จำนวน 229 คน สุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย ด้วยการจับสลากรายชื่อ ทำการรวบรวมข้อมูลโดยใช้เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง แบบวัดการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวเดิม แบบวัดความมั่นคงในการทำงาน แบบวัดการทำงานนอกบ้านของภรรยา และแบบวัดคุณภาพชีวิตสมรส นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยสถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ของปัจจัยก่อนสมรสและปัจจัยการสมรสกับคุณภาพชีวิตสมรส ด้วยสถิติค่าไคสแควร์ และสถิติสหสัมพันธ์แบบ Pearson Product Moment

ผลการวิจัยสรุปตามวัตถุประสงค์ ได้ดังนี้

1.1 ครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ มีระดับคุณภาพชีวิตโดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง โดยมีคุณภาพชีวิตด้านการสื่อสารระหว่างคู่สมรส มากเป็นอันดับหนึ่ง ($\bar{X} = 3.17$, S.D. = 0.56) รองลงมาได้แก่ ด้านความพึงพอใจในชีวิตสมรส ($\bar{X} = 3.14$, S.D. = 0.55) และด้านการปรับตัวในชีวิตสมรส ($\bar{X} = 2.96$, S.D. = 0.56) ตามลำดับ

1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยก่อนสมรสและปัจจัยการสมรสกับคุณภาพชีวิตสมรสของครูเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้ตัวแปรอิสระ 12 ตัวแปร ได้แก่ ความคล้ายคลึงด้านอายุของกลุ่มสมรส ความคล้ายคลึงกันของภูมิลำเนาทางสังคมด้านการศึกษา และอาชีพ อายุแรกสมรส ระยะเวลาคู่กันก่อนสมรส ชีวิตสมรสของบิดามารดา การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวเดิม ความมั่นคงในการทำงาน รายได้ครอบครัว ความมั่นคงของรายได้ การทำงานนอกบ้านของภรรยา และลักษณะครอบครัว ตัวแปรตามคือ คุณภาพชีวิตสมรส พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชน ในจังหวัดเพชรบูรณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวเดิม ($P - Value = 0.000$) และการทำงานนอกบ้านของภรรยา ($P - Value = 0.000$) และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ความมั่นคงในการทำงาน ($P - Value = 0.025$) และความมั่นคงของรายได้ ($P - Value = 0.013$) ส่วนปัจจัยอื่น ๆ ที่เหลือไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชน ในจังหวัดเพชรบูรณ์

2. อภิปรายผล

จากผลการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยตามสมมติฐานการวิจัยได้ดังนี้

2.1 ระดับคุณภาพชีวิตสมรส ผลการศึกษาพบว่า ครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ มีคุณภาพชีวิตสมรสโดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.10, S.D. = 0.51$) โดยมิคุณภาพชีวิตสมรสด้านการสื่อสารระหว่างคู่สมรสในภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.17, S.D. = 0.56$) คุณภาพชีวิตสมรสด้านความพึงพอใจในชีวิตสมรสในภาพรวม อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.14, S.D. = 0.55$) และคุณภาพชีวิตสมรสด้านการปรับตัวในชีวิตสมรสในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.96, S.D. = 0.56$) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุมิตรา รัฐประสาธ (2537:47) ที่พบว่า ครูสังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร มีความมั่นคงในชีวิตสมรสระดับสูง และงานวิจัยของบุญประครอง ภานุรัตน์ (2531: 78-80) ก็พบว่าคุณภาพชีวิตสมรสมีความสัมพันธ์กับความไม่มั่นคงในชีวิตสมรส คือ พนักงานที่มีคุณภาพชีวิตสมรสระดับต่ำ มีความไม่มั่นคงในชีวิตสมรสระดับสูง และพนักงานที่มีคุณภาพชีวิตสมรสในระดับสูง จะมีความไม่มั่นคงในชีวิตสมรส ในระดับต่ำที่สุด และพบว่าครอบครัวที่มีการสื่อสารในครอบครัวในระดับสูงมีคุณภาพชีวิตสมรสสูง และมีความพึงพอใจในชีวิตสมรสสูง ส่งผลให้มีความมั่นคงในชีวิตสมรสสูง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า

ครูโรงเรียนเอกชนกลุ่มตัวอย่างและคู่สมรส มีภูมิหลังทางสังคมที่คล้ายคลึงกันทั้งด้านอายุ การศึกษาและอาชีพ (จากผลการวิจัย ตารางที่ 4.3) ซึ่งความคล้ายคลึงกันของภูมิหลังทางสังคมจะมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตสมรส ความคล้ายคลึงทางด้านการศึกษาและอาชีพ จะช่วยลดความขัดแย้งระหว่างค่านิยม ความคาดหวัง และแบบแผนของพฤติกรรมได้ (Bruce A. Chadwish, Stan L. Albrecht and Phillip R. Kunz, 1976: 431 – 440 อ้างถึงใน สุมิตรา รัฐประสาธ 2537: 39) นอกจากนี้ การที่ครูโรงเรียนเอกชน มีคุณภาพชีวิตสมรสด้านการสื่อสารระหว่างคู่สมรสสูงเป็นอันดับหนึ่ง แสดงถึง สัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว เนื่องจากการสื่อสารเป็นทักษะสำคัญของการสมรส เป็นปัจจัยที่ช่วยให้คู่สมรสเกิดความผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แก้ไขความขัดแย้ง ระหว่างกันได้ ทำให้สามารถปรับตัวกับความตึงเครียดในชีวิตคู่ได้ ส่งผลให้เกิดคุณภาพชีวิตสมรสที่ดี (อุมาพร ตรังคสมบัติ 2545: 172)

2.2 ความคล้ายคลึงด้านอายุระหว่างคู่สมรส ผลการศึกษาพบว่า ความคล้ายคลึงด้านอายุของคู่สมรสไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ หมายความว่า ไม่ว่าครูโรงเรียนเอกชนจะมีความคล้ายคลึงด้านอายุกับคู่สมรส มากน้อยเพียงใดก็ไม่มีผลกับระดับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชน ผลการศึกษานี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของอุบลรัตน์ พิษณุชยะนนท์ (2531: 79) ที่ศึกษาคุณภาพชีวิตสมรสของข้าราชการ สังกัดกรุงเทพมหานคร ในมิติของความพึงพอใจในชีวิตสมรส ซึ่งพบว่า ความคล้ายคลึงกันทางอายุ ไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรสอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับการศึกษาของ เวอร์รา และคนอื่น (Vera et al., 1985: 553 อ้างถึงใน สมเกียรติ เบญจศาสตร์ 2541: 90) ที่พบว่า ความแตกต่างด้านอายุของคู่สมรส ไม่มีผลต่อคุณภาพชีวิตสมรส อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ขัดแย้งกับทฤษฎีคุณภาพชีวิตสมรสและความมั่นคงในชีวิตสมรส ที่กล่าวว่า ความคล้ายคลึงกันด้านอายุของคู่สมรส ยิ่งมีความคล้ายคลึงกันมากย่อมจะมีคุณภาพชีวิตสมรส และความมั่นคงในชีวิตสมรสที่ดีกว่า (Lewis & Spanier, 1979: 268-289 อ้างถึงใน สมเกียรติ เบญจศาสตร์ 2541: 195) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 48.9 มีความคล้ายคลึงด้านอายุมาก โดยมีความแตกต่างทางด้านอายุกับคู่สมรส 0-2 ปี ซึ่งเป็นช่วงอายุที่ไม่แตกต่างกันมากนัก ทำให้ไม่เกิดปัญหาช่องว่างระหว่างวัย กล่าวคือถ้าทั้งสองฝ่ายมีอายุแตกต่างกันมาก ทำให้มีอุปนิสัย ความสนใจในการรับรู้และทัศนคติในเรื่องต่าง ๆ ไม่เหมือนกัน ซึ่งสอดคล้องกับ บัมพาสส์และสวีท (Bumpass & Sweet, 1972 cited by Lee, 1977: 494) ที่กล่าวว่า ความแตกต่างระหว่างอายุของสามีและภรรยาอาจก่อให้เกิดความไม่สมดุลของการมีสิทธิอำนาจในครอบครัว ยิ่งคู่สมรสมีความแตกต่างกันทางอายุมากเท่าใด ย่อมทำให้เกิดความไม่มั่นคงในชีวิต

สมรสมากขึ้นเท่านั้น แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าคู่สมรสมีอายุใกล้เคียงกันจะทำให้ทั้งคู่มีการรับรู้เรื่องราวต่าง ๆ ไปในทิศทางเดียวกัน มีการปรับตัวเข้าหากันได้ง่าย ซึ่งลักษณะของกลุ่มตัวอย่างมีความแตกต่างด้านอายุน้อย คุณลักษณะเช่นนี้จึงอาจทำให้ความคล้ายคลึงด้านอายุระหว่างคู่สมรสไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์

2.3 ความคล้ายคลึงกันด้านการศึกษาระหว่างคู่สมรส ผลการศึกษาพบว่า ความคล้ายคลึงกันด้านการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ หมายความว่า ไม่ว่าครูโรงเรียนเอกชนจะมีความคล้ายคลึงกันด้านการศึกษากับคู่สมรสมากหรือน้อยเพียงใด ก็ไม่มีผลต่อคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชน ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของจันท์เพ็ญ กุปต์กาญจนากุล (2526: 95) ที่ศึกษาคุณภาพชีวิตสมรสในความหมายของความพึงพอใจในชีวิตสมรส พบว่าความคล้ายคลึงกันด้านการศึกษาของข้าราชการกระทรวงอุตสาหกรรม ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส แต่ขัดแย้งกับงานวิจัยของ บลัดและวูล์ฟ (Blood & Wolf, 1960: 256) ที่พบว่า คู่สมรสที่มีระดับการศึกษาเท่าเทียมกันจะมีความพึงพอใจในชีวิตสมรสมากกว่าคู่สมรสที่มีการศึกษาต่างระดับกัน และงานวิจัยของ ลูอิสและสเปนเนียร์ (Lewis and Spanier, 1979 อ้างถึงใน งามดา วนิทานนท์และคณะ 2544: 16) ที่กล่าวว่า คู่สมรสที่มีความคล้ายคลึงกันด้านการศึกษาและอาชีพมากเท่าใด การดำเนินชีวิตหลังแต่งงานก็จะมีคุณภาพสูงขึ้นเท่านั้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 48.9 มีการศึกษาเหมือนกันกับคู่สมรส ร้อยละ 49.4 มีการศึกษาค่อนข้างเหมือนกับคู่สมรส มีเพียง ร้อยละ 1.7 ที่มีความแตกต่างกันทางการศึกษา ซึ่งลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง ที่การศึกษามีความแตกต่างกันน้อยมาก คุณลักษณะดังกล่าวอาจทำให้ผลการวิเคราะห์ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

2.4 ความคล้ายคลึงด้านอาชีพระหว่างคู่สมรส ผลการศึกษาพบว่า ความคล้ายคลึงด้านอาชีพระหว่างคู่สมรสไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ หมายความว่า ไม่ว่าครูโรงเรียนเอกชนจะมีความคล้ายคลึงด้านอาชีพกับคู่สมรสมากหรือน้อยเพียงใด ก็ไม่มีผลกับระดับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชน ผลการศึกษานี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุมิตรา รัฐประสาธ (2537: 101) ที่ศึกษาองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตสมรส ที่มีผลต่อความมั่นคงในชีวิตสมรส พบว่า ความคล้ายคลึงของภูมิหลังทางสังคมด้านอาชีพระหว่างคู่สมรส ไม่มีความสัมพันธ์กับความมั่นคงในชีวิตสมรส แต่ขัดแย้งกับการศึกษาของ สแคนโซนิ (Scanzoni, 1968 อ้างถึงใน สุมิตรา รัฐประสาธ

2537: 39) ที่พบว่า ครอบครัวที่มีสามีมีสถานภาพทางอาชีพต่ำกว่าภรรยา จะประสบความล้มเหลวสูงสุด และขัดแย้งกับ ลูอิส และสเปนเนียร์ (Lewis & Spanier, 1979 อ้างถึงใน งามตา วณิชานนท์ และคณะ 2544: 16) ที่กล่าวว่าคู่สมรสที่มีความคล้ายคลึงกันด้านอาชีพมากเท่าใด การดำเนินชีวิตหลังสมรสก็จะมีคุณภาพชีวิตสมรสสูงขึ้นเท่านั้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 30.6 มีอาชีพครูเหมือนกัน ร้อยละ 48.9 มีอาชีพใกล้เคียงกัน เช่น รับราชการอื่น รัฐวิสาหกิจ พนักงานลูกจ้าง บริษัทเอกชน ด้วยคุณลักษณะเช่นนี้ของกลุ่มตัวอย่าง ทำให้ผลการวิเคราะห์ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

2.5 อายุแรกสมรสของครูโรงเรียนเอกชนและคู่สมรส ผลการศึกษาพบว่า อายุแรกสมรสของครูโรงเรียนเอกชน และคู่สมรส ไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ หมายความว่า ไม่ว่าจะครูโรงเรียนเอกชนและคู่สมรสจะสมรสกันเมื่ออายุเท่าใดก็ไม่มีผลกับระดับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ มัลลิกา สมสกุล (2543: 65) ที่ศึกษาคุณภาพชีวิตสมรสในความหมายของความพึงพอใจในชีวิตสมรส พบว่า อายุแรกสมรสไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรส และงานวิจัยของอรุณี ไพศาลพาณิชย์กุล (2541: 72) ที่ศึกษาความมั่นคงในชีวิตสมรส จากคุณภาพชีวิตสมรสด้านการปรับตัวในชีวิตสมรส พบว่า อายุแรกสมรส ไม่มีความสัมพันธ์กับความมั่นคงในชีวิตสมรส แต่ขัดแย้งกับงานวิจัยของ ลี (Lee, 1977: 493-504) ที่ศึกษาพบว่า อายุแรกสมรส มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส และงานวิจัยของ สมเกียรติ เบญจศาสตร์ (2541: 193) ที่พบว่า อายุแรกสมรสของคู่สมรส มีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับความไม่มั่นคงในชีวิตสมรส กล่าวคือ คู่สมรสยังมีอายุแรกสมรสมากเท่าใด ความไม่มั่นคงในชีวิตสมรสก็จะลดลงมากขึ้น อายุแรกสมรสน้อยลงความไม่มั่นคงในชีวิตสมรสก็จะเพิ่มขึ้น แต่เนื่องจากงานวิจัยครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 78.6 และคู่สมรสส่วนใหญ่ ร้อยละ 71.6 มีอายุแรกสมรสอยู่ระหว่าง 20-30 ปี และเมื่อพิจารณาอายุแรกสมรสของครูโรงเรียนเอกชนและคู่สมรสที่น้อยกว่า 20 ปี นั้น มีเพียง ร้อยละ 10.5 และ 4.8 ตามลำดับ ซึ่งทำให้สัดส่วนของผู้ที่สมรสตั้งแต่อายุยังน้อย คือน้อยกว่า 20 ปี น้อยกว่าผู้ที่สมรสตั้งแต่อายุ 20 ปี ขึ้นไปมาก ทำให้ไม่เกิดความแตกต่างในกลุ่มตัวอย่าง คุณลักษณะเช่นนี้ อาจทำให้ผลการวิเคราะห์ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

2.6 ระยะเวลาคุ้นเคยก่อนสมรส ผลการศึกษาพบว่า ระยะเวลาคุ้นเคยก่อนสมรสไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ หมายความว่า ไม่ว่าจะครูโรงเรียนเอกชนกับคู่สมรส จะมีระยะเวลาคุ้นเคยกันก่อน

สมรสมากหรือน้อยก็ไม่มีผลกับ ระดับคุณภาพชีวิตสมรสของครู โรงเรียนเอกชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อุบลรัตน์ พิชญ์ชະนันท (2531: 80) ที่ศึกษาคุณภาพชีวิตสมรสในความหมายของความพึงพอใจในชีวิตสมรส พบว่า ระยะเวลาคู่กันเคยก่อนสมรสไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรส และงานวิจัยของ นฤพนธ์ จาระนัย (2543: 83) ที่พบว่า ระยะเวลาความคู่กันเคยก่อนสมรสไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรสของข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดน แต่ขัดแย้งกับการศึกษาของ ล็อกเก้ (locke, 1951: 85) ที่พบว่า ระยะเวลาของการทำความรู้จักคู่กันเคยที่นานกว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปรับตัวและความสุขในชีวิตสมรส ซึ่งทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 61.6 มีระยะเวลาคู่กันเคยก่อนสมรส น้อยกว่า 3 ปี ซึ่งทำให้มีระยะเวลาความคู่กันเคยก่อนสมรสไม่แตกต่างกันมากนัก ด้วยคุณลักษณะดังกล่าว อาจทำให้ผลการวิเคราะห์ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

2.7 ลักษณะครอบครัว ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะครอบครัวไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรสของครู โรงเรียนเอกชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ หมายความว่า ไม่ว่าครูโรงเรียนเอกชนจะมีลักษณะครอบครัวเดี่ยวหรือขยาย ก็ไม่มีผลกับระดับคุณภาพชีวิตสมรสของครู โรงเรียนเอกชน ผลการวิจัยขัดแย้งกับทฤษฎีคุณภาพและความมั่นคงในชีวิตสมรส ของลูอิสและสเปนเนียร์ ที่พบว่า คู่สมรสที่มีลักษณะครอบครัวที่แตกต่างกันย่อมส่งผลถึงคุณภาพชีวิตสมรส เช่น ในกรณีที่คู่สมรสอยู่ในครอบครัวเดี่ยวความอิสระในการตัดสินใจต่าง ๆ ย่อมมากกว่าคู่สมรสที่อยู่ในครอบครัวขยายหรือต้องอาศัยอยู่ร่วมกับญาติฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่งานวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมเกียรติ เบญจศาสตร์ (2541: 199) ที่พบว่า ลักษณะครอบครัวไม่มีความสัมพันธ์กับความไม่มั่นคงในชีวิตสมรสของผู้สมรส และงานวิจัยของ อุบลรัตน์ พิชญ์ชະนันท (2536: 81) ที่พบว่า องค์กรครอบครัวเรือนหรือลักษณะครอบครัวไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรส ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 60.7 มีลักษณะครอบครัวเดี่ยว ซึ่งคุณลักษณะเช่นนี้อาจทำให้ผลการวิเคราะห์ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

2.8 ชีวิตสมรสของบิดามารดาของครูโรงเรียนเอกชนและคู่สมรส ผลการศึกษาพบว่าชีวิตสมรสของบิดามารดาของครูเอกชนและคู่สมรสไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรสของครู โรงเรียนเอกชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ หมายความว่าชีวิตสมรสของบิดามารดาของครูโรงเรียนเอกชนและคู่สมรส จะเป็นอย่างไรก็ไม่มีผลกับระดับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชน ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของ บัมพาสส์และสวีท (Bumpass & Sweet, 1972 cited by Lee, 1977: 494) ที่ศึกษาคุณภาพชีวิตสมรส

ในเชิงเหตุที่ส่งผลต่อความมั่นคงในชีวิตสมรส พบว่า ความมั่นคงในชีวิตสมรสของผู้ปกครองไม่มีความสัมพันธ์กับความไม่มั่นคงในชีวิตสมรสของกลุ่มสมรส แต่ขัดแย้งกับ ลูอิสและสเปนเนียร์ (Lewis & Spanier, 1979: 275-277 อ้างถึงใน นฤพนธ์ จาระนัย 2543: 37) ที่กล่าวว่า คุณภาพชีวิตสมรสภายในครอบครัวเดิม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตสมรสในครอบครัวใหม่ โดยเสนอว่า คุณภาพชีวิตสมรสของครอบครัวเดิมที่คู่สมรสอาศัยอยู่ยิ่งสูงเท่าใด คุณภาพชีวิตสมรสในครอบครัวใหม่ก็จะสูงขึ้นเท่านั้น และขัดแย้งกับสุริย์ กาญจนวงศ์ (2523: 21-23) ที่พบว่า คู่สมรสที่มีชีวิตในวัยเด็กอยู่ในครอบครัวที่อบอุ่น บิดามารดาเป็นแบบอย่างที่ดีของการมีชีวิตสมรส มักจะมีความสุขและประสบความสำเร็จในชีวิตสมรสที่เป็นสุข นอกจากนี้ยังขัดแย้งกับ อุบลรัตน์ พิษณุ-ชยชนนท์ (2531: 79) และสุภาวดี เดชาเกรียงศักดิ์ (2535: 114) ที่พบว่า คุณภาพชีวิตสมรสของบิดามารดา มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรส ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า กลุ่มตัวอย่างและคู่สมรสส่วนใหญ่ ร้อยละ 93.0 และ 91.7 ตามลำดับ มาจากครอบครัวที่บิดามารดา มีความมั่นคงในชีวิตสมรส ด้วยคุณลักษณะดังกล่าวอาจทำให้ผลการวิเคราะห์ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

2.9 การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวเดิม ผลการศึกษาพบว่า การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวเดิมมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรสของครู โรงเรียนเอกชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิทท์แมนและลอยด์ (Pittman and Lloyd, 1988 อ้างถึงใน งามดา วนิทานนท์และคณะ 2544: 27) ที่พบว่า คู่สมรสที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวเดิมและมีทรัพยากรในครอบครัวมากเท่าใด ก็มีคุณภาพชีวิตสมรสมากเท่านั้น สอดคล้องกับ จริยาวัตร คมพยัคฆ์ (2531: 99-100) ที่กล่าวว่า ครอบครัวเป็นแหล่งให้การสนับสนุนทางสังคมที่มีความสำคัญและใกล้ชิดกับบุคคลมากที่สุด โดยเฉพาะการสนับสนุนทางอารมณ์จากคู่สมรส รองลงมาเป็นกลุ่มญาติพี่น้องและกลุ่มเพื่อน ซึ่งความต้องการการสนับสนุนจากแหล่งต่าง ๆ จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับภาวะทางสังคม เศรษฐกิจ และความต้องการของบุคคล นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับทฤษฎีคุณภาพชีวิตสมรสและความมั่นคงในชีวิตสมรสของ ลูอิสและสเปนเนียร์ (Lewis & Spanier, 1979: 275-277 อ้างถึงใน งามดา วนิทานนท์และคณะ 2544: 16) ที่กล่าวว่า ปัจจัยที่มีบทบาทต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรสอย่างหนึ่ง คือความสำคัญของสังคมรอบตัวคู่สมรส ได้แก่การสนับสนุนจากบุคคลที่มีความสำคัญ เช่น บิดามารดา เพื่อนสนิท ญาติพี่น้อง ซึ่งถ้ายังคู่สมรสมีมากเท่าใดการดำเนินชีวิตหลังแต่งงานก็ยังมีคุณภาพสูงขึ้นเท่านั้น ซึ่งการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวเดิมมีผลต่อคุณภาพชีวิตสมรสทั้งทางบวกและทางลบ กล่าวคือ ขณะที่คู่สมรสกำลังก่อร่างสร้างตัวย่อมต้องการความช่วยเหลือจากครอบครัวเดิมบ้าง แต่ถ้าครอบครัวเดิมเข้ามาก้าวก่ายจนกระทั่งคู่สมรสขาดความเชื่อมั่นในตนเอง

อาจมีผลทางลบและมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตสมรสได้ ดังนั้น การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวเดิมอย่างเหมาะสมย่อมทำให้ครู โรงเรียนเอกชนและคู่สมรสมีคุณภาพชีวิตสมรสในระดับสูงขึ้น

2.10 ความมั่นคงในการทำงาน ผลการศึกษาพบว่า ความมั่นคงในการทำงานมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรสของครู โรงเรียนเอกชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ทางบวก เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผลการศึกษา สอดคล้องกับทฤษฎีคุณภาพชีวิตสมรสและความมั่นคงในชีวิตสมรสของลูอิสและสเปนเนียร์ (Lewis & Spanier, 1979: 268-289) ที่กล่าวว่าสถานภาพทางอาชีพและความมั่นคงในหน้าที่การงานมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรส และสอดคล้องกับงานวิจัยของไซมอน (Simon, 1990 cited by Blair, 1992: 193) ที่พบว่า การเปลี่ยนแปลงงานก่อให้เกิดความเครียดหลากหลายรูปแบบในสัมพันธภาพของคู่สมรส ความเครียดดังกล่าวไม่เพียงมีผลต่อบุคคลเท่านั้น แต่ยังมีผลต่อชีวิตสมรสด้วยและการเปลี่ยนแปลงงานจะทำให้การหย่าร้างสูง สาเหตุที่ความมั่นคงในการทำงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตสมรส อาจเนื่องจาก ผู้สมรสมีความรู้สึกมั่นคงต่อการแก้ปัญหาที่จะต้องเผชิญเมื่อมีความมั่นคงในการทำงานอาชีพของตน ความเสี่ยงในการจะมีรายได้มาจุนเจือครอบครัวมีน้อย ผู้สมรสย่อมมีแรงใจและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ทั้งกับครอบครัวและการทำงาน จึงส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตสมรสในระดับสูง

2.11 รายได้ครอบครัวผลการศึกษาพบว่า รายได้ครอบครัวไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรสของครู โรงเรียนเอกชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ หมายความว่า ไม่ว่าครู โรงเรียนเอกชนและคู่สมรสจะมีรายได้เท่าใดก็ไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรสของครู โรงเรียนเอกชน ผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของ อูบลรัตน์ พิชญ์ชยะนันท์ (2531: 80) ที่ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรสด้านความพึงพอใจในชีวิตสมรสผลการศึกษาพบว่ารายได้ครอบครัวไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรสของข้าราชการสังกัดกรุงเทพมหานคร และสอดคล้องกับ งานวิจัยของ บุญประคอง ภาณุรัตน์ (2531: 78-81) ที่พบว่า รายได้ไม่มีความสัมพันธ์กับความไม่มั่นคงในชีวิตสมรส รวมทั้งงานวิจัยของโรสส์และซาวร์ฮิว (Ross & Sawhill, 1975 อ้างถึงใน สมเกียรติ เบญจศาสตร์ 2541: 105) ที่พบว่าระดับรายได้ของครัวเรือนไม่สามารถนำไปพยากรณ์ความไม่มั่นคงในชีวิตสมรสได้ แต่ผลการศึกษาดังกล่าวขัดแย้งกับทฤษฎีคุณภาพชีวิตสมรสและความมั่นคงในชีวิตสมรส (Theory of Marital Quality and Marital Stability) ของลูอิสและสเปนเนียร์ (Lewi & Spanier 1979 อ้างถึงใน สมเกียรติ เบญจศาสตร์ 2541: 20-22) ที่กล่าวว่า รายได้ของครอบครัวเป็นปัจจัยในชีวิตสมรสอย่างหนึ่งที่มีความสัมพันธ์

กับ คุณภาพชีวิตสมรสด้านความพึงพอใจในชีวิตสมรส และขัดแย้งกับงานวิจัยของ นฤพนธ์ จาระนัย (2543: 77) ที่พบว่า รายได้ของครอบครัวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพชีวิตสมรสด้านความพึงพอใจในชีวิตสมรสอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ยังขัดแย้งกับงานวิจัยของ วิลคอกสันและโฮเวสแตตท์ (Wilcoxon & Hovestadt, 1983: 431- 434) ที่ศึกษาพบว่า รายได้ครอบครัวมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรสด้านการปรับตัวในชีวิตสมรส ทั้งนี้สามารถอธิบายได้ว่าการที่รายได้ครอบครัวไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรสนั้นอาจเนื่องจาก ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทรัพยากร (Resources Exchange Theorg) (สมเกียรติ เบญจศาสตร์ 2541: 205) ได้กล่าวว่า การแลกเปลี่ยนทรัพยากรนั้นมีทั้งทรัพยากรด้านจิตวิทยาและทรัพยากรด้านวัตถุ และความสำคัญของการแลกเปลี่ยนจะอยู่ที่ว่าอะไรคือสิ่งที่ขาดไป หากสิ่งที่เขาได้รับมีน้อยหรือขาดแคลน นอกจากนี้คุณภาพชีวิตสมรสจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อสามีและภรรยาเอาใจใส่ดูแลและเอื้ออาทรต่อกัน รู้จักการเคารพในกันและกัน มีความรับผิดชอบ มีความไว้วางใจกันและกัน ให้กำลังใจกันและกัน รู้จักให้อภัย รู้จักการสื่อสารให้ถูกต้องตามกาลเทศะ ใช้เวลาอยู่ด้วยกันอย่างมีคุณค่าและมีคุณภาพ มีการปรับตัวตามภาวะที่เปลี่ยนแปลงของบุคคลในครอบครัว และต้องมีความใกล้ชิดทางสัมผัส ดังนั้นรายได้จึงไม่ใช่สิ่งที่คู่สมรสต้องการมากไปกว่าความต้องการด้านความรัก ความอบอุ่นในชีวิตสมรส นอกจากนี้งานวิจัยยังพบว่าครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 49.4 มีรายได้อยู่ในช่วง 10,000-20,000 บาทต่อเดือน และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีคุณภาพชีวิตสมรสทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับสูงด้วยคุณลักษณะเช่นนี้ อาจทำให้ผลการวิเคราะห์ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

2.12 ความมั่นคงของรายได้ ผลการศึกษาพบว่า ความมั่นคงของรายได้มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ทางบวก เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผลการศึกษา สอดคล้องกับทฤษฎีคุณภาพชีวิตสมรสและความมั่นคงในชีวิตสมรสของ ลูวอิสและสเปนเนียร์ (Lewi & Spanier, 1979: 268-289 อ้างถึงใน สมเกียรติ เบญจศาสตร์ 2541: 108) ที่กล่าวว่า ความมั่นคงทางเศรษฐกิจของครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับระดับความมั่นคงของชีวิตสมรสและคุณภาพชีวิตสมรส นั่นคือคู่สมรสที่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจมาก ความมั่นคงในชีวิตสมรสและคุณภาพชีวิตสมรสก็จะสูงกว่าคู่สมรสที่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจต่ำ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ม็อตและมัวร์ (Mott & More, 1979: 355) ที่พบว่า ความมั่นคงของสถาบันด้านการเงินของครอบครัว มีความสัมพันธ์กับความมั่นคงในชีวิตสมรส ซึ่งสาเหตุที่ความมั่นคงของรายได้มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรส อาจเนื่องมาจาก เมื่อคู่สมรสรู้สึกมั่นคงในรายได้ที่ได้รับ รู้สึกมั่นใจว่ารายได้มีเพียงพอ

ต่อการดำรงชีวิตไม่เกิดความเครียดจากภาระหนี้สิน ก็จะทำให้ชีวิตสมรสดำเนินไปได้อย่างมีความสุข จึงมีผลให้ครอบครัวมีคุณภาพชีวิตสมรสที่สูงขึ้น

2.13 การทำงานนอกบ้านของภรรยา ผลการศึกษาพบว่า การทำงานนอกบ้านของภรรยามีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ทางบวก เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผลการศึกษาสอดคล้องกับทฤษฎีคุณภาพชีวิตสมรสและความมั่นคงในชีวิตสมรสของ ลูอิสและสเปนเนียร์ (Lewi & Spanier, 1979: 268-289 อ้างถึงใน สมเกียรติ เบญจศาสตร์ 2541: 100) ที่กล่าวว่า ความพึงพอใจกับการทำงานของภรรยา และความเห็นพ้องของสามีต่องานของภรรยา มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพชีวิตสมรส แต่ขัดแย้งกับงานวิจัยของ คาร์เวอร์และทีชแมน (Carver & Teachman, 1993: 686) ที่พบว่า สตรีที่ทำงานแบบมีค่าจ้างหรือมีรายได้ในขณะที่อยู่ในชีวิตสมรสมีความน่าจะเป็นของการสิ้นสุดชีวิตสมรสสูงกว่าสตรีที่ไม่มีงานทำ หรือทำงานในรูปแบบอื่น ๆ และขัดแย้งกับ สมเกียรติ เบญจศาสตร์ (2541: 201) ที่พบว่า จำนวนชั่วโมงในการทำงานของภรรยามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความไม่มั่นคงในชีวิตสมรส กล่าวคือ ภรรยาที่มีจำนวนชั่วโมงในการทำงานในแต่ละสัปดาห์สูง ความไม่มั่นคงในชีวิตสมรสจะเพิ่มขึ้น ซึ่งสาเหตุที่การทำงานนอกบ้านของภรรยา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตสมรส อาจเนื่องจากสามีมีความเห็นพ้องต่อการทำงานของภรรยา ซึ่งเห็นได้จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า สามี ร้อยละ 64.2 และร้อยละ 24.9 มีความเห็นพ้องต่อการทำงานของภรรยาปานกลางและมากตามลำดับการทำงาน ไม่มีการแข่งขันด้านสถานภาพด้านงานอาชีพ ไม่มีปัญหาในการแบ่งงานกันทำในครอบครัวการทำงานของภรรยามีส่วนในการช่วยเหลือด้านรายได้ ช่วยเพิ่มรายได้แก่ครอบครัวซึ่งส่งผลให้คุณภาพชีวิตสมรสอยู่ในระดับสูงขึ้น

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัย พบว่า โดยภาพรวมครูโรงเรียนเอกชนมีคุณภาพชีวิตสมรสอยู่ในระดับสูงและ พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชนโดยรวม ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวเดิม ความมั่นคงในการทำงาน ความมั่นคงของรายได้ และการทำงานนอกบ้านของภรรยา ดังนั้นเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชน จึงควรส่งเสริม ดังนี้

3.1.1 ส่งเสริมระดับคุณภาพชีวิตสมรส จากการศึกษา พบว่า ครูโรงเรียนเอกชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 67.7 มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น จึงควรส่งเสริมคุณภาพชีวิตทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการปรับตัวในชีวิตสมรส ด้านความพึงพอใจในชีวิตสมรส และด้านการสื่อสารระหว่างคู่สมรสเพื่อให้คู่สมรสมีคุณภาพชีวิตสมรสในระดับที่สูงขึ้น โดยคู่สมรสควรปฏิบัติตน ดังนี้ต่อไปนี้

(1) พยายามทำความเข้าใจความรู้สึกของกันและกัน โดยเปิดเผยความรู้สึกความต้องการให้อีกฝ่ายหนึ่งได้รับรู้และเข้าใจ เพื่อให้แต่ละฝ่ายต่างตอบสนองต่อกันได้อย่างถูกต้อง และไม่ควรเก็บความรู้สึกกับข้อใจไว้กับตัวเอง

(2) รับฟังความคิดเห็นของกันและกัน โดยการแก้ปัญหาต่าง ๆ ภายในครอบครัวร่วมกัน และหาวิธีการต่าง ๆ ในการปรับปรุงความสัมพันธ์ในชีวิตสมรสร่วมกัน

(3) หาเวลาว่างเพื่อทำกิจกรรมที่สนใจร่วมกันทั้งในบ้าน และนอกบ้าน เช่น การใช้เวลาว่างวันหยุดเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจในบ้านหรือนอกบ้าน การเดินทางไปเยี่ยมญาติผู้ใหญ่ การท่องเที่ยวด้วยกัน เป็นต้น

(4) ปรึกษาหารือเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน โดยป้องกันความขัดแย้งต่าง ๆ ด้วยการพูดคุยกัน เคารพในความคิดของกันและกัน

(5) คู่สมรสควรปรับตัวเข้าหากัน โดยรู้จักผ่อนปรน ประนีประนอมเสียสละไม่เห็นแก่ตัว

(6) คู่สมรสควรยอมรับสภาพความเป็นอยู่ภายในครอบครัว รวมทั้งความรัก ความผูกพันฉันท์สามี ภรรยา

(7) คู่สมรสควรส่งเสริมซึ่งกันและกัน สนับสนุนและยินดีในความสำเร็จของสมาชิกในครอบครัว ไม่อิจฉาริษยาหรือชิงดีชิงเด่นกัน

(8) คู่สมรสควรให้เกียรติและไว้วางใจกัน ไม่ก้าวก่ายหน้าทีการทำงานและเคารพสิทธิของกันและกัน

(9) ควรให้ความเคารพบุพการีของกันและกัน ปฏิบัติต่อญาติของสามีหรือภรรยาเสมือนญาติของตนเอง

(10) ร่วมกันสร้างความมั่นคงให้กับครอบครัว

3.1.2 ส่งเสริมการสื่อสารระหว่างคู่สมรส จากผลการศึกษาพบว่า ครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ มีคุณภาพชีวิตสมรสด้านการสื่อสารระหว่างคู่สมรสเป็นอันดับหนึ่ง

ดังนั้น เพื่อส่งเสริมให้มีคุณภาพชีวิตสมรสในระดับที่ดียิ่งขึ้น จึงควรส่งเสริมการสื่อสารระหว่างคู่สมรส โดยคู่สมรสควรปฏิบัติดังนี้

(1) พยายามทำความเข้าใจความรู้สึกของกันและกัน โดยแสดงความรู้สึกของตนให้คู่สมรสรับรู้อยู่เสมอ และไม่ควรเก็บความรู้สึกคับข้องใจไว้ไม่ให้คู่สมรสรับรู้

(2) พยายามรับฟังความคิดเห็นของกันและกัน ร่วมกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ภายในครอบครัวด้วยกัน และหาวิธีการต่าง ๆ ในการปรับปรุงสัมพันธภาพระหว่างคู่สมรส

(3) พยายามหาเวลาในการทำกิจกรรมร่วมกัน โดยใช้เวลาวางวันหยุดเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจในบ้าน หรือนอกบ้าน หรือเดินทางไปเยี่ยมเยียนญาติผู้ใหญ่ในโอกาส หรือเทศกาลต่าง ๆ

(4) พยายามร่วมปรึกษาหารือ ป้องกันความขัดแย้ง ด้วยการเปิดอกคุยกัน ยอมรับในความแตกต่างด้านบุคลิกภาพของกันและกัน รวมทั้งการเคารพ และให้เกียรติกัน

3.1.3 ส่งเสริมการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวเดิม จากการศึกษาพบว่า การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวเดิมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตสมรส ดังนั้น เพื่อเป็นการส่งเสริมและเพิ่มระดับคุณภาพชีวิตสมรสของคู่สมรส สมาชิกในครอบครัวเดิมจึงควรพิจารณาสถานภาพความสัมพันธ์ของคู่สมรส ก่อนให้การสนับสนุนทางสังคมแก่คู่สมรส เพราะถ้าคู่สมรสมีชีวิตสมรสที่มีคุณภาพดี มีความมั่นคงอยู่แล้ว การเข้าไปก้าวก่ายในชีวิตสมรสของคู่สมรสนั้น ๆ เพราะอาจเกิดผลลบ แต่ถ้าคู่สมรสต้องการความช่วยเหลือสนับสนุน จึงควรให้การสนับสนุนในเรื่องต่อไปนี้

(1) ให้คำแนะนำในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตสมรส เช่น หลักการครองชีวิตคู่ ให้คำปรึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจในปัญหาที่สำคัญ ๆ เป็นต้น

(2) ให้การช่วยเหลือด้านการเงินและวัสดุสิ่งของ เช่น ให้เงินช่วยเหลือเมื่อมีปัญหาหรือมีความจำเป็น ให้เงินหรือสิ่งของแก่บุตรของคู่สมรสในโอกาสพิเศษต่าง ๆ

(3) ให้การช่วยเหลือด้านแรงงานและการบริการ เช่น ช่วยเลี้ยงดูบุตรของคู่สมรส ช่วยดูแลบ้าน ช่วยทำงานบ้าน เป็นต้น

3.1.4 ส่งเสริมคุณภาพชีวิตสมรสเชิงนโยบาย

ภาครัฐและภาคเอกชน โดยกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงมหาดไทยและองค์กรเอกชนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ควรมีหน้าที่ที่จะต้องเพิ่มระดับคุณภาพชีวิตสมรสของคู่สมรสทั้งคู่รัฐบาลและคู่เอกชน เนื่องจากคู่สมรสเป็นทรัพยากรบุคคลที่

มีคุณค่า หากครูขาดคุณภาพชีวิตสมรส ก่อให้เกิดความเครียด ส่งผลต่อการปฏิบัติงานสั่งสอน
 เยาวชนซึ่งเป็นอนาคตของชาติ เป็นอย่างมาก

ดังนั้นจึงควรมีโครงการที่จะส่งเสริมคุณภาพชีวิตสมรสของครู โดยจัดทำโครงการต่อไปนี้

- (1) เสริมสร้างความรักความอบอุ่นในชีวิตสมรส
- (2) การตรวจสอบสภาวะความไม่มั่นคงในชีวิตสมรส
- (3) จัดหาเทคนิคการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตสมรสและความมั่นคงในชีวิตสมรส
- (4) จัดทำคู่มือหรือหลักในการครองชีวิตคู่

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ตัวแปรอิสระต่างๆ ที่เป็นปัจจัยด้านประชากร ปัจจัย
 ด้านสังคมและเศรษฐกิจ ไม่สัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรสสืบเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีคุณลักษณะ
 คล้ายคลึงกันมาก ถ้านำตัวแปรเหล่านี้ไปศึกษาในกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ อาจพบความสำคัญของ
 ตัวแปรเหล่านี้ ซึ่งได้แก่ ความคล้ายคลึงด้านอายุ ความคล้ายคลึงด้านการศึกษา ความคล้ายคลึง
 ด้านอาชีพ อายุแรกสมรส ระยะเวลาคู่กันเคยก่อนสมรส ลักษณะครอบครัว ชีวิตสมรสของบิดา
 มารดาของกลุ่มสมรส และรายได้ครอบครัว

2. เนื่องจากงานวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษากลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพเป็นครู โรงเรียน
 เอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์เท่านั้น กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาจึงขาดความหลากหลายในคุณลักษณะ
 ต่าง ๆ ของตัวแปร ผลการวิจัยจึงมีขอบเขตจำกัดและไม่อาจสรุปหรือกระจายผลไปยังประชากร
 ส่วนต่าง ๆ ในสังคมได้ ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไป ในเรื่องนี้ควรศึกษาในกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ ที่มี
 ความหลากหลายมากขึ้น หรือทำวิจัยในภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย อาจจะทำให้ผู้ศึกษามองเห็น
 ปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตสมรสได้กว้างขึ้น

3. การศึกษาครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงปริมาณวิเคราะห์เท่านั้น ทำให้เกิดข้อจำกัดใน
 การอธิบายหรือพรรณนาผลการศึกษา โดยเฉพาะในส่วนของกระบวนการของการคิดการกระทำที่
 ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตสมรส ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพที่ผู้วิจัย
 เข้าไปสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Observation) เข้ามาผสมผสานกับวิธีการเชิงปริมาณ
 วิเคราะห์ด้วย จะทำให้ผลการศึกษามีความครอบคลุมประเด็นและจะได้ภาพของระดับคุณภาพชีวิต
 สมรสที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กนิษฐา บุญยัง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรส:ศึกษากรณีประชาชนจังหวัดสมุทรปราการ” วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ 2540
- กมลตา แสงสีทอง “หน่วยที่ 3 วงจรชีวิตครอบครัวและการสร้างครอบครัว” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาจิตวิทยาครอบครัวและครอบครัวศึกษา* หน้า 189 – 246 นนทบุรี สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2544
- ขวัญชัย มะโนแก้ว “ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความมั่นคงในชีวิตสมรสของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนในสังกัดกองกำกับการตำรวจนครบาล 2” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สังคมวิทยาประยุกต์) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2544
- คณะอนุกรรมการด้านครอบครัว “การพัฒนาครอบครัว” สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี 2537
- งามตา วนิทานนท์และคณะ “การวิเคราะห์ดัชนีเชิงเหตุและผลของคุณภาพชีวิตสมรสในครอบครัวไทย” รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ การวิจัยและพัฒนากระบวนการพฤติกรรมไทย สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ 2544
- จริยวัตร คมพัยค์ “แรงสนับสนุนทางสังคม : มโนทัศน์และการนำไปใช้” *วารสารพยาบาลศาสตร์* 6 (เมษายน – มิถุนายน 2531) หน้า 99-112
- จันทร์เพ็ญ คุปต์กาญจนากุล “ตัวแบบสมฐานความพึงพอใจในชีวิตสมรส:การทดสอบเฉพาะกรณีข้าราชการกระทรวงอุตสาหกรรม” วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา มหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2526
- จรรยา เศรษฐบุตรและอุมาภรณ์ ภัทรวณิชย์ “ความรับผิดชอบด้านครอบครัวและการทำงานที่มีผลต่อสุขภาพความมั่นคงในชีวิตสมรสของผู้บริหารหญิง” สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล 2541
- จิตตินันท์ เฉชะคุปต์ “หน่วยที่ 1 แนวคิดทฤษฎีและครอบครัวศึกษา ทางจิตวิทยาครอบครัว” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาจิตวิทยาครอบครัวและครอบครัวศึกษา* หน้า 1-57 นนทบุรี สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2544

- จิตรา วสุวานิช “หน่วยที่ 6 ครอบครัวยุคกับการพัฒนาพฤติกรรม” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาพฤติกรรมเด็ก* หน้า 260-316 นนทบุรี สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 2546
- จิราภรณ์ เมนะพันธ์ “การศึกษาสาเหตุกระบวนการและผลกระทบของการเป็นมารดาวัยรุ่น : กรณีศึกษามารดาออกสมรส ในสถานสงเคราะห์เอกชน” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประชากรศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล 2538
- เจลิชว บุญยงค์ *การศึกษาวีดิครอบครัวกรุงเทพมหานคร* กิ่งจันทร์การพิมพ์ 2526
- ชาย โพธิ์ลีดา “ครอบครัวยุคใหม่ในประเทศไทย : ยังสุขคืออยู่หรือ” *วารสารประชากรและการพัฒนา* 15 (ตุลาคม-พฤศจิกายน 2537) หน้า 4-5
- ชัชวรินทร์ สุวินทรากร “สาเหตุและผลกระทบของการหย่าร้าง : ศึกษาเฉพาะกรณีพนักงานการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย” ภาควิชา ปรินญาพัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ 2536
- ชัชวรินทร์ สุวินทรากร “หน่วยที่ 2 วิวัฒนาการและลักษณะครอบครัว” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาจิตวิทยาครอบครัวและครอบครัวศึกษา* หน้า 59-188 นนทบุรี สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 2544
- ไชยยันต์ สุขบาล “การรับรู้ถึงความรัก ความหวังใจจากสามีกับความพึงพอใจในชีวิตสมรสของภรรยาในสังคมชนบท อำเภอหนองนอกร จังหวัดร้อยเอ็ด” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2538
- ทวีร์สมบัติ รัตนาคม *ครอบครัวสัมพันธ์* พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร วิบูลย์กิจการพัฒน์ 2524
- ทิฆัมพร ศรีสังข์ “ความพึงพอใจในชีวิตสมรสของข้าราชการตำรวจในเมืองพัทยา” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2539
- นฤพนธ์ จารณีย์ “ความพึงพอใจในชีวิตสมรสของข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดน” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประชากรศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล 2543
- นันทกานต์ วงษ์ปัญญา “ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในชีวิตสมรสกับความไว้วางใจคู่สมรส” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาสังคม บัณฑิตศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2542

นิตยา พิริยะธรรมวงศ์ “การศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะทางด้านประชากร เศรษฐกิจและสังคม ระหว่างผู้หย่าร้างและผู้ไม่หย่าร้างในเขตกรุงเทพมหานคร” วิทยานิพนธ์ปริญญา สังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยประชากรและสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย มหิดล 2533

บุญประคอง ภาณุรัตน์ “ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความไม่มั่นคงในชีวิตสมรส:ศึกษากรณีสตรีที่ สมรสแล้วภักวีรัฐบาล รัฐวิสาหกิจและเอกชน” วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมวิทยาและ มานุษยวิทยามหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรม- ศาสตร์ 2531

บุญถื่อ วันทายนต์ *ครอบครัวและวงศ์วาน* กรุงเทพฯ ประชาชน 2520

ประกายรัตน์ ภัทรธิดิ และ กมลลา แสงสีทอง “หน่วยที่ 3 วงจรชีวิตครอบครัวและการสร้าง ครอบครัว” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาจิตวิทยาครอบครัวและครอบครัวศึกษา* หน้า 189-245 นนทบุรี สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2544

พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุษย์ *จิตวิทยาครอบครัว* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย 2540

พัชรณิ สุศรี “ผลกระทบต่อชีวิตครอบครัวของสตรีทำงานนอกบ้าน: ศึกษากรณีของอาจารย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมวิทยามหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคม- วิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2543

พิมพ์พรรณ สุรนนท์ “คุณภาพชีวิตสมรส:ศึกษาเฉพาะกรณีข้าราชการ สังกัดกรมประชาสัมพันธ์ กรมการพัฒนาชุมชน และสำนักผังเมือง” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2535

ภัชรพันธ์ มณีศิริ “ความสัมพันธ์ระหว่างสภาวะการแปรเปลี่ยนทางสังคมของกลุ่มสมรส กับ ความพึงพอใจในชีวิตสมรสของบุคลากรสถาบันราชภัฏเขตภาคเหนือ วิทยานิพนธ์ ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (จิตวิทยาชุมชน) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ 2547

ภัสสร ลิมานนท์ และคณะ *สรุปผลการวิจัยเบื้องต้น โครงการศึกษาครอบครัวไทย กรุงเทพมหานคร สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2538*

- มัลลิกา สมสกุล “คุณภาพชีวิตสมรส: ศึกษากรณีปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรสของข้าราชการสำนักงานประมาณ” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2543
- ขงยุทธ ดิยะไพรัช และคณะ “นายกษัตริย์มณี คู่กับประชาชน วันเสาร์ที่ 12 เมษายน 2546” นายกษัตริย์มณีคู่กับประชาชน ปีที่ 2 (พฤษภาคม 2545 – เมษายน 2546) กรมประชาสัมพันธ์ สำนักนายกรัฐมนตรี หน้า 434
- ขงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์ “การสื่อสารในครอบครัว” ใน การพัฒนาครอบครัว คณะอนุกรรมการ ด้านครอบครัว สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี 2537 หน้า 29 – 39
- ราชบัณฑิตยสถาน *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์อักษร-เจริญทัศน์ 2525
- ราชบัณฑิตยสถาน *พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย* กรุงเทพมหานคร 2524
- วันเพ็ญ บุญประกอบ “พัฒนาการด้านจิตใจและโรคทางจิตเวช” ใน มนตรีผู้จินดา วินัย สุวดี อรุณ วงศ์จิรายุทธ์ บังอร ชวลิตธารง และ พิภพ จิริบุญโญ บรรณาธิการ *กุมารเวช-ศาสตร์* เล่ม 1 หน้า 77-93 กรุงเทพมหานคร เรือนแก้วการพิมพ์ 2540
- วรรณภา คงสุริยะนาวิณ “ประสบการณ์การดำเนินชีวิตของกลุ่มสมรสที่ภรรยาติดเชื้อเอชไอวี” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาประชากรศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล 2540
- วรรณภา ลำเจียกเทศ “แนวทางการพัฒนาความสัมพันธ์ในครอบครัวในทัศนะของสตรีที่สมรสแล้ว: ศึกษาเฉพาะกรณีสตรีที่มารับบริการจากศูนย์วิจัยการวางแผนครอบครัว โรงพยาบาลศิริราช” วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2530
- สายสุรี จุติกุล *ความรักความอบอุ่นในครอบครัว* กรุงเทพมหานคร อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง 2539
- สุพัตรา สุภาพ *สังคมและวัฒนธรรมไทย ค่านิยม ครอบครัว ศาสนา ประเพณี* กรุงเทพมหานคร ไทยวัฒนาพานิช 2520
- สุพัตรา สุภาพ *สังคมวิทยา* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช 2540
- สุมิตรา รัฐประสาธ “ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความมั่นคงในชีวิตสมรสของครูสังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประชากรศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล 2537

สุภาวดี เดชาเกรียงศักดิ์ “ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคัดสรรกับความพึงพอใจในชีวิตสมรสของสตรีสมรสวัยผู้ใหญ่ตอนต้นที่ทำงานแล้ว ในเขตกรุงเทพมหานคร” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2535

สุรีย์ กาญจนวงศ์ “การปรับตัวในชีวิตสมรส” *วารสารประชากรศึกษา* 2523 หน้า 21-23
สมเกียรติ เบญจศาสตร์ “สถานะความไม่มั่นคงในชีวิตสมรสในจังหวัดนครราชสีมา”
วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาประชากรศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล 2541

โสภา ชปิลมันน์ การศึกษารูปแบบของครอบครัวไทยที่พึงปรารถนาในสังคมเมืองในประเทศไทย
รายงานการวิจัย คณะกรรมการชมรมสร้างสรรค์สังคม สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย 2534

สำนักงานกิจการพิเศษ , สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ *แนวทางในการส่งเสริมชีวิตครอบครัว* กรุงเทพมหานคร องค์การค้ำของคุรุสภา 2539

อุมาพร ตรังคสมบัติ *จิตวิทยาชีวิตคู่และการบำบัดคู่สมรส* กรุงเทพมหานคร ศูนย์วิจัยและพัฒนาครอบครัว 2545

อุทัย หิรัญโต *สังคมวิทยาประยุกต์* นครศรีธรรมราช โรงพิมพ์ทองถิ่น 2519

อุบลรัตน์ พิษณุชยะนันท์ “คุณภาพชีวิตสมรส : ศึกษากรณีข้าราชการสังกัดกรุงเทพมหานคร”
วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาบัณฑิต สาขาสังคมวิทยา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2531

อรุณี ไพศาลพาณิชย์กุล “ความมั่นคงในชีวิตสมรส : ศึกษากรณีเจ้าหน้าที่สำนักงานปลัดกระทรวง สาธารณสุข” วิทยานิพนธ์ปริญญา พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ 2541

เอมอร มณีวัฒนา “สัมพันธ์ภาพกับคุณภาพชีวิตของคู่สมรส” วิทยานิพนธ์ปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2538

Blair, S.L. “Employment, Family and Perceptions of Marital Quality Among Husbands and Wives.” *Journal of Family Issues*, 14 (2) (1992): 189-212.

Bumpass, L.L. And Sweet, J.A. “Differentials in marital instability” 1970. in *American Sociological Review*. Vol 37, 1972: 754-766.

Blood, R.O. and Wolf, D.M. "Husbands and Wives : The Dynamics of Married Living"

Glencoe, ILL : Free Press, 1960.

Bahr, S.J. *Family Interaction*. New York: Macmillan Publishing, 1989.

Lewis, R.A. and Spanier, G.B. "Theorizing About the Quality and Stability of Marriage" in

Cortemporary Theories About the Family Research-Based Theories Vol 1, 268-289.

W.R. Burr, et.al.(Bds) New York: The Free Press, 1979.

Lee, G.R. "Age at Marriage and Marital Satisfaction: A Multivariate Analysis with Implication of

Marital Stability." *Journal of Marriage and the Family*. 39, 1977: 493-504.

Mott, F.L. and Moore, S.F. "The Causes of Marital Disruption Among Young American Woman:

An Interdisciplinary Perspective." *Journal of Marriage and the Family*. 41 (2)

(1979): 355-365.

Wilcoxon, S.A. and Hovestadt, A.J. "Perceive Health and Similarity of Family of Origin

Experiences as Predictors of Dyadic Adjustment for Married Couples" *Journal of*

Marital and Family Therapy. 9, 1983: 431-434.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ (แบบสอบถาม)

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ

1. ชื่อ ดร.วิไลภา สบายยิ่ง

สถานที่ทำงาน สำนักบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

วุฒิการศึกษา วิทยาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขา การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์

ประสบการณ์หรือความชำนาญ เป็นอาจารย์ควบคุมการสัมมนาเสริม และเขียนประมวล

สาระ ชุดวิชา จิตวิทยาครอบครัวและครอบครัวศึกษา หน่วยที่ 6 (การขัดเกลาทางสังคม

ของ ครอบครัว) ตอนที่ 6.2 (การอบรมขัดเกลาทางสังคมในบริบทที่หลากหลายทางวัฒนธรรม)

2. ชื่อ นายโสภณ ผ่องสุขสกุล

สถานที่ทำงาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1

วุฒิการศึกษา การศึกษามหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา

ประสบการณ์หรือความชำนาญ เป็นผู้บริหารหน่วยงานทางการศึกษา สนับสนุน ส่งเสริมและ

จัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนบริหารงานบุคคลและด้านการบริหารทั่วไปให้แก่

สถานศึกษา

ภาคผนวก ข
หนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย

ที่ ศธ0522.21/525

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
 ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
 จังหวัดนนทบุรี 11120

19 พฤษภาคม 2547

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาทดลองเครื่องมือ

เรียน ผู้จัดการโรงเรียนเอเจเนินมะปราง

เนื่องด้วย นางลัดดา รักตะรัตนา นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา วิชาเอกการ
 พัฒนาคอบครัวและสังคม สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กำลังทำ
 วิทยานิพนธ์ เรื่อง คุณภาพชีวิตสมรสของครู โรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์

ในการนี้ นักศึกษาจำเป็นต้องทดลองใช้เครื่องมือในการวิจัย โดย แบบสอบถาม
 ทั้งนี้จะมีให้เป็นการรบกวนเวลาสอนตามปกติของครู โรงเรียนเอเจเนินมะปรางและผลการวิจัยที่
 ได้จะเป็นประโยชน์สืบไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านในการอนุญาตให้นักศึกษาได้ทดลอง
 เครื่องมือตามวัน เวลาและรายละเอียดที่นักศึกษาเสนอมาพร้อมนี้ หวังว่าจะได้รับความกรุณาจาก
 ท่าน และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ศศิมน ปรีดา)

รักษาการแทนประธานกรรมการประจำสาขาวิชาคหกรรมศาสตร์

สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์

โทร.0-2503-3573

โทรสาร 0-2503-3639

ที่ ศธ0522.21/526

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

19 พฤษภาคม 2547

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์

เนื่องด้วย นางลัดดา รักตะรัตนา นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา วิชาเอกการ
พัฒนาครอบครัวและสังคม สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กำลังทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง คุณภาพชีวิตสมรสของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์

ในการนี้ นักศึกษาจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยจากครูโรงเรียนเอกชนใน
จังหวัดเพชรบูรณ์ทั้งชายและหญิงที่สมรสอย่างเป็นทางการ(จดทะเบียน)และโดยพฤตินัยที่ยังคงอยู่
ร่วมกัน แบบสอบถาม ทั้งนี้จะมีให้เป็นการรบกวนเวลาสอนตามปกติของครู โรงเรียนเอกชน
มะพร้าวและผลการวิจัยที่ได้จะเป็นประโยชน์สืบไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน ในการอนุญาตให้นักศึกษาคำเนิการ
เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ตามวันเวลาและรายละเอียดที่นักศึกษาเสนอมาพร้อมนี้ หวังว่าจะได้รับ
ความกรุณาจากท่าน และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ศศิมน ปรีดา)

รักษาการแทนประธานกรรมการประจำสาขาวิชาคหกรรมศาสตร์
สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์

โทร.0-2503-3573

โทรสาร 0-2503-3639

ภาคผนวก ค

แบบสอบถาม

แบบสอบถาม**คุณภาพชีวิตสมรรถของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์****คำชี้แจง**

แบบสอบถามฉบับนี้มี 5 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป มี 14 ข้อ

ส่วนที่ 2 การสนับสนุนทางสังคม จากครอบครัวเคมี มี 6 ข้อ

ส่วนที่ 3 ความมั่นคงในการทำงาน 6 ข้อ

ส่วนที่ 4 การทำงานนอกบ้านของภรรยา 6 ข้อ

ส่วนที่ 5 คุณภาพชีวิตสมรรถ มี 27 ข้อ

โปรดตอบคำถามทุกข้อให้สมบูรณ์ตามความคิดเห็นหรือตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่านมากที่สุด คำตอบและข้อมูลที่ท่านกรอกให้ ผู้วิจัยถือเป็นความลับ โดยข้อมูลคำตอบที่ได้จะนำไปใช้ประโยชน์ในการศึกษาวิจัย ซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลโดยภาพรวมเท่านั้น มิใช่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

ขอขอบคุณ ที่ท่านตอบแบบสอบถามมา ณ โอกาสนี้

ลัดดา รักตะรัตนา

นักศึกษาระดับปริญญาโทสาขาวิชามนุษยนิเวศศาสตร์

(การพัฒนาคอร์ปคร้วและสังคม) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาริราช

แบบสอบถาม

ส่วนที่ 1: ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ หรือเติมข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน

1. เพศ

( ) 1 ชาย

( ) 2 หญิง

2. อายุปัจจุบันของท่าน.....ปี

3. อายุปัจจุบันของคุณสมรส .....ปี

4. ระดับการศึกษาสูงสุดของท่าน

( ) 1 ต่ำกว่าปริญญาตรี

( ) 2 ปริญญาตรี หรือเทียบเท่า

( ) 3 สูงกว่าปริญญาตรี

5. ระดับการศึกษาสูงสุดของคุณสมรสของท่าน

( ) 1 ต่ำกว่าปริญญาตรี

( ) 2 ปริญญาตรี หรือเทียบเท่า

( ) 3 สูงกว่าปริญญาตรี

6. คู่สมรสของท่านมีอาชีพ

( ) 1 ค้าขาย

( ) 2 รับจ้างทั่วไป

( ) 3 พนักงานลูกจ้าง บริษัทเอกชน

( ) 4 รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ

( ) 5 อื่น ๆ (ระบุ).....

7. ท่านแต่งงานกับคู่สมรสคนปัจจุบันในขณะที่ท่านมีอายุ ..... ปี และ คู่สมรสของท่านในขณะนั้นมีอายุ .....ปี

8. ท่านกับคู่สมรสคนปัจจุบันรู้จักคุ้นเคยกันก่อนที่จะสมรส ..... ปี .....เดือน จึงแต่งงานกัน

9. ปัจจุบันท่านและคู่สมรสมีรายได้รวมกันโดยเฉลี่ย.....บาทต่อเดือน

10. ในรอบ 3 ปีที่ผ่านมาท่านคิดว่ารายได้ของครอบครัวท่านเป็นอย่างไร

- ( ) 1 เพียงพอ และมีเหลือเก็บออม
 ( ) 2 เพียงพอ แต่ไม่เหลือเก็บ
 ( ) 3 ไม่เพียงพอมีภาระหนี้สิน

9. ลักษณะครอบครัว

- ( ) 1 ท่านอยู่กันเฉพาะตัวท่าน คู่สมรส และบุตรเท่านั้น
 ( ) 2 มีทั้งตัวท่าน คู่สมรส บุตร และญาติของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือทั้งสองฝ่าย

12. บิดา - มารดาของท่านมีการหย่าร้างแยกกันอยู่หรือมีความไม่มั่นคงในชีวิตสมรส

- ( ) 1 ไม่ใช่
 ( ) 2 ใช่

ขณะนั้นท่าน (ครูผู้ตอบแบบสอบถาม) อายุ.....ปี

13. บิดา - มารดาของคู่สมรสของท่านมีการหย่าร้างแยกกันอยู่หรือมีความไม่มั่นคงในชีวิตสมรส

- ( ) 1 ไม่ใช่
 ( ) 2 ใช่

ขณะนั้นคู่สมรสของท่านอายุ.....ปี

14. ภรรยาทำงานนอกบ้านหรือไม่

- ( ) 1 ทำงาน (ถ้าภรรยาทำงานนอกบ้านกรุณาตอบแบบสอบถามส่วนที่ 4 ด้วย)
 ( ) 2 ไม่ได้ทำงาน

ส่วนที่ 2: การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวเดิม

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อคำถามต่อไปนี้ว่า ท่านได้รับการสนับสนุนในเรื่องต่าง ๆ ต่อไปนี้ จากบุคคลในครอบครัวเดิม ฝ่ายสามี / ภรรยา มากน้อยเพียงใด โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างเพียงช่องเดียว ที่ใกล้เคียงหรือตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

เป็นประจำ หมายถึง ทำกิจกรรมนั้นเป็นประจำหรือทุกครั้งที่มีโอกาส

บ่อยครั้ง หมายถึง ทำกิจกรรมมากกว่าไม่ทำหรือทำค่อนข้างบ่อย

บางครั้ง หมายถึง ทำกิจกรรมนั้นนาน ๆ ครั้ง

ไม่เคย หมายถึง ไม่เคยทำกิจกรรมนั้นเลย

รายการ	ระดับการปฏิบัติ				สำหรับ ผู้วิจัย
	เป็นประจำ	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคย	
1. ท่านมักจะได้รับการเอาใจใส่ดูแลเมื่อมีเรื่องไม่สบายใจภายในครอบครัว					
2. เมื่อท่านกระทำในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมท่านมักได้รับการชื่นชมและมีคนคอยให้กำลังใจ					
3. ให้คำแนะนำเมื่อท่านมีปัญหาในครอบครัว					
4. ช่วยเหลือเรื่องเงินทองในช่วงที่ท่านขาดแคลน					
5. ช่วยดูแลบุตรเมื่อท่านออกไปทำงานนอกบ้าน					
6. ช่วยดูแลบ้านให้ เมื่อท่านมีธุระไปค้างคืนที่อื่น					

ส่วนที่ 3 : ความมั่นคงในการทำงาน

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อคำถามต่อไปนี้ว่า ท่านรู้สึกเห็นด้วยถึงความมั่นคงในการทำงานเป็นครู

โรงเรียนเอกชนเพียงใด โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างเพียงช่องเดียว ที่ใกล้เคียงหรือตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

เห็นด้วยอย่างยิ่ง หมายถึง ท่านมีความคิดเห็นว่าข้อความในประโยคนั้นตรงกับความรู้สึก

ความคิดเห็นหรือความเชื่อของท่านเป็นอย่างมาก

เห็นด้วย หมายถึง ท่านมีความคิดเห็นว่าข้อความในประโยคนั้นตรงกับความรู้สึก

ความคิดเห็นหรือความเชื่อของท่าน

ไม่แน่ใจ หมายถึง ท่านไม่แน่ใจว่าข้อความในประโยคนั้นมีความคิดเห็นตรงหรือไม่ตรง

กับความรู้สึกความคิดเห็นหรือความเชื่อของท่าน

ไม่เห็นด้วย หมายถึง ท่านมีความคิดเห็นว่าข้อความในประโยคนั้นไม่ตรงกับความรู้สึก

ความคิดเห็นหรือความเชื่อของท่าน

ไม่เห็นด้วย หมายถึง ท่านมีความคิดเห็นว่าข้อความในประโยคนั้นไม่ตรงกับความรู้สึก

ความคิดเห็นหรือความเชื่อของท่าน

รายการ	ความรู้สึก				สำหรับ ผู้วิจัย
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	
1. ท่านได้รับผลตอบแทนจากการทำงานน้อยกว่าบุคลากรในหน่วยงานเอกชนที่มีระดับการศึกษาเช่นเดียวกับท่าน					
2. ถ้ามีโอกาสท่านอยากไปประกอบอาชีพอื่น					
3. ท่านมีความไว้วางใจและเชื่อมั่นในตัวผู้บังคับบัญชาของท่านมาก					
4. ผู้บังคับบัญชาให้ความยุติธรรมต่อท่าน					
5. ท่านมีความกังวลใจว่าโรงเรียนจะเลิกจ้างท่าน					
6. ธุรกิจของโรงเรียนท่านมีความมั่นคง					

ส่วนที่ 4 : การทำงานนอกบ้านของภรรยา

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อความต่อไปนี้ว่า ลักษณะครอบครัวของท่านเป็นอย่างไร

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างเพียงช่องเดียว ที่ใกล้เคียงหรือตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด โดยใช้เกณฑ์ดังนี้

เป็นจริงมาก หมายถึง เมื่อเห็นว่าข้อความทั้งหมดในประโยคเป็นจริงทุกประการ

เป็นจริงบางส่วน หมายถึง เมื่อเห็นว่าข้อความทั้งหมดในประโยคเป็นจริงเพียงปานกลาง

เป็นจริงน้อย หมายถึง เมื่อเห็นว่าข้อความทั้งหมดในประโยคเป็นจริงเพียงเล็กน้อย

ไม่เป็นจริง หมายถึง เมื่อเห็นว่าข้อความทั้งหมดในประโยคไม่เป็นจริง

รายการ	ระดับการปฏิบัติ				สำหรับ ผู้วิจัย
	เป็นจริง มาก	เป็นจริง บางส่วน	เป็นจริง น้อย	ไม่เป็น จริง	
1. ภรรยาไปทำงานตรงเวลาเสมอ					
2. ภรรยามีความสุขในการทำงาน					
3. ภรรยาประสบความสำเร็จในงาน					
4.สามีให้ความช่วยเหลือในด้านการให้ คำแนะนำในการทำงานของภรรยา					
5. สามีช่วยแบ่งเบางานบ้าน					
6. การทำงานนอกบ้านของภรรยาช่วยเพิ่ม รายได้ให้กับครอบครัว					

ส่วนที่ 5 : คุณภาพชีวิตสมรส

คำชี้แจง โปรดพิจารณาสภาพชีวิตสมรสระหว่างท่านกับคู่สมรสในเรื่องต่อไปนี้ เป็นจริงมากน้อยเพียงใด โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างเพียงช่องเดียว ที่ใกล้เคียงหรือเป็นความจริงเกี่ยวกับตัวท่านและคู่สมรส

รายการ	เป็นประจำ	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคย	สำหรับ ผู้วิจัย
1. ท่านปรับอุปนิสัยส่วนตัวของท่านให้เข้ากับอุปนิสัยของคู่สมรส					
2. เมื่อเกิดความขัดแย้งในเรื่องใดก็ตามท่านและคู่สมรสสามารถปรับความเข้าใจกันได้					
3. เมื่อเกิดปัญหาขึ้นในเรื่องใดก็ตามท่านและคู่สมรส มักช่วยกันแก้ไขปัญหา					
4. ท่านและคู่สมรสใช้เวลาว่าง อยู่บ้านด้วยกัน เช่น ทำงานอดิเรก ดูโทรทัศน์					
5. ท่านและคู่สมรสใช้เวลาไปนอกบ้านด้วยกัน เช่น ดูภาพยนตร์ รับประทานอาหารนอกบ้าน					
6. ท่านและคู่สมรสมักมีเรื่องขัดแย้งกันเสมอ					
7. เวลาทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับคู่สมรส ทุกอย่างมีความราบรื่น					
8. รายได้ของท่านและคู่สมรสพอเพียงต่อการใช้จ่ายภายในครอบครัว					
9. ท่านพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดสรรด้านการเงิน ภายในครอบครัว					
10. ท่านรู้สึกภูมิใจในตัวคู่สมรสของท่าน					
11. ท่านคิดว่าการมีคู่สมรสทำให้ท่านได้รับการยอมรับในสังคม					

ส่วนที่ 5 : คุณภาพชีวิตสมรส (ต่อ)

รายการ	เป็นประจำ	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคย	สำหรับ ผู้วิจัย
12. ท่านรู้สึกพึงพอใจกับการตัดสินใจแต่งงานกับ คู่สมรส					
13. ท่านคิดว่าชีวิตสมรสทำให้ชีวิตของท่านมีเป้าหมาย					
14. ท่านรู้สึกว่าชีวิตสมรสทำให้ท่านรู้จักปรับปรุง บุคลิกภาพ					
15. ท่านรู้สึกอึดอัด และสูญเสียความเป็นตัวเองหลัง แต่งงาน					
16. ท่านรู้สึกว่า พ่อ แม่ ญาติพี่น้องของท่าน/ คู่สมรส เข้ามาวุ่นวายมากเกินไปในชีวิต สมรสของท่าน					
17. คู่สมรสและท่านมักจะพูดคุยกันในเรื่องต่าง ๆ ทุกวัน					
18. คู่สมรสพูดคุยกับท่านด้วยคำพูดที่ท่านพอใจ					
19. ท่านและคู่สมรสไม่ยอมฟังความคิดเห็นของกัน และกัน					
20. คู่สมรสของท่านให้กำลังใจท่านเสมอในขณะที่ท่าน รู้สึกท้อถอยหรือไม่สบายใจ					
21. คู่สมรสเปิด โอกาสให้ท่านแสดงความคิดเห็นที่ ขัดแย้งได้					
22. ท่านสามารถเปิดเผยความรู้สึกของท่านอย่างตรงไป ตรงมากับคู่สมรส					
23. คู่สมรสเข้าใจความรู้สึกของท่าน โดยท่าน ไม่ต้องพูด					
24. คู่สมรสแสดงท่าทีว่ายังรักท่านอยู่					
25. เมื่อมีเรื่องกังวลใจถ้าได้คุยกับคู่สมรสแล้วท่านจะ รู้สึกดีขึ้น (สบายใจขึ้น)					
26. เมื่อมีเรื่องขัดแย้งกันท่านเคยทำร้ายกับคู่สมรส					
27. ท่านทำเมินเฉยต่อคู่สมรสเสมอ					

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ชุดการเรียนด้วยคอมพิวเตอร์ผ่านเครือข่าย กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ
และเทคโนโลยี เรื่อง การสร้างฟอร์ม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
โรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย

ชื่อเรื่อง: ...